

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล ไทยเป็นมคร
สอบ วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

๑. พระเถระพิจารณาว่า สรีระนี้ เป็นสิ่งกระทำกิเลสไม่ให้มีที่สิ้นสุด
แก่ผู้ที่แลดูอยู่ ในบัดเดี๋ยวนี้เอง ถึงความสิ้นไป ถึงความเสื่อมไปแล้ว จึง (กลับ)
ไปที่พักกลางคืน นั่งพิจารณาถึงความสิ้นไปความเสื่อมไปอยู่ กล่าวคาถาว่า
สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ มีอันเกิดขึ้น
และเสื่อมไปเป็นธรรมดา เกิดขึ้นแล้ว
ย่อมดับไป ความสงบแห่ง สังขารเหล่านั้น
เป็นสุข

เจริญวิปัสสนา ได้บรรลุพระอรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมภิทาทั้งหลายแล้ว ฯ

เมื่อท่านบรรลุพระอรหัตแล้ว พระศาสดา มีพระภิกษุสงฆ์แวดล้อม
เสด็จจาริกไปถึงเสตัพพนคร เสด็จเข้าไปยังป่าไม้ประคู้ลาย ฯ พวกภริยาของ
พระจุลกาล ได้ยินว่า ข่าว่า พระศาสดาเสด็จมาถึงแล้ว จึงคิดกันว่า
พวกเราจักจับสามีของพวกเรา ดังนี้แล้ว จึงส่ง(คน) ให้ไปทูลนิมนต์พระศาสดา ฯ
ก็ในสถานที่ที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายไม่ทรงคุ้นเคย ควรที่ภิกษุรูปหนึ่งผู้บอกการ
ปฐาสนะจะต้องล่วงหน้าไปก่อน ฯ เพราะฉะนั้น พระมหากาลเถระ ยืนอยู่ในที่
ห่มจีวร จึงส่งพระจุลกาลไปด้วยสั่งว่า เธอจงล่วงหน้าไปบอกการปฐาสนะ ฯ
พวกคนในเรือน ทำการหัวเราะเล่นกับท่าน จำเดิมแต่เวลาที่พวกเขาเห็นท่าน
(แก่ล้ง) ปฐาสนะต่ำในที่สุดพระสังฆเถระ ลาดอาสนะสูงในที่สุดแห่ง
พระสังฆนวกะ ฯ ฝ่ายพระจุลกาล ชี้แจงว่า พวกท่านอย่าทำอย่างนี้ จงปฐา
สนะสูงในที่สูง จงปฐาสนะต่ำในที่ต่ำ ฯ พวกผู้หญิง ทำที่เป็นไม่ได้ยินคำพูด
ของท่าน (รุมกัน) พูดว่า ท่านเที่ยวไปทำอะไรอยู่ ไม่ควรเลยใช่ไหม (กับ) การ
ปฐาสนะสำหรับท่าน ท่านลาใครบวช ท่านเป็นผู้ที่ใครอนุญาตให้บวช
เพราะเหตุไร ท่านจึงมา ณ ที่นี้ แล้วช่วยกันชิง(จุด) ผ้านุ่งผ้าห่ม(สบงและจีวร)
ออก ให้นุ่งผ้าขาวแล้ววาง (สวม) เทริดมาลาบนศีรษะแล้วส่งไปด้วยสั่งว่า

ท่านจงไปนำพระศาสดามา พวกเราจักปูลาด (เอง) ๑ จุลกาลนั้น ดำรงอยู่ในความเป็นภิกษุไม่นานนัก ยังไม่ได้พรรษาเลย ก็สึก จึงไม่รู้สึกหลาย เพราะฉะนั้น เขาจึงมิได้มีความรังเกียจด้วยอาภักภิกษุอันนั้นเลย ไปถวายบังคมพระศาสดา พากิษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขมา ๑ ก็ในเวลาเสร็จกตกิจของภิกษุสงฆ์ พวกภิกษุของพระมหากาลคิดกันว่า หญิงพวกนี้รู้มัจฉ(สึก) สามิของตนได้ พวกเราก็จักจับ(สึก) สามิของเราบ้าง จึงนิมนต์พระศาสดา เพื่อประโยชน์แก่การเสวยภัตตาหารในวันรุ่งขึ้น ๑

๒. ก็ในกาลนั้น ภิกษุรูปอื่น ได้ไปเพื่อจัดให้ปูลาดอาสนะ ๑ พวกนางหาโอกาสไม่ได้ในขณะนั้น นิมนต์ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขให้นั่งแล้ว ได้ถวายภิกษา ๑ ก็จุลกาลมีภรรยา ๒ คน มัชฌิมกาลมี ๔ คน มหากาลมี ๘ คน ๑ ฝ่ายภิกษุทั้งหลาย ใครจะทำกตกิจ ได้นั่งทำกตกิจแล้ว (พวก) ที่ปรารถนาจะไปภายนอก ก็ได้ลุกไปแล้ว ๑ ส่วน พระศาสดาประทับนั่งทำกตกิจ ๑ ในกาลเสร็จกตกิจของพระองค์ หญิงเหล่านั้นทูลว่า พระเจ้าข้า พระมหากาล (อยู่) ทำอนุโมทนาแก่พวกข้าพระองค์ (เสร็จ) แล้วจึงจักไปขอพระองค์เสด็จล่องหน้าไปก่อนเถิด ๑ พระศาสดาตรัสว่า ดีละ ได้เสด็จล่องหน้าไปแล้ว ๑ ภิกษุสงฆ์ พอถึงประตูบ้านก็ยกโทษว่า ชื่อไหน พระศาสดาทรงทำเช่นนี้ พระองค์ทรงทราบแล้วจึงทำหรือหนอ หรือว่า ไม่ทรงทราบแล้วทำลงไป วันวาน อันตรายแห่งบรรพชาเกิดแล้วแก่จุลกาล เพราะท่านล่องหน้าไปก่อน วันนี้ อันตรายมิได้มี เพราะรูปอื่นล่องหน้าไป บัดนี้ รับสั่งให้พระมหากาลกลับไปแล้วเสด็จมา ก็แล ภิกษุ ผู้มีศีล เพียบพร้อมด้วยอาจารย์เหล่านั้นจักกระทำอันตรายแห่งบรรพชาแก่ท่านเสียละกรรมัง ๑

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔

แปล ไทยเป็นมคร

๑. เถโร อิทํ สรรี อิทาเนว โอลเณตํ อปรินฺตํ หุตฺวา
อิทาเนว ขยปฺปตฺตํ วยปฺปตฺตนฺติ รตฺติญฺจํ คนฺตฺวา นิสิตฺตฺวา ขยวํ
สมปฺปสฺมาโน

อนิจฺจา วต สงฺขารํ อุปฺปาทวธมฺมิโน

อุปฺปชฺชิตฺวา นิรุชฺชนฺติ เตสํ วุปฺสโม สุโขติ

คถํ วตฺวา วิปสฺสนํ วทฺเตตฺวา สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ

ตสฺมี อรหตฺตํ ปตฺเต สตฺถา ภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต จาริกญฺจมาโน
เสตพฺพนครํ คนฺตฺวา สีสฺปาวนํ* ปาวิสิ ฯ จุลลกาลสฺส ภริยาโย สตฺถา กิร
อนุปฺปตฺโตติ สุตฺวา อมฺหากํ สามิกํ คณฺหิสฺสามาติ เปเสตฺวา สตฺถารํ
นิมนฺตาเปสุํ ฯ พุทฺธานํ ปน อปริจิตฺตญฺจเน อาสนปฺลยตฺตํ อจิกฺขนฺเตน
เอเกน ภิกฺขุณา ปจฺมตฺรํ คนฺตฺวํ วฏฺฏติ ฯ ตสฺมา มหากาลตฺเถโร
จิวรปารุปนญฺจเน จตฺวา ตฺวํ ปุโรโต คนฺตฺวา อาสนปฺลยตฺตํ อจิกฺขาหิตี
จุลลกาลํ เปเสติ ฯ ตสฺส ทิฏฺฐกาลโต ปฏฺจาย เคหชนา เตน สทฺธิํ ปริหาสํ
กโรนฺตา นิจาสนานิ สงฺฆตฺเถรโกภฺบิ อตฺถรณฺติ อจฺจาสนานิ
สงฺฆนวกโกภฺบิ ฯ อิตโร มา เอวํ กโรถ อจฺจาสนานิ อุปฺริ ปญฺญาเปถ
นิจาสนานิ เหฏฺฐาติ อาห ฯ อิตฺถิโย ตสฺส วจฺนํ อสฺสณฺนติโย วิย ตฺวํ กิ
กโรนฺโต วิจรสิ กิ ตว อาสนานิ ปญฺญาเปตฺว น วฏฺฏติ ตฺวํ กํ อาปฺจุจิตฺวา
ปพฺพชฺชิตฺวา เกน ปพฺพชฺชิตฺวา กสฺมา อิธาคโตสฺสิติ วตฺวา นิวาสนปารุปนํ
อจฺฉินฺทิตฺวา เสตกานิ วตฺถานิ นิวาเสตฺวา สีสฺเส มาลาจุมฺพฏฺกํ จเปตฺวา
คจฺจ ตฺวํ สตฺถารํ อาเนหิ มยํ อาสนานิ ปญฺญาเปสฺสามาติ ปหิณฺตีสุ ฯ
โส นจิริ ภิกฺขุภาเว จตฺวา อวสฺสสิโก ว อุปฺปพฺพชฺชิตฺวา ลชฺชิตฺวํ น ชานาติ

*ในหน้าแรกของเรื่องเป็น สีสป. แต่ในหน้านี้เป็น สีสป. แม้ในฉบับเก่าๆ เช่น ฉบับพิมพ์ พ.
ศ. ๒๕๒๘ ก็เป็น สีสปาวน.

ตสฺมา เตน อากปฺเปน นิราสงฺโกว กนฺตฺวา สตถารํ วนฺทิตฺวา พุทฺธปฺปมฺขํ
ภิกฺขุสงฺฆํ อาทาย อากโต ฯ ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปน ภตฺตกิจฺจาวสานเ
มหากาลสฺส ภริยาโย อิมํ อุตฺตโน สามีโก คหิโต มยฺปิ อมฺหากํ
สามีกํ คณฺหิสฺสามาติ จินฺเตตฺวา ปฺนทิวสฺตถาย สตถารํ นิมนฺตยฺสิ ฯ

๒. ตทา ปน อาสนปณฺณปณฺตํ อณฺโณ ภิกฺขุ อคฺมาสิ ฯ ตา
ตสฺมี ขณฺเ โอภาสํ อลภิตฺวา พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ นิสีทาเปตฺวา ภิกฺขุ
อํทฺสฺ ฯ จุลลกาลสฺส ปน เทว ภริยาโย มชฺฌิมกาลสฺส จตฺสโส มหากาลสฺส
อณฺุ ฯ ภิกฺขุปี ภตฺตกิจฺจํ กาดูกามา นิสีทิตฺวา ภตฺตกิจฺจมกํสฺ พหิ กนฺตูกามา
อุฏฺฐาย อคฺมํสฺ ฯ สตฺถา ปน นิสีทิตฺวา ภตฺตกิจฺจํ กริ ฯ ตสฺส ภตฺต-
กิจฺจปริโยสานเ ตา อิตฺถิโย ภนฺเต มหากาโล อมฺหากํ อณฺุโมทณฺ์ กตฺวา
คมิสฺสติ ตุมฺहे ปฺรโต กจฺนถาติ วทฺสิ ฯ สตฺถา สาธุติ วตฺวา ปฺรโต อคฺมาสิ ฯ
คามทฺวารํ ปตฺวา ภิกฺขุสงฺโฆ อุชฺฌายิ กิณฺนาเมตฺม สตฺถารา กตฺม ทตฺวา นฺุ โข
กตฺม อุทาหุ อชานิตฺวา หิยโย จุลลกาลสฺส ปฺรโต คตฺตดา ปพฺพชฺชนฺฺตราโย
ชาโต อชช อณฺุณสฺส ปฺรโต คตฺตดา อนฺฺตราโย นาโหสิ อิทานิ สตฺถา
มหากาลํ นิเวตฺเตตฺวา อากโต สีลฺวา โข ปน ภิกฺขุ อาจารสมฺปนฺโน
กริสฺสณฺติ นฺุ โข ตสฺส ปพฺพชฺชนฺฺตรายนฺฺติ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

๑. ตัม สุตฺวา สฎฺฐิยา ภิกฺขุณฺํ นามกาโย สนฺตตฺโต นามกาเย
 สนฺตตฺเต กรชกาโย สนฺตตฺโต ตสฺมี สนฺตตฺเต นิธานคตํ อุณฺ्हํ โลหิตํ
 มุขโต อุกฺคณฺณิฯ เต กิร ปาราชิกมาปณฺนาฯ สฎฺฐิ ภิกฺขุ ทุกฺกรํ พุทฺธสาสนเ
 ยาวชีวํ ปริปฺปณฺณํ ปริสุทฺธํ พุรหฺมจริยํ จริตฺตุนฺติ วิพฺภมฺมีสุฯ เต กิร
 ขุทฺทธานุขุทฺทกสิกฺขาปทานิ มทฺทนฺตา วิจรีสุฯ สฎฺฐิ ภิกฺขุ สตฺถุเทสนาภิมุขํ
 ฌานํ เปเสตฺวา สห ปฏฺธิสมฺภิทาหิ อรหฺตตํ ปตฺตาฯ เต กิร ปริสุทฺธสีลา
 อเหสุฯ อิจฺเจสา เทสนา อิมสํ ตินฺณนฺนํปิ สผลา ชาตาฯ อรหฺตตปฺปตฺตานํ
 ตาว สผลา โหตุ อิตเรสํ กถํ สผลาติฯ เต หิ ยถิ อิมํ เทสนํ น สุณฺเยยฺม
 ปมตฺตา หุตฺวา จานํ ขหิตุํ น สกฺกญฺเยยฺยุนฺติ ตโต เนสํ ตํ ปาปํ วทฺธมาณํ
 อปาเยเสวว สํสีทาเปยฺย อิมนฺตุ เทสนํ สุตฺวา ชาตสํเวกา จานํ ขหิตฺวา
 สามณฺเณรญฺมียํ จิตา ทสสีลํ ปุเรตฺวา โยนิโสมนสิการเ ยุตฺตปฺปยุตฺตา เกจิ
 เทเวสุ นิพฺพุตฺตา เอวํ ปาราชิกาปณฺนํปิ สผลา อโหสิฯ อิตเรปิ ยถิ อิมํ
 น สุณฺเยยฺม คจฺจนฺเต คจฺจนฺเต กาเล สงฺฆาติเสสํปิ ปาราชิกํปิ อาปชฺเชยฺม
 อิมนฺตุ สุตฺวา อโห สลฺลเจจิตํ พุทฺธสาสนํ น สกฺกา อมฺเหหิ ยาวชีวํ อิมํ
 ปฏฺธิปตฺตี ปุเรตฺม วิพฺภมิตฺวา อุปาสกธมฺมํ ปุเรตฺวา ทุกฺขโต มุจฺจิสฺสามาติ
 วิพฺภมิตฺวา สรณฺตตฺตยปฺภจสีเลสุ ปติฏฺฐาย อุปาสกธมฺมํ ปุเรตฺวา เกจิ
 โสตาปณฺนา เกจิ สกฺทาคามิโน เกจิ อนาคามิโน เกจิ เทเวสุ นิพฺพุตฺตา
 เอวมนฺเตสมฺปิ สผลา วาติ เอกนิปาตงฺคฺคตฺเร จูพฺพจฺจราสงฺฆาตฺตตฺต-
 วณฺณนํนโยฯ

๒. จตุปฺปาริสฺสทฺธิสึลํ วา อนาคาริยวินโยฯ โส ยถา ตตฺถ ปติฏฺฐาย
 อรหตฺตํ ปาปฺปณฺดาติ เอวํ สิกฺขนฺเตน สุตฺติกฺขิโต โลกียโลกุตฺตรสุขาธิกมฺนเหตุโต
 มงฺกคณฺติ เวทิตพฺโพฯ ตตฺถ ปาฏิโมกฺขสํวรสิลํ กณฺธิ อปตฺตํ อนาปชฺชนตฺส
 วิสุทฺธติ เตเนตํ สุตฺติกฺขิตํ นาม โหติฯ ตํ โลกุตฺตรสุทฺธมฺปิ อวาทิ
 ปธานียตฺถเอรฺสส สึลํ วิยฯ

อิทํ อุกกฏฺจวเสน วุตฺตํฯ ยสฺมา ปน ฐปฺยสิกฺขาปทวณฺณนาทิสฺส
 เทสนาสฺสทฺธิ นาม ปาฏิโมกฺขสํวรสิลํ ตลฺหิ เทสนาย สุทฺธมนโต เทสนาสฺสทฺธิติ
 วุจฺจตีติ วุตฺตํ สุทฺธติ เอตาयाติ สฺสทฺธิ ยถาธมฺมํ เทสนา ว สฺสทฺธิ
 เทสนาสฺสทฺธิฯ วุฏฺฐานตฺสสาปี เจตฺถ เทสนายเอว สงฺกโห ทฏฺฐพฺโพฯ
 มฺลาลปตฺตํ ปน อภิกฺขตปาฏิณฺณวเสน เทสนาติ ตมฺภิกฺกายํ วิสุทฺธิมคฺค-
 ฎฺฐิกายณฺจ เอตฺถ เทสนาคหณฺน วุฏฺฐานํปี จินฺนมฺลानํ อภิกฺขตปาฏิณฺณวปี
 สงฺกหิตาฯ จินฺนมฺลานํปี หิ ปาราชิกาปตฺติวุฏฺฐापเนน เหฏฺฐา ปริรกฺขิตํ
 ภิกฺขุสึลํ วิสุทฺธิ นาม โหติ เตเนตํ มคฺคปฺปฏฺฐิลาโกปี สมฺปชฺชตีติ
 นวฎฺฐิกายํ ตสฺมา อาปชฺชิตฺวา เทสนาทินา วุฏฺฐหโต สึลํปี สุขาวทํ โหติ
 สุตฺตมมตฺถเอรฺสส วิย สึลํฯ

โส กิร จิตฺตคหปตี ติลสงฺกฺฤติกวาทน ชุํเสตฺวา สตฺถุ สนฺติกํ
 คนฺตฺวา สตฺถุ โอวาทํ กเหตุวา ปจฺจาคนฺตฺวา จิตฺตคหปติสฺส จกฺขุเป
 อาปตฺตํ เทเสตฺวา ตํ ขมาเปตฺวา ตตฺถเอว อมฺพาฎฺฐการาเม วิหรนฺโต
 กติปาเหเนว สห ปฏฺฐิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปฺปณฺนิฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ร. ๔

แปล มครเป็นไทย

๑. นัยอันมาในอรรถกถาอุปัฏฐกาสังฆาตสูตร ในเอกนิบาต อังคุตตร
นิกายว่า เพราะได้สดับอัคคิกขันธปมสูตรนั้น นามกาย ของภิกษุ ๖๐ รูป
เราร้อนแล้ว เมื่อนามกายเราร้อนแล้ว กรชกาย ก็เราร้อน เมื่อกรชกายนั้น
เราร้อนแล้ว โลหิตอันเป็นลิม ก็พลุ่งออกมาจากปาก ฯ นัยว่า ภิกษุเหล่านั้น
ต้องอาบัติปาราชิกแล้ว ฯ ภิกษุ ๖๐ รูป คิดว่า การประพฤติพรมจรรย์
ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ จนตลอดชีวิต ในพระพุทธศาสนา ทำได้ยาก ดังนี้แล้ว
พากันสีก ฯ นัยว่า ภิกษุเหล่านั้น ประพฤติย่ำยีสิกขาบทเล็กๆ น้อย ๆ ฯ ภิกษุ
๖๐ รูป ส่งญาณไปมุ่งตรงเทศนาของพระบรมศาสดา บรรลุพระอรหัตพร้อม
กับปฏิสัมภิทาทั้งหลายแล้ว ฯ นัยว่า ภิกษุเหล่านั้น ได้เป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์แล้ว ฯ
เทศนากัณฑ์นี้ เกิดมีผลแก่ภิกษุ ๓ เหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้ ฯ ถามว่า เทศนา
กัณฑ์นี้ มีผลแก่เหล่าภิกษุผู้บรรลุพระอรหัต จงยกไว้ก่อน ที่มีผลแก่เหล่าภิกษุ
นอกนี้อย่างไร ฯ ตอบว่า เพราะว่า ภิกษุเหล่านั้น ถ้าไม่ฟังได้สดับเทศนากัณฑ์นี้
ไซ้รู้ ฟังเป็นผู้ประมาท ไม่อาจจะละฐานะได้ เพราะเหตุฉะนี้ นั้น บาปนั้นของ
ภิกษุเหล่านั้นพอกพูนขึ้น จะฟังให้จ่มในอบายถ่ายเดียว แต่ภิกษุเหล่านั้น
สดับเทศนากัณฑ์นี้แล้ว เกิดความสลดใจ ละฐานะแล้วดำรงอยู่ในภูมิของสามเณร
บำเพ็ญศีล ๑๐ ประกอบขวนขวายในโยนิโสมนสิการ บางเหล่าได้บังเกิด
ในหมู่เทพ เทศนากัณฑ์(นี้)ได้มีผล แม้แก่เหล่าภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิกแล้ว
ด้วยประการฉะนี้ ฯ แม้เหล่าภิกษุนอกนี้ ถ้าไม่ฟังสดับเทศนากัณฑ์นี้ไซ้รู้
เมื่อกาล ล่วงไป ฯ จะฟังต้องอาบัติสังฆาติเสสบ้าง ปาราชิกบ้าง แต่ภิกษุเหล่า
นี้ สดับเทศนากัณฑ์นี้แล้ว คิดว่า โอ ! พระพุทธศาสนา จัดเถลาจริง เราทั้งหลาย
ไม่สามารถเพื่อบำเพ็ญข้อปฏิบัตินี้ให้บริบูรณ์ตลอดชีวิตได้ เราทั้งหลาย จักสีก
แล้วบำเพ็ญอุปาสกกรรม พ้นจากทุกข์ได้ ดังนี้แล้ว สีกไป ตั้งอยู่ในตรัยสธนะ
และเบญจศีล บำเพ็ญอุปาสกกรรม บางเหล่าได้เป็นพระโสดาบัน บางเหล่าเป็น

พระสกทาคามี บางเหล่าเป็นพระอนาคามี บางเหล่าบังเกิดในหมู่เทพ
เทศนาภรณ์นี้ ได้มีผลนั้นเทียว แม้แก่ภิกษุเหล่านั้น ด้วยประการฉะนี้

๒ อีกอย่างหนึ่ง จตุปาริสุทธิศีล ชื่อว่า อนาคาริยวินัย ฯ อนาคาริย-
วินัยนั้น อันภิกษุผู้ศึกษาอยู่ โดยประการที่ตนตั้งอยู่ในจตุปาริสุทธิศีลนั้นแล้ว
บรรลुพระอรหัต ศึกษาคิแล้ว ฟังทราบว่าเป็นมงคล เพราะเป็นเหตุบรรลุสุข
อันเป็นโลกิยะและโลกุตตระ ฯ ในจตุปาริสุทธิศีลนั้น ปาฏิโมกขสังวรศีล
ย่อมบริสุทธฺิ เมื่อภิกษุไม่ต้องอาบัติอะไร ๆ ปาฏิโมกขสังวรศีลนั้น ย่อมชื่อว่า
อันภิกษุผู้ไม่ต้องอาบัตินั้น ศึกษาคิแล้ว ฯ ปาฏิโมกขสังวรศีลนั้น ย่อมนำมา
แม้ซึ่งสุขอันเป็นโลกุตตระ คุณศีลของพระปธานิยเถระ ฉะนั้น ฯ

คำนี้ข้าพเจ้ากล่าวไว้ ด้วยสามารถปาฏิโมกขสังวรศีล ชั้นสูงสุด ฯ
ก็ เพราะในอรรถกถาทั้งหลายมีอรรถกถารูปยสิกขาบทเป็นต้น(ในการพรรณนา
ความแห่งรูปยสิกขาบทเป็นต้น) พระอรรถกถาจารย์กล่าวว่า ปาฏิโมกขสังวร-
ศีล ชื่อว่าเทศนาสุทธิ จริงอยู่ ปาฏิโมกขสังวรศีลนั้น ท่านเรียกว่าเทศนาสุทธิ
เพราะบริสุทธฺิได้ด้วยการแสดง ในฎีการูปยสิกขาบทเป็นต้นนั้น และในฎีกา
ปกรณ์วิเสทวิสุทธิมรรค พระฎีกาจารย์กล่าวว่า ศีลย่อมบริสุทธฺิได้ ด้วยคุณชาติ
นั้น เหตุนี้ คุณชาตินั้น จึงชื่อว่าเป็นเครื่องบริสุทธฺิ คุณชาติเป็นเครื่องบริสุทธฺิคือ
การแสดงตามธรรม ชื่อว่าเทศนาสุทธิ ฯ อนึ่ง ในคำว่า เทศนาสุทธิ นี้ บัณฑิต
พึงเห็นการสงเคราะห์แม้ฐานวิธีด้วยเทศนาวิธี โดยแท้ ฯ ส่วนการแสดง
อาบัติอันเป็นมูล ท่านสงเคราะห์ ด้วยสามารถปฎิญาณว่าไม่เป็นภิกษุ ในฎีกา
ใหม่ พระฎีกาจารย์กล่าวว่า การอยู่กรรมก็ดี การปฎิญาณว่าไม่เป็นภิกษุ
ของภิกษุผู้มีมูลอันขาดแล้วก็ดี ท่านสงเคราะห์เข้า ด้วยเทศนาศัพทฺ์ ในคำว่า
เทศนาสุทธิ นี้ ฯ ด้วยว่า ศีลของภิกษุ แม้อันภิกษุผู้มีมูลขาดแล้ว กำหนดรักษา
อย่างต่ำ ด้วยการให้ออกจากอาบัติปาราชิก ย่อมชื่อว่าเป็นศีลบริสุทธฺิได้
แม้การกลับได้มรรค ก็ย่อมสำเร็จแก่ภิกษุเหล่านั้น ด้วยศีลอันบริสุทธฺินั้น
ดังนี้ ฉะนั้น แม้ศีลของภิกษุผู้ต้องอาบัติแล้วออก (จากอาบัติ) ด้วยเทศนาวิธี
เป็นต้น ก็ย่อมนำสุขมาให้ คุณศีลของพระสุธรรมเถระ ฉะนั้น ฯ

ดังได้สดับมา พระสุธรรมเถระนั้น ดำทำนจิตตคฤหบดีด้วยวาตะว่า
ขนมแดกเงา แล้วไปสำนักของพระบรมศาสดา รับโอวาทของพระบรมศาสดา
แล้ว กลับมาแสดงอาบัติในที่ที่ทำนจิตตคฤหบดีมองเห็น ขอโทษจิตตคฤหบดี
นั้นแล้วอยู่ในอัมพาฏการาม ในราวปามัจฉิกาสณฑ์นั้นนั้นแล โดย ๒-๓ วัน
เท่านั้น ก็บรรลुพระอรหัตพร้อมกับปฏิสัมภิทาทั้งหลาย ฯ

พระธรรมปริยัติโมลี อินุทปญโญ วัดบพิตรพิมุข
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย
ตรวจแก้.

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

๑. พระเถระตอบว่า ผู้มีอายุทั้งหลาย การไปพร้อมกันกับเราของท่านทั้งหลายอย่างนี้ พวกท่านอย่าชอบใจเลย เมื่อเป็นอย่างนั้น ความไม่ผาสุกจักมีแก่เรา นี้องชายของเราเห็นพวกท่านเข้าแล้ว คงจักถามไถ่ เมื่อเป็นเช่นนั้น พวกท่านพึงบอกความที่จักขูของเราเสื่อมเสียแล้วแก่เขา เขาคงจักส่งใครบางคนมายังสำนักของเรา เราจักมาพร้อมกับเขา พวกท่านจงไหว้พระศุภผลและพระมหาสาวก ๘๐ องค์ตามคำของเราเถิด ดังนี้แล้วส่งภิกษุเหล่านั้นไปแล้ว ๗ ภิกษุเหล่านั้น ขอมมาพระเถระแล้วเข้าไปภายในหมู่บ้าน ๗ พวกมนุษย์นิมนต์ภิกษุเหล่านั้นให้นั่งแล้วถวายภิกษา ถามว่า พระคุณเจ้าข้า อาการไปของพระคุณเจ้า ย่อมปรากฏหรือ๑ เจริญพร อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย พวกอาตมาต้องการจะเฝ้าพระศาสดาฯ พวกเขอ่อนนออนเป็นหลายครั้งแล้ว ทราบความพอใจที่จะไปของภิกษุเหล่านั้นอย่างเดียว จึงตามไปส่ง คร่ำครวญกลับมาแล้วฯ ฝ่ายภิกษุเหล่านั้นไปถึงพระเชตวันตามลำดับ ถวายบังคมพระศาสดาและไหว้พระมหาเถระตามคำของพระเถระแล้ว วันรุ่งขึ้น เข้าไปบิณฑบาตยังถนนสายที่นี้องชายของพระเถระพำนักอยู่ฯ กุฎุมพี จำภิกษุเหล่านั้นได้ จึงนิมนต์ให้นั่ง ทำปฏิสันถารแล้วถามว่า พระเถระพี่ชายของกระผมอยู่ไหนฯ ที่นั่นท่านเหล่านั้น จึงแจ้งเรื่องราวที่เป็นไปนั้นแก่เขาแล้วฯ เขาร้องไห้กลิ้งเกลือกอยู่แทบเท้าของเธอทั้งหลาย ถามว่า ท่านขอรับ บัดนี้ กระผมควรทำอย่างไรฯ พระเถระหวัง (ให้) ใคร ๆ ไปจากที่นี่ (ขอรับ) ในเวลาที่ผู้นั้นไปถึงแล้ว ท่านจักมา(พร้อม) กับผู้นั้น ๗ ท่านขอรับ หลานของกระผมคนนี้ ชื่อว่าปาลิต ขอท่านทั้งหลายส่งเจ้าหลานนี้ไปเถิดฯ พวกอาตมาไม่สามารถจะส่งไปอย่างนี้ได้ (เพราะ) ในหนทางมีอันตราย (ต้อง) ให้บวชเสียก่อนแล้วส่งไปจึงควรฯ ขอท่านทั้งหลาย ทำอย่างนั้นแล้วส่งไปเถิด ขอรับฯ

๒. ที่นั่น ภิกษุทั้งหลายให้เขาบรรพชาแล้ว สั่งสอนให้ศึกษาข้อวัตรปฏิบัติทั้งหลายมีการจับจีวรเป็นต้น ประมาณถึงเดือน บอกหนทางแล้วส่งไป ฯ สามเณรนั้น ถึงหมู่บ้านนั้นโดยลำดับ พบชายสูงวัยคนหนึ่งที่ประตูหมู่บ้าน จึงถามว่า วิหารป่าอะไร ฯ อาศัยหมู่บ้านนี้(อยู่) มีไหม ฯ มี ขอรับ ฯ ใคร อยู่ที่นี่ ฯ พระเถระนามว่าปาลิตะ ขอรับ ฯ ขอท่านบอกทางอาตมาหน่อย ฯ ท่านเป็นอะไรกัน ขอรับ ฯ อาตมา เป็นหลานของพระเถระ ฯ ครั้งนั้น เขา ได้พาเรณูไปวิหารแล้ว ฯ เธอ ให้อาหารพระเถระแล้ว ทำวัตรปฏิบัติปรนนิบัติพระเถระอย่างดีประมาณถึงเดือนแล้วเรียนว่า ท่านขอรับ ภุมมพีผู้เป็นลุงของกระผม รอคอยการกลับมาของท่าน มาเถิดท่าน เราจะไป (ด้วยกัน) ฯ ถ้าอย่างนั้น เธอจงจับปลายไม้เท้าของเรา ฯ สามเณรนั้น จับปลายไม้เท้าเข้าไปภายในหมู่บ้านพร้อมกับพระเถระ ฯ พวกภิกษุทั้งหลายนิมนต์พระเถระให้นั่งแล้วสอบถามว่า พระคุณเจ้าข้าอาการไปของพระคุณเจ้าย่อมปรากฏหรือ ฯ เจริญพร อุบาสกและอุบาสิกาทั้งหลายเราจะไปถวายบังคมพระศาสดา ฯ ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น อ่อนน้อมโดยประการต่างๆ เมื่อไม่ได้ จึงไปส่งพระเถระได้ถึงทางแล้วพากันเดินร้องไห้กลับมา ฯ สามเณร พาพระเถระด้วยปลายไม้เท้าไปอยู่ถึงหมู่บ้านที่พระเถระเคยเข้าไปอาศัยเมืองช่อสึงกัฏฐนครอยู่แล้ว ในคดระหว่างทาง ฯ เธอได้ยินเสียงขับร้องของสตรีนางหนึ่ง ผู้ออกจากหมู่บ้านนั้นแล้วร้องเพลงพลางเก็บฟืนในป่า ถือนิมิตในเสียงแล้ว ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.๕. ๔

แปล ไทยเป็นมคธ

๑. มา โว อาวุโส เอวํ รุจิรุตถ เอวํ สนฺเต มยฺหํ อผาสุกํ ภวิสฺสตี
มยฺหํ กนิญฺโฆ ตุมฺเห ทิสฺวา ปุณฺณิสฺสตี อถสฺส มม จกฺขุณฺํ ปริหีนภาวํ
อาโรเจยฺยาถ โส มยฺหํ สนฺตีกํ กณฺณิเทว ปหิณฺณิสฺสตี เตเน สทฺธิ
อาคจฺฉิสฺสามิ ตุมฺเห มม วจเนเน ทสพฺพลญฺจ อสีติมหาเถเร จ วนฺทถาติ เต
อุยฺโยเชสิฯ เต เถรํ ขมาเปตฺวา อนุโตคามํ ปวิสฺสฺฯ มนุสฺสา เต นิสฺสาเปตฺวา
ภิกฺขํ ทตฺวา ก็ ภนฺเต อยฺยานํ คมนากาโร ปณฺณายตีติฯ อาม อุปาสกา
สตุถารํ ทฏฺฐกามมฺหาติฯ เต ปุณฺปุณฺํ ยาจิตฺวา เตสํ คมนจฺนทเมว ญตฺวา
อนุคนฺตฺวา ปรีเทวิตฺวา นินฺวตฺตีสุฯ เตปิ อนุปุพฺพเพเน เขตฺวานํ คนฺตฺวา
สตุถารญฺจ มหาเถเร จ เถรสฺส วจเนเน วนฺทิตฺวา ปุณฺทิวเส ยตฺถ เถรสฺส กนิญฺโฆ
วสตี ตํ วิถี ปิณฺฑาย ปวิสฺสฺฯ กุญฺมพิโก เต สลฺขานิตฺวา นิสฺสาเปตฺวา
กตปฺภิสฺสนฺธารो ภาตีกตฺถเอโร เม กุหิณฺติ ปุณฺณิฯ อถสฺส เต ตํ ปวตฺตี
อาโรเจสุฯ โส เตสํ ปาทมฺเฐ ปวณฺณฺเณโต โรทิตฺวา ปุณฺณิ อิทานิ ภนฺเต
ก็ กาทพฺพนฺติฯ เถโร อีโต กสฺสจि คมนํ ปจฺจาสิสฺสตี คตกาเล เตเน
สทฺธิ อาคมิสฺสตีติฯ อยํ เม ภนฺเต ภาคิเนยฺโย ปาลิโต นาม เอตํ เปเสถาติฯ
เอวํ เปเสตุํ น สกฺกา มกฺเค ปรีปนฺโถ อตฺถิ ปพฺพาเซตฺวา เปเสตุํ วณฺณตีติฯ
เอวํ กตฺวา เปเสถ ภนฺเตติฯ

๒. อถ นํ ปพฺพาเซตฺวา อทฺธมาสมตฺตํ จีวรคฺคหณฺนาทินิ ลิกฺขาเปตฺวา
มคฺคํ อาจิกฺขิตฺวา ปหิณฺณิสฺฯ โส อนุปุพฺพเพเน ตํ คามํ ปตฺวา คามทฺวาเร
เอกํ มหาลลํ ทิสฺวา อิมํ คามํ นิสฺสาย โกจิ อารญฺญโก วิหาโร อตฺถิตี
ปุณฺณิฯ อตฺถิ ภนฺเตติฯ โโก ตตฺถ วสตีติฯ ปาลิตตฺถเอโร นาม ภนฺเตติฯ
มคฺคํ เม อาจิกฺขถาติฯ โกลิ ตวํ ภนฺเตติฯ เถรสฺส ภาคิเนยฺโยมฺหิตีฯ
อถ นํ คเหตุว วิหารํ เนสิฯ โส เถรํ วนฺทิตฺวา อทฺธมาสมตฺตํ

วตตปฏิวตตํ กตฺวา เถรํ สมฺมา ปฏฺชคฺคิตฺวา ฆนฺเต มาตุลกุฏุมฺพโก เม
ตุมฺหากํ อากมนํ ปจฺจาสีสฺติ เถถ คจฺฉามาติ อหํ ๑ เตนฺหิ เม ยญฺจิโกฏฺฐิ
คณฺหาหิตฺติ ๑ โส ยญฺจิโกฏฺฐิ คเหตฺวา เถเรน สทฺธิ อนุโตคามํ ปาวีสี ๑ มนุสฺสา
เถรํ นิสิตฺทาเปตฺวา ก็ ฆนฺเต คมนกาโร โว ปญฺญาบตีติ ปุจฺฉีสุ ๑ อาม
อุปาสกา คณฺตฺวา สตฺถารํ วนฺทิสฺสามิตฺติ ๑ เต นานปฺปกาเรน ยาจิตฺวา
อลภฺนฺตา เถรํ อญฺโยเชนฺตา อุปทฺธมฺปถํ คณฺตฺวา โรทิตฺวา นีวตฺตีสุ ๑
สามเณโร เถรํ ยญฺจิโกฏฺฐิยา อาทาย คจฺฉนฺโต อนุตรามคฺเค อญฺวิยํ
สงฺกญฺจนฺครํ นาม เถเรน อุปนิสฺสาย วุตฺตปฺพุพฺพคามํ สมฺปาปฺณิ ๑ โส ตโต
นิกฺขมิตฺวา อรณฺเณ คายิตฺวา ทารุณิ อุทฺธรนฺตฺริยา เอกิสฺสา อิตฺถิยา กิตฺตสทฺทํ
สุตฺวา สเร นิมิตฺตํ คณฺหิ ๑

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๔

๑. วินโย นาม อนาคติยาการิยวเสน พุริโธ ๑ ตตถ อนาคติยวินโย
สตตปาตติกขณฺฐานํ อนาคติชนํ ๑ โส อสงฺกิลเสปาชชนเนน อาจารคณ-
วตฺถาปนเนน จ สุตติกขิโต อุกยโลกहितสุขาวหนโต มงฺคลํ ๑ เอตถ จ
อนาคติยวินโย สตตปาตติกขณฺฐานํ อนาคติชนนฺติ อุกกฏฺฐปริจฺเจทวเสน
วุตฺตํ ๑ ตสฺมา สตตสฺสปี อาปตติกขณฺเรสุ โย โย เยน อชฺฌาปนโน โหติ
โส โส เตน วุฏฺฐานเทสนาหิ ปฏิกาคพฺโพเยว ๑ อชฺฌาปนนาปี หิ
อาปตติกขณฺธา วุฏฺฐิตา วา เทสิตา วา อนฺตรายํ น กโรนฺติเยว ๑ เตน
อริฏฺฐสํกขาปทวณฺณนํ วุตฺตํ สกฺคโมกฺขานํ อนฺตรายํ กโรนฺตํ ๑ อนฺตรายิกา ๑
เตกมฺมกฺกิลเสวิปากอุปวาทอาณาวีตฺติกมฺวเสน ปญฺจวิธา ๑ ตตถ ปญฺจานนฺตริย-
ธมฺมา กมฺมมฺนฺตรายิกา นาม ๑ ตถา ภิกฺขุณีพฺุสสกกมฺมํ ๑ ตํ ปน โมกฺขสฺเสว
อนฺตรายํ กโรติ น สกฺคสฺส ๑ นิยตมิจฺฉาทิฏฺฐิธมฺมา กิลเสนฺตรายิกา นาม ๑
ปญฺจกตฺติรจฺฉานคตฺตอุกฺกโตพฺยณฺชนกานํ ปฏิสนฺธิธมฺมา วิปากนฺตรายิกา นาม ๑
อริยฺอุปวาทา อุปวาทนฺตรายิกา นาม ๑ เต ปน ยาว อริเย น ขมาเปนฺติ ตาวเทว
น ตโต ปรี ๑ สลฺลจฺจ อาปนฺนา อาปตฺติโย อาณาวีตฺติกมฺมนฺตรายิกา นาม ๑
ตาปี ยาว ภิกฺขุภาวํ วา ปฏิกานาติ น วุฏฺฐาติ วา น เทเสติ วา ตาวเทว น
ตโต ปฺรณฺติ ๑

๒. โพธิสตฺโต ตสฺส อนุกมฺปาย ตํ โอวทหนฺโต สตฺตกนิปาเต
คณฺธารชาตเก อีมา เทว คาลา อภาสิ

โน เจ อสฺส สกา พุทฺธิ
วเน อนุธมฺหิโสว

วินโย วา สุตติกขิโต
จเรยฺย พหุโก ชโน ๑

ยสุมา จ ปนฺธิเกจฺเจ อาเจรมฺหิ สฺสํกฺขิตา
ตสุมา วินิตฺวินยา ธีรา จรณฺติ สฺสํมาหิตาติ ฯ

ตาสมตฺโถ สมฺม เวเทห อิมสํ สุตฺตํ สเจ อตฺตโน พุทฺธิ วา ปณฺฑิตเ
โอาจาทายเก นิสฺสาย อาจารปฺปณฺณตฺตวินโย วา สฺสํกฺขิตโต น ภเวยฺย ฯ เอวํ
สนฺเต ยถา ติณฺณตาทิกฺคเหเน วเน อนฺธมฺหิโส โจรราโจจโร สาสงฺกนฺราสงฺกณฺจ
จํญํ อชานนฺโต วิจฺรติ ตถา ตุมฺหาทิสฺส พหุโก ชโน จเรยฺย ฯ ยสุมา ปน
อิธ เอกจฺเจ สกาย พุทฺธิยา วิรฺหิตา สุตฺตา อาจเรยฺยสนฺติเก อาจารปฺปณฺณตฺตยา
สฺสํกฺขิตา ตสุมา อาจเรยฺยหิ อตฺตโน อนฺธรูปे วินเย วินิตฺตฺตา วินิตฺวินยา
สฺสํมาหิตา เอกกฺกจิตฺตา หุตฺวา จรณฺติติ ฯ อิํ ทสฺเสติ อิมินา หิ สุตฺเตน
กิณฺนา หุตฺวา อตฺตโน กุลานฺธรูปา ปพฺพชิตฺเตน ปพฺพชฺชานฺธรูปา สิกฺขา
สิกฺขิตพฺพา ฯ กิณฺโนปิ หิ อตฺตโน กุลานฺธรูปสฺส กสิโสรกฺขาทีสฺส สฺสํกฺขิตา
สมฺปนฺนาชีวา หุตฺวา สฺสํมาหิตา จรณฺติ ปพฺพชิตาปิ ปพฺพชฺชานฺธรูปสฺส
ปาสาทิกสฺส อภิกฺกนฺตปฺปฏิกฺกนฺตาทีสฺส อธิสฺสอริจิตฺตอริปฺปณฺณาสิกฺขาสุ จ
สฺสํกฺขิตา สฺสํมาหิตา จรณฺติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔ แปล มคอเป็นไทย

๑. ชื่อว่า วินัยมี ๒ อย่าง คือ วินัยของบรรพชิตและวินัยของคฤหัสถ์ ๑
ในวินัยทั้ง ๒ อย่างนั้น การไม่ต้องอาบัติ ๑ กอง ชื่อว่า วินัยของบรรพชิต ๑
วินัยของบรรพชิตนั้น อันบรรพชิตศึกษาดีแล้ว ด้วยการไม่ต้องความเศร้าหมอง
และด้วยการยังตนให้ตั้งอยู่ในคุณคือมรรยาท ชื่อว่าเป็นมงคล เพราะนำประโยชน์
สุขมาให้ในโลกทั้ง ๒ ๑ ก็ ในคำเหล่านี้ คำว่า การไม่ต้องอาบัติ ๑ กอง ชื่อว่า
วินัยของบรรพชิต ข้าพเจ้ากล่าวไว้ด้วยสามารถกำหนดวินัยอย่างอุกฤษฏ์ ๑
เพราะฉะนั้น ในอาบัติทั้ง ๑ กอง อาบัติกองใด ๆ เป็นอันภิกษุใดแก่งต้องแล้ว
อาบัติกองนั้น ๑ อันภิกษุนั้นพึงกระทำเกินทีเดียว ด้วยการอยู่กรรมและการแสดง
อาบัติ ๑ เพราะว่า กองอาบัติ แม้ที่แก่งต้องแล้ว อันภิกษุอยู่กรรมเสียก็ดี
แสดงอาบัติเสียก็ดี ย่อมไม่ทำอันตรายได้เลยทีเดียว ๑ ด้วยเหตุนั้น ในอรรถกถา
อริยสัททปิฎก ท่านจึงกล่าวไว้ว่า ธรรมเหล่านี้ ย่อมทำอันตรายต่อสวรรค์และ
พระนิพพาน เพราะเหตุนั้น ธรรมเหล่านั้น ชื่อว่าอันตรายิกกรรม ๑ อันตรายิกกรรม
เหล่านั้น มี ๕ อย่าง คือ กรรม กิเลส วิบาก อุปวาตะ และอาณาวีติกกม ๑
ในอันตรายิกกรรม ๕ อย่างนั้น ธรรมให้ผลในภพเป็นลำดับ ๕ อย่าง ชื่อว่า
กัมมันตรายิกกรรม ๑ ภิกษุนี้ทุสกกรรมก็เหมือนกัน แต่ภิกษุนี้ทุสกกรรมนั้น
ทำอันตรายต่อพระนิพพานอย่างเดียว หากทำอันตรายต่อสวรรค์ไม่ ๑ ธรรมคือ
นิตยนิจนาทิกฏฐิ ชื่อว่า กิเลสอันตรายิกกรรม ๑ ธรรมคือปฏิสนธิของพวกบัณฑิต
ดิรัจฉานและอุกโตพญชุนกะ ชื่อว่า วิปากันตรายิกกรรม ๑ เจตนาเป็นเหตุว่าร้าย
พระอริยเจ้าชื่อว่า อุปวาทันตรายิกกรรม ๑ ก็ อุปวาทันตรายิกกรรมเหล่านั้น
ย่อมทำอันตราย ตลอดเวลาที่ผู้ว่าร้ายพระอริยเจ้าทั้งหลายยังไม่ขอมาพระอริยเจ้า
เท่านั้น ต่อแต่นั้นไป หากทำอันตรายไม่ ๑ อาบัติทั้งหลายที่ภิกษุแก่งต้องแล้ว
ชื่อว่า อาณาวีติกกมอันตรายิกกรรม ๑ อาบัติแม้เหล่านั้น ก็ย่อมทำอันตราย
ตลอดเวลาที่ภิกษุผู้ต้องอาบดียังปฏิบัติความเป็นภิกษุอยู่ก็ดี ยังไม่อยู่กรรมก็ดี
ยังไม่แสดงอาบัติเสียก็ดีเท่านั้น ต่อแต่นั้นไป หากทำอันตรายไม่ ๑

๒. พระโพธิสัตว์ เมื่อจะกล่าวสอนเวทเทหคานนั้น ด้วยความอนุเคราะห์ แก่เวทหะผู้สหายนั้น จึงได้กล่าว ๒ คาถาเหล่านี้ ในคันธารชาดก ในสัตตกนิบาตว่า

ถ้าความรู้ของตน หรือวินัยที่ศึกษาดีแล้ว ไม่พึงมีไชรั
ชนเป็นอันมาก จะพึงเที่ยวไป เหมือนกระเบื้องบอด
เที่ยวไปในป่า ฉะนั้น ก็เพราะคน (สัตว์) บางพวก
ในโลกนี้ ศึกษาดีแล้วในสำนักอาจารย์ ฉะนั้น
คนเหล่านั้น ผู้มีวินัยอันอาจารย์แนะนำแล้ว จึงเป็น
นักปราชญ์ มีใจมั่นคงเที่ยวไปอยู่ดังนี้ ฯ

ความแห่ง ๒ คาถานั้นว่า สหายเวทหะ ถ้าความรู้ของตนหรือวินัย คืออาจารย์ปฏิบัติที่ศึกษาดีแล้ว เพราะอาศัยบัณฑิตทั้งหลายผู้ให้โอวาท ไม่พึงมี แก่สัตว์เหล่านี้ไชรั ฯ เมื่อเป็นอย่างนั้น ชนเป็นอันมากเช่นท่าน ก็จะพึงเที่ยวไป เหมือนกระเบื้องบอด ไม่รู้จักที่มีอาหารหรือไม่มีอาหาร และที่มีอันตราย หรือไม่มี อันตราย เที่ยวไปในป่าอันเป็นชฎแห่งหญ้าและเถาวัลย์เป็นต้น ฉะนั้น ฯ แต่เพราะสัตว์บางพวกในโลกนี้ เว้นจากความรู้ของตน ศึกษาดีแล้วในอาจารย์ ปฏิบัติในสำนักอาจารย์ ฉะนั้น สัตว์เหล่านั้น ชื่อว่ามีวินัยอันอาจารย์แนะนำแล้ว เพราะเป็นผู้สอนอาจารย์ทั้งหลายแนะนำแล้ว ในวินัยอันสมควรแก่ตน เป็นผู้ที่มี ใจมั่นคง คือมีจิตมีอารมณ์เดียว เที่ยวไปอยู่ ฯ พระโพธิสัตว์แสดงข้อความนี้ว่า ก็สัตว์นี้ ที่ยังเป็นคฤหัสถ์ ควรศึกษาสิกขาอันสมควรแก่ตระกูลของตน ที่เป็นบรรพชิต ก็ควรศึกษาสิกขาอันสมควรแก่บรรพชา ฯ เพราะว่าแม้คฤหัสถ์ ทั้งหลายผู้ศึกษาดี ในกรรมทั้งหลายมีกสิกรรมและโคธกกรรมเป็นต้น ซึ่งสมควร แก่ตระกูลของตน เป็นผู้ที่มีอาชีพสมบูรณ์แล้ว ชื่อว่า เป็นผู้ที่มีใจมั่นคง เที่ยวไปอยู่ แม้บรรพชิตทั้งหลายผู้ศึกษาดีในมารยาท มีก้าวไปข้างหน้าและถอยกลับเป็นต้น อันนำมาซึ่งความเลื่อมใส และในอธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขาและอธิปัญญาสิกขา ซึ่งสมควรแก่บรรพชา ชื่อว่า เป็นผู้ที่มีใจมั่นคง เที่ยวไปอยู่ ฯ

พระธรรมปริยัติโมลี อินุทปญฺโญ วัดบพิตรพิมุข
สนามหลวงแผนกบาลี

เจดย
ตรวจแก้.

๑๒๗

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๔

๑. ท้าวสักกเทวราชนั้น นำ (พระเถระ) ไปยังบรรณศาลาที่กุฎุมพีผู้น้องให้สร้างไว้เพื่อประโยชน์แก่พระเถระทีเดียว นิมนต์ให้นั่งเหนือแผ่นกระดานแล้ว (ตนเอง) เดินไปยังสำนักของกุฎุมพีผู้น้องนั้นด้วยเพศแห่งสหายรัก ตรัสเรียกว่า เนาะปาละ เพื่อนรักๆ จุลปาละ. อะไรเล่า เพื่อน ๆ ท้าวสักกะ. ท่านทราบไหมว่า พระเถระมาแล้ว ๆ จุลปาละ. ไม่ทราบเลย ก็พระเถระมาแล้วหรือ ๆ ท้าวสักกะ. ใช่เพื่อน เราไปวิหารเห็นพระเถระนั่งบนศาลาที่ท่านสั่งให้สร้างไว้มาแล้วเดี๋ยวนี้เอง ดังนี้แล้วเสด็จหลีกไป ๆ ฝ่ายกุฎุมพีไปวิหารเห็นพระเถระ ร้องให้กลิ้งเกลือกอยู่แล้วแทบเท้า (พระเถระ) กล่าวว่า ท่านขอรับ กระผมเห็นเหตุนี้แล้ว จึงไม่ (อยาก) ให้ท่านบวช ดังนี้เป็นต้นแล้ว จึงทำเด็กทาส ๒ คนให้เป็นไทย ให้บวชในสำนักพระเถระแล้วสั่งว่า ท่านทั้งสอง จงนำเอาของฉันมีข้าวต้ม และข้าวสวยเป็นต้นมาจากภายในบ้าน อุปัฏฐากพระเถระ ดังนี้แล้วมอบให้แล้ว ๆ ตามณเฑียรทั้งหลาย ก็ช่วยกันทำวัตรปฏิบัติอุปัฏฐากพระเถระแล้ว ๆ

ครั้นภายหลัง ณ วันหนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย ผู้ประจำอยู่ในทิศ มายังพระเชตวัน ด้วยหมายใจว่า จักเฝ้าพระบรมศาสดาถวายบังคมพระบรมศาสดาแล้ว เยี่ยมพระเถระชั้นผู้ใหญ่ ๘๐ องค์แล้ว เทียวจาริกอยู่ในพระวิหาร ถึงที่อยู่ของพระจักขุบาลเถระแล้ว ได้มุ่งหน้าตรงต่อที่อยู่ของพระเถระนั้นในเวลาเย็น ด้วยความหวังว่า จักเยี่ยมสถานที่แมตฺตงนี ฯ ในขณะนั้น เมฆก้อนใหญ่ ตั้ง (เค้า) ขึ้นแล้ว ฯ

๒. ในขณะนั้น มัญญกณทัฬหีมาเป็นผู้ที่กำลังนอนผินหน้าไปทางข้างในเรือน ฯ พระบรมศาสดาทรงทราบว่าไม่เห็นพระองค์ จึงทรงเปล่งพระรัศมีไปครั้งหนึ่ง ฯ มาณพคิดว่า นี่ ชื่อว่าแสงอะไรกัน จึงนอนพลิกกลับมาทีเดียว เห็นพระบรมศาสดาแล้ว คิดว่า เรา อาศัยบิดาอันธพาล จึงไม่ได้เพื่อที่จะเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเห็นปานนี้แล้ว ทำความขวนขวายด้วยกาย หรือถวายนหรือฟังธรรม เดียวนี้ แม้แต่มือสองข้างของเรา ก็ใช้การไม่ได้ กิจที่ควรทำอย่างอื่น ก็ไม่มี ดังนี้แล้ว ได้ทำใจเท่านั้นให้เลื่อมใส ฯ พระบรมศาสดาทรงดำริว่า พอละ ด้วยการทำให้ใจให้เลื่อมใสประมาณเท่านี้ของมาณพนี้ เสด็จหลีกไปแล้ว ฯ มาณพนั้น เมื่อพระบรมศาสดาพอละคล่องจักขุ (ของตน) เท่านั้น มีใจเลื่อมใส ทำกาลแล้ว เป็นประจักษ์ว่า หลับแล้วตื่นขึ้น บังเกิดในวิมานทอง สูงประมาณ ๓๐ โยชน์ ในเทวโลก ฯ ฝ่ายพราหมณ์ ฌาปนกิจสรีระ (สลายร่าง) ของมาณพนั้นแล้ว ได้มีแต่การร้องไห้เป็นเบื้องหน้าในป่าช้า ทุกวัน ไปป่าช้า ร้องไห้ (เพื่อ) ว่า เจ้าลูกชายคนเดียว (ของพ่อ) เจ้าอยู่ไหน เจ้าลูกชายคนเดียว (ของพ่อ) อยู่ไหนนะ ลูก ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

๑๒๙

เฉลย ประโยค ป.๕. ๔ แปล ไทยเป็นมคธ

๑. โส เณรสฺเสวตถาย กนิฏฺฐกุกฺกุณฺพิเกน การิตํ ปณฺณสาถํ เนตฺวา
ผลเก นิสฺสีทาเปตฺวา ปิยสหายวณฺณเณน ตสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา สมฺม ปาถาติ
ปกุโกสิ ฯ ก็ สมฺมาติ ฯ เณรสฺส อากตฺถาวํ ชานาสีติ ฯ น ชานามิ ก็ ปน
เถโร อากโตติ ฯ อาม สมฺม อิทานาหํ วิหารํ คนฺตฺวา เถโร ตยา
การิตปณฺณสาถายํ นิสฺสินนํ ทิสฺวา อากโตมฺหิตี วตฺวา ปกุคามิ ฯ กุกฺกุณฺพิโกปี
วิหารํ คนฺตฺวา เถโร ทิสฺวา ปาทุมฺมเล ปวณฺณฺนโต โรทิตฺวา อิหํ ทิสฺวา อหํ
ภนฺเต คุมฺหากํ ปพฺพชิตุํ นาทาสินฺธุอิทาณี วตฺวา เทว ทาสทารเก ภูชิสฺเส
กตฺวา เณรสฺส สนฺติเก ปพฺพาเซตฺวา อนฺโตคามโต ยาคฺคฺคตฺวาทีนิ อahrtิตฺวา
เถโร อุปฏฺฐหตฺวาติ ปฏิปาเทสิ ฯ สามเณราวตฺตปฏฺฐิตํ กตฺวา เถโร อุปฏฺฐหิตุํ
อถกทิวสํ ทิสาวาสีโน ภิกฺขุ สตฺถารํ ปสฺสิสฺสสามาติ เขตฺวนํ อากนฺตฺวา
สตฺถารํ วนฺทิตฺวา อสฺสิติมหาเถโร ทิสฺวา วิหารจาริกํ จรณฺตา จกฺขุปาลตฺตเณรสฺส
วสนฺนุจํ ปตฺวา อิหํปี ปสฺสิสฺสสามาติ สายํ ตทภิกฺขุขา อเหตุํ ฯ ตสฺมี ขณ
มฺหามเณ โณ อุฏฺฐหิ ฯ

๒. ตสฺมี ขณ มฏฺฐกุกฺกุณฺทลํ อนฺโตเคหาภิกฺขุโณ นิปนฺโน โหติ ฯ
สตฺถา อตฺตโน อปสฺสนภาวํ ฅตฺวา เอกํ รสฺมี วิสฺสชฺเชสิ ฯ มาณโว ก็
โอภาโส นามโสติ ปริวตฺติตฺวา นิปนฺโนว สตฺถารํ ทิสฺวา อนฺธพาลปีตรํ
นิสฺสาย เหวรูปํ พุทฺธํ อุปสงฺกมิตฺวา กายเวยฺยาววฺกึกํ วา กาคุํ ทานํ วา ทาคุํ
ธมฺมํ วา โสตุํ นาลตฺถํ อิทานิ เม หตฺถาปี อวิเชยฺยา อณฺณํ กตฺตพฺพํ นตฺถิตฺติ
มนเมว ปสาเทสิ ฯ สตฺถา อลํ เอตฺตเกน อิมสฺสาติ ปกุคามิ ฯ โส ตถาคเต

๑๓๐

จกขุปลั วิขหนเตเยว ปสนนมนโน กาลั กตุวา สุตตปปพุทโ วิย เทวโลเก
ตีสโยชนิกะ กนกวิมานะ นิพพตติ ฯ พุราหมโณปิสส สริริ ฌาเปตวา
อาพาหเน โรทนปรายโน อโหสิ เทวสิกั อาพาหนั คณตุวา โรทติ กหิ
เอกปุตตก กหิ เอกปุตตกาติ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคอเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๔

๑. เต ตโย อณณมณณํ สณณาเปตํ นาสกขีสุ ฯ ตทณฺเณสุ ปน
มนุสฺเสสุ เอกจฺเจ เตสํ วจฺนํ คณฺหีสุ เอกจฺเจ น คณฺหีสุ เย น คณฺหีสุ
เต เตหิ สทฺธี วิวทิสฺสุ ฯ ये तिฏฺฐมจฺฉลิกสฺส วจฺนํ คณฺหีสุ เต तिฏฺฐเยว
มจฺฉลนฺติ คตา ये อิตเรสํ วจฺนํ คณฺหีสุ เต สุตฺตเยว มจฺฉลํ มุตฺตเยว มจฺฉลนฺติ
คตา ฯ เอวมยํ มจฺฉलगฺกา สกฺกชมฺพุทฺธิเป ปากฺกฯ

อถ สกฺกชมฺพุทฺธิเป มนุสฺสา กุมฺพกุมฺพา หุตฺวา กิํ นุ โข มจฺฉลนฺติ
มจฺฉลานิ จินฺตยีสฺสุ ฯ เตสํ มนุสฺसानํ อารกฺขเทวตาปี มนุสฺสโต ตํ กถํ สุตฺวา
ตเถว มจฺฉลานิ จินฺตยีสฺสุ ฯ เอเตเนว อุปาเยน มนุสฺसानํ อารกฺขเทวตานํ
มิตฺตา ภูมฺมเทวตา ตาสํ มิตฺตา จาตุมฺมหาราชิกา เทวตา ฯ เปฯ สุตฺตสฺสีเทวตานํ
มิตฺตา อกฺกนิฏฺฐเทวตาติ ตโต ตโต ตํ กถํ สุตฺวา กุมฺพกุมฺพา หุตฺวา
เทวพรหฺมาโน มจฺฉลานิ จินฺตยีสฺสุ ฯ เอวํ ยาวทสฺสทสฺสจกฺกวาเพสุ สพฺพตถ
มจฺฉลจินฺตา อุทฺปาติ ฯ อุปฺปนฺนา จ สฺวา อิทํ มจฺฉลนฺติ วินิจฺฉยมปฺปตฺตาเยว
ทฺวาทสฺ วสฺसानิ อญฺจาสิ ฯ ตทา สพฺเพ เทวมนุสฺสา จเปตฺวา อริยสฺวาเก
ทิฏฺฐสฺสุมฺตวเสน ติธา ภินฺนา ฯ เอโกปี อิทเมว มจฺฉลนฺติ ยถาญฺจโต
นิฏฺฐจฺจโต นาโหสิ ฯ

๒. โย ปน อติสฺสิตาทีนิ อปฺทิสฺสิตฺวา กมฺมมนฺเต น กโรติ ฯ กถํ ฯ
มนุสฺเสหิ กาลสฺสเสว วุฏฺฐาย เถถ โภ กมฺมมนฺตํ คจฺฉมาติ วุตฺเต อติสฺสิตนฺตาว
อญฺจินี ภิชฺชนฺติ คจฺฉนถ ตุมฺहे ปจฺฉา ชานิสฺสามิติ อคฺคิ ตเปนฺโต นิสฺสินโน
กมฺมมนฺเต กาทุนํ คจฺฉนติ ฯ อติอฺฉหาทีสุปี เอสฺว นโย ฯ โส อตฺตโน อลสฺตาย

ഒണ്ട

กมฺมมฺเต อากฺุเล กโรติ นาม ฯ ตาทิสํ หิ โภคโต ปริหาติ ฯ เตนาห
ภควา อตีสัตฺตุนฺติ กมฺมํ น กโรติ อติอฺณฺหนฺติ อติสายนฺติ อติปาโตติ
อติจฺฉาโตติ อติปิปาสิโตติ กมฺมํ น กโรติ ตสฺส เอวํ กิจฺจาปเทสพฺพหฺลสฺส
วิหฺรโต อนุปฺปนฺนา เจว โภคา นุปฺปชฺชนฺติ อุปฺปนฺนา จ โภคา ปริกฺขยํ
คจฺจนฺตีติ ฯ ตาทิสํ หิ ธฺนานิ อติกฺกมฺมฺติ ฯ เตนาห ภควา

อติสีตํ อติอุณ्हํ อติสายมิทํ อหุ
 อิติ วิสสฏฺฐจกมฺมนเต อตฺถา อจฺเจนฺติ มาณเวติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

๑๓๓

เฉลย ประโยค ป.ร. ๔ แปล มคอเป็นไทย

๑. ชายทั้งสามคนนั้น ไม่อาจยังกันและกันให้ยินยอมได้ ฯ ฝ่ายบรรดา
มนุษย์เหล่าอื่นจากสามคนนั้น บางพวกเชื่อคำของชายเหล่านั้น บางพวกไม่เชื่อ
พวกที่ไม่เชื่อ ก็เถียงกับพวกที่เชื่อเหล่านั้น ฯ พวกที่เชื่อคำของนายทิฐุมงคล
(เชื่อสิ่งที่เห็นแล้วเป็นมงคล) ก็ถึงความตกลงใจ[เชื่อถือ]ว่า รูปที่เห็นแล้วเท่านั้น
เป็นมงคล พวกที่เชื่อคำของอีก สองคนนอกนี้ ก็ถึงความตกลงใจว่า เสียงที่ฟัง
แล้วเท่านั้น เป็นมงคล อารมณ์ที่รับรู้แล้วเท่านั้น เป็นมงคล ฯ เรื่องมงคลนี้ปรากฏ
ไปทั่วชมพูทวีป ด้วยประการฉะนี้ ฯ

ครั้งนั้น พวกมนุษย์ในชมพูทวีปทั้งสิ้น พากันคิดมงคลเป็นพวก ๆ ว่า
อะไรหนอแล เป็นมงคล ฯ แม้พวกเทวดาผู้รักษามนุษย์เหล่านั้น ฟังถ้อยคำนั้น
จากมนุษย์แล้ว ก็พากันคิดมงคลอย่างนั้นเหมือนกัน ฯ โดยอุบายนั้นนั้นแล
พวกกุมมเทวดา (เทวดาประจำพื้นดิน) มิตรของพวกเทวดาผู้รักษามนุษย์ทั้งหลาย
พวกเทวดาชั้นจาตุมหาราช มิตรของพวกกุมมเทวดาเหล่านั้น ฯ๑๗ พวกอกนิฏฐ
เทวดา (เทวดาชั้นอกนิฏฐะ) มิตรของพวกสุทัสสีเทวดา รวมความว่า พวกเทวดา
และพรหม ฟังถ้อยคำนั้นจากมิตรของตนนั้น ฯ แล้วก็พากันคิดมงคลเป็นพวก ๆ ฯ
การคิดมงคล ได้เกิดขึ้นแล้วในที่ทุกสถาน จนถึงในหมื่นจักรวาล ด้วยประการ
ฉะนี้ ฯ ก็การคิดมงคลซึ่งเกิดขึ้นแล้วนั้น ยังไม่ถึงการตัดสินเด็ดขาดว่า นี่เป็นมงคล
ดังนี้ ได้ตั้งอยู่ตลอดสิบสองปี ฯ ในกาลนั้น เทวดาและมนุษย์ทั้งหมด เว้นอรียสาวก
ทั้งหลาย แยกกันเป็นสามพวก ด้วยอำนาจทิฐุมงคล สุตมงคล และมุตมงคล ฯ
แม้บุคคลผู้หนึ่ง ซึ่งตกลงใจตามความเป็นจริงว่า นี่เท่านั้น เป็นมงคล ดังนี้
มิได้มีแล้ว ฯ

๒. อนึ่ง ผู้ใด อ้างเหตุทั้งหลายมีหนานักเป็นต้น แล้วไม่ทำงาน
ทั้งหลาย ฯ อ้างอย่างไร ? คือ เมื่อมนุษย์ทั้งหลาย ลุกขึ้นแต่เช้าตรู่ กล่าวว่
ผู้เจริญ พวกท่าน จงมาเถิด เราทั้งหลาย จะไป(ทำ)งาน เขากล่าว(ตอบ)ว่
ยังหนาวจัด กระดูกทั้งหลายจะแตก ท่านทั้งหลายไปเถิด เราจักรู้ภายหลัง ดังนี้
นั่งผิงไฟอยู่ ไม่ไปทำงานทั้งหลาย ฯ แม้ในข้ออ้างทั้งหลายมีร้อนนักเป็นต้น
ก็มีนัยนี้เหมือนกัน ฯ ผู้นั้น เชื่อว่า ทำการงานทั้งหลายให้อาตุล เพราะความที่ตน
เป็นคนเกียจคร้าน ฯ จริงอยู่ ผู้เช่นนั้น ย่อมเสื่อมจากโภคะ ฯ ด้วยเหตุนั้น
พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงตรัสว่า (ผู้ใด) ไม่ทำงาน ด้วยอ้างว่ หนานัก ไม่ทำ
การงาน ด้วยอ้างว่ ร้อนนัก ว่ เย็นนัก ว่ เหน็บนัก ว่ หิวนัก ว่ กระจายนัก
(ไม่ทำงาน) เมื่อผู้นั้นมากไปด้วยการอ้างกิจอย่างนี้อยู่ โภคะทั้งหลายที่ยังไม่
เกิดขึ้น ก็จะไม่เกิดขึ้น และโภคะทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้ว ก็ย่อมถึงความสิ้นไป ฯ
แท้จริง ทรัพย์ทั้งหลาย ย่อมล่วงเลยชนทั้งหลายผู้เช่นนั้น ฯ ด้วยเหตุนี้
พระผู้มีพระภาค จึงตรัสว่า

ประโยชน์ทั้งหลาย ย่อมล่วงเลยมาณพทั้งหลาย
ผู้สละการงาน ด้วยอ้างว่ เวลานี้ หนานัก เวลานี้
ร้อนนัก เวลานี้ เย็นนัก ฯ

พระธรรมปรียัติโมลี อินุทปญฺโญ วัคคปิตฺตพิมฺข
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย
ตรวจแก้.

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

๑. ครั้นในกาลต่อมา โรคเกิดขึ้นแก่อุบาสกนั้น ๆ อายุสังขาร เสื่อมลงแล้ว ๆ เขาประสงค์จะฟังธรรมจึงส่งข่าวไปยังสำนักของพระบรมศาสดาว่า ขอพระองค์ได้โปรดส่งภิกษุ ๘ รูป หรือ ๑๖ รูปไปเพื่อเข้าพระองค์ ๆ พระบรมศาสดาทรงส่งภิกษุทั้งหลายไปแล้ว ๆ ภิกษุเหล่านั้นไปนั่งบนอาสนะที่เขาปูล้อมเตียงของอุบาสกนั้น ผู้อันอุบาสกนั้นกราบเรียนว่า ท่านขอรับ การเห็นพระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย จักเป็นสิ่งที่กระผมได้โดยยาก กระผมเป็นผู้อ่อนกำลัง ขอพระคุณเจ้าโปรดสาธยายพระสูตรสักสูตรหนึ่งแก่กระผมด้วย ดังนี้ จึงถามว่า อุบาสก โยมประสงค์จะฟังสูตรไหนเล่า เมื่ออุบาสกนั้นกราบเรียนว่า สติปัญญาสูตรที่พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ไม่ทรงทอดทิ้งแล้ว จึงเริ่มตั้งพระสูตรว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ทางนี้ เป็นทางไปสายเอก เพื่อความหมดจดแห่งสัตว์ทั้งหลาย ดังนี้ เป็นต้น ๆ ในขณะนั้น รถ ๖ คัน (แต่ละคัน) ใหญ่ ๑๕๐ โยชน์ เต็มด้วยม้าสินธพ ๑,๐๐๐ ตัว ประดับด้วยเครื่องอลังการพร้อมสรรพมาจากเทวโลก ๖ ชั้น ๆ เทวดาทั้งหลาย ผู้สถิตอยู่บนรถเหล่านั้นพากันกล่าวว่า พวกเราจักนำไปยังเทวโลกของเรา พวกเราจักนำไปยังเทวโลกของพวกเรา ท่านผู้เจริญ ขอจงบังเกิดบนรถคันนี้ เพื่อรื่นรมย์ในเทวโลกของพวกเรา เสมือนคนทำลายภาชนะดินแล้วถือเอาภาชนะทองคำ ฉะนั้น ๆ อุบาสก ไม่ปรารถนา(จะทำ) อันตรายต่อการฟังธรรม จึงพูดว่า จงรอก่อน จงรอก่อน ดังนี้ ๆ ภิกษุทั้งหลาย ได้พากันหยุดนิ่งด้วยเข้าใจว่า อุบาสกพูดกะพวกเรา ๆ ที่นั่น ลูกชาย-หญิงของอุบาสกนั้น พากันร้องด้วยเข้าใจว่า ก่อนนี้ พ่อของพวกเรา ได้เป็นผู้ไม่อึดด้วยการฟังธรรม แต่มาบัดนี้ พ่อให้himนัตภิกษุทั้งหลายมา ให้ท่านทำการสาธยาย(กลับมา) ห้ามเสียเองทีเดียวชื่อว่าสัตว์ที่ไม่กลัวตาย ไม่มี ๆ พวกภิกษุ ต่างปรึกษากันว่า บัดนี้มีโชโอกาส จึงลุกจากอาสนะแล้วหนีไป ๆ

๒. บุตรเหล่านั้น ได้เหวี่ยงไปแล้ว ๑ พวงดอกไม้หนึ่ง ได้คล้องที่แอกรด
 ห้อยลงในอากาศ ๑ มหาชนมองเห็นแต่เฉพาะพวงดอกไม้เท่านั้น (แต่) มองไม่
 เห็นรถ ๑ อุบาสกจึงพูดว่า พวกเจ้าเห็นพวงดอกไม้หนึ่งนั้นไหม เมื่อพวกบุตรตอบว่า
 ใช่ เห็นจ๊ะ จึงกล่าวว่า พวงดอกไม้หนึ่งนั้นห้อยที่รถซึ่งมาจากภพดุสิต เราจะไปยัง
 ภพดุสิต พวกเจ้าอย่าคิดไปเลย พวกเจ้าเป็นผู้ปรารถนาจะเกิดในสำนักเรา ก็จง
 ทำบุญทั้งหลาย ตามทำนองที่เราทำไว้แล้วนั้นแลเถิด ทำกาละแล้ว สถิตอยู่บน
 รถที่มาจากภพดุสิต ๑ ทันทีทันใดนั้น อัตภาพของอุบาสกนั้น สูงประมาณ
 ๓ ศอก ประดับด้วยเครื่องอลังการหนัก ๖๐ เล่มเกวียน บังเกิดแล้ว นางอัปสร
 หนึ่งพัน ล้อมรอบแล้ว วิมานแก้วประมาณ ๒๕ โยชน์ ปรากฏแล้ว ๑
 พระบรมศาสดาตรัสถามภิกษุแม่เหล่านั้น ผู้มาถึงวิหารภายหลังว่า ภิกษุทั้งหลาย
 อุบาสกได้ฟังพระธรรมเทศนาแล้วหรือ ๑ ภิกษุทั้งหลาย ฟังแล้ว พระเจ้าข้า
 แต่อุบาสกได้ห้ามเสียในระหว่างนั้นแล้ว ท่านจงรอก่อน เมื่อเป็นเช่นนั้น
 ลูกชาย-หญิงของอุบาสกนั้นพากันคร่ำครวญแล้ว พวกข้าพระองค์ปรึกษากันว่า
 บัดนี้ มิใช่โอกาส จึงพากันลูกจากอาสนะแล้วออกมา ๑ พระบรมศาสดา
 ภิกษุทั้งหลาย อุบาสกนั้น หาได้พูดกับพวกเธอไม่ แต่เทวดาทั้งหลาย ประดับรถ
 ๖ คัน นำมาจากเทวโลก ๖ ชั้น เชื้อเชิญอุบาสกนั้นแล้ว เขาไม่ปรารถนา(จะทำ)
 อันตรายต่อการฟังธรรม จึงพูดกับเทวดาเหล่านั้น ๑

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.๕.๔ แปล ไทยเป็นมคธ

๑. อตฺตส อปรภาเค โรโค อุปฺปชฺช ๑ อายุสงฺขาริ ปรีหายิ ๑ โส
ธมฺมํ โสตุกาโม อญฺช วา เม โสฬส วา ภิกฺขุ เปสเสถาติ สตฺถุ สนฺติกํ
ปหิณฺนิ ๑ สตฺถา ภิกฺขุ เปสเสสิ ๑ เต คนฺตุวา ตสฺส มณฺจํ ปรีวาเรตฺวา
ปณฺณตฺเตสฺส อาสเนสฺส นิสินฺนา ภนฺเต อญฺยานํ เม ทสฺสนํ พุทฺธํ ภวิสฺสตี
ทุพฺพโลมฺหิ เอกํ เม สุตฺตํ สขฺฌายถาติ วุตฺตา กตรํ สุตฺตํ โสตุกาโม
อุปาสกาติ สพฺพพุทฺธานํ อวิหิตํ สติปญฺจานสฺสตนฺติ วุตฺเต เอกายโน อญฺ
ภิกฺขเว มคฺโค สตฺตานํ วิสุทฺธิยาติ สุตฺตนฺตํ ปญฺจเปสฺสุ ๑ ตสฺมี ขณฺเณ จหิ
เทวโลเกหิ สพฺพาลงฺการปญฺจิมณฺฑิตา สหสฺสสินฺธวฺยุตฺตา ทิยทฺธมฺมโยชนสติกา
จ รธา อากมฺมีสุ ๑ เตสฺส จิตฺตา เทวตา อมฺหากํ เทวโลกํ เนสฺสาม อมฺหากํ
เทวโลกํ เนสฺสาม อมฺโห มตฺตติกาชนํ ภินฺทิตฺวา สุวณฺณภาชนํ คณฺหนฺโต วิย
อมฺหากํ เทวโลเก อภิรมฺมิตฺตํ อิชฺ นิพฺพตฺตตฺตติ วทิสฺสุ ๑ อุปาสโก ฐมฺมสฺสวณฺณนฺตรายํ
อนิจฺจนฺโต อากเมถ อากเมถาติ อาห ๑ ภิกฺขุ อมฺเห วทตฺติติ สญฺญา
ตฺตมฺหิ อเหตุํ ๑ อตฺตส ปุตฺตชิตฺโร อมฺหากํ ปิตา ปุพฺเพ ฐมฺมสฺสวณฺณนํ อติตฺโต
อโหสิ อิทานิ ปน ภิกฺขุ ปกฺโกสาเปตฺวา สขฺฌายํ การเตวา สยเมว วาเรติ
มรณสฺส อายนกสฺสโต นาม นตฺถิติ วิรวิสฺสุ ๑ ภิกฺขุ อิทานิ อนิกาสิติ
อุจฺจายาสนา ปกฺกมฺมีสุ ๑

๒. เต จิปีสฺสุ ๑ ตํ รตฺถเร ลคฺคิตฺวา อากาเส โอลมฺพิ ๑ มหาชน
ตเทว ปสฺสตี รณํ น ปสฺสตี ๑ อุปาสโก ปสฺสเถตํ ปุพฺพทามนฺติ วตฺวา อาม
ปสฺสามาติ วุตฺเต เอตํ ตฺตติทวณฺโต อากตรเถ โอลมฺพิ อหํ ตฺตติทวณํ คจฺฉามิ
ตฺตมฺเห มา จินฺตยิตฺถ มม สนฺติเก นิพฺพตฺตติทวามา หุตฺวา มยา กตฺตนิยาเมเนว
ปญฺญานํ กโรถาติ วตฺวา กาลํ กตฺวา ตฺตติทวณฺโต อากตรเถ ปตฺติจาสี ๑
ตาวเทวสฺส ติกาวตฺตปมาโณ สญฺจิสกฺกการาลงฺการปญฺจิมณฺฑิตอ ตตฺตภาโว

นิพพุตติ อจฺจราสหัสสํ ปริวารสึ ปณฺจวิสตีโยชนิกํ รตนวิมานํ ปาตุรโหสิ ฯ
 เตปึ ภิกฺขุ วิหารํ อนุปฺปตฺเต สตฺธา ปุจฺฉิ สุตา ภิกฺขเว อุปาสเกน
 ฌมฺมเทสนาติ ฯ อาม ภนฺเต อนุตฺตราเยว ปน อากเมถาติ วาเรสิ อสฺส
 ปฺตฺตชิตโร กนฺทีสุ มยํ อิทานิ อนิกาสิตฺติ อญฺญาสาสนา นิภฺขนฺตาติ ฯ
 น โส ภิกฺขเว ฌมฺมเหติ สทฺธี กเถสิ จหิ ปน เทวโลเกหิ เทวตา จ รเถ
 อลงฺกริตฺวา อahrtิตฺวา ตํ อุปาสกํ ปกฺกโกสิสุ โส ฌมฺมเทสนาย อนุตฺตรายํ
 อนิจฺจนโต ตาหิ สทฺธี กเถสิตี ฯ

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

๑. อิธ ปณ พราหมณ เอกจุโจ ปาณาติปาตี โหติ ฯเปฯ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก
โหติ โส ภายสฺส เกทา ปรมมรณา ปิตฺติวิสยํ อุปปชฺชติ โย ปิตฺติวิสยิกานํ
สตฺตานํ อาหาโร เตน โส ตตฺถ ยาเปติ เตน โส ตตฺถ ติฏฺฐติ ยํ วา ปนสฺส
อิโต อนุปฺปเวจฺจนฺติ มิตฺตามจฺจา วา ฅาติสาโลหิตา วา เตน โส ตตฺถ
ยาเปติ เตน โส ตตฺถ ติฏฺฐติ อิทํ โข พราหมณ จานํ ยตฺถ จิตฺตสฺส ตํ ทานํ
อุปกปฺปตีติ ฯ สเจ ปณ โภ โคตม โส เปโต ฅาติสาโลหิตโต ตํ จานํ
อนุปฺปนฺโน โหติ โภ ตํ ทานํ ปริภุชฺชตีติ ฯ อญฺเฌปิตฺส พราหมณ เปตา
ฅาติสาโลหิตา ตํ จานํ อุปฺปนา โหนฺติ เต ตํ ทานํ ปริภุชฺชนตีติ ฯ
สเจ ปณ โภ โคตม โส เจว เปโต ฅาติสาโลหิตโต ตํ จานํ อนุปฺปนฺโน
โหติ อญฺเฌ จสฺส เปตา ฅาติสาโลหิตา ตํ จานํ อนุปฺปนฺนา โหนฺติ โภ ตํ
ทานํ ปริภุชฺชตีติ ฯ อญฺจานํ โข เอตํ พราหมณ อนุวกาโส ยนฺตํ จานํ
วิวิตฺตํ อสฺส อิมินา ทีเมณ อทฺธฺนา ยทิตํ เปเตหิ ฅาติสาโลหิตเอหิ อปฺปิ
พราหมณ ทายโกปิ อนิพฺพลติ ฯ ทสกันฺปาตงฺคุตฺตเร ชาณฺสโสณิสฺสุตฺตํ ฯ

๒. ตตฺถ มยฺมสฺสฺสูติ เอตฺถ อสฺสฺสูติ นิปาตมตฺตํ ฯ สทฺธานีติ สทฺทหิตฺวา
กตฺตพฺพญฺญานํ ฯ เปตานนฺติ มตานํ ฯ อุปกปฺปตฺติ ปาปฺณาตฺ ฯ จานนฺติ
โอภาเส ฯ อญฺจานนฺติ อโนภาเส ฯ เนรียิกานํ สตฺตานํ อาหาโร นาม ตตฺถ
นิพฺพตฺตนกมฺมเมว ฯ เตเนว หิ เต ตตฺถ ยาเปนฺติ ฯ ตฺริจฺฉานโยนิกานํ ปณ
ติณฺณณฺณาทิวเสน อาหาโร เวทิตฺตํ ฯ มนุสฺसानํ โอตฺถกมฺมาสาทิวเสน ฯ
เทวานํ สุรฺาโกชนาทิวเสน ฯ ปิตฺติวิสยิกานํ เจพฺสิงฺฆาณิกาทิวเสน ฯ ยํ วา
ปนสฺส อิโตติ ยํ วาสฺส มิตฺตาทโย อิโต ททฺนตา อนุปฺปเวจฺจนฺติ ฯ
ปิตฺติวิสยิกา เอว หิ ปฺรทตฺตูปชีวิน โหนฺติ น อญฺเฌสํ ปเรหิ ทินฺนํ

อุปกปเปติ ฯ ทายโกปี อนิพฺพลิตี ยํ สนฺธาย ตํ ทานํ ทินฺนํ ตสฺส
 อุปกปฺปตฺตํ วา มา วา ทายเกน น สกฺกา นิพฺพลเณ ภวิตฺตํ ทายโก ตสฺส
 ทานสฺส วิปากํ ลภตฺติเยว ฯ พุราหฺมณสฺส หิ เอวํ ทินฺนสฺส ทานสฺส ผลํ
 ทายโก น ลภตฺติ ลทฺธิ ตสฺมา ภควา เอวมาหาติ ตพฺพณฺณนโย ฯ

อิทานิ ยสฺมา อิทํ โน ฉาตฺตํ โหตุติ วุตฺเตปี น อณฺเณน กตํ กมฺมํ
 อณฺเณสฺส ผลทํ โหติ เกวลนฺตฺตํ ตถา อุทฺทิสฺส ทิyyมานกํ วตฺถุํ เปตานํ
 กุสลกมฺมสฺส ปจฺจโย โหติ ตสฺมา ยถา เตสํ ตสฺมีเยว อุทฺทิสฺส ทิyyมานเ
 วตฺถุสฺมี คํขณฺเณ ผลานิพฺพตฺตกํ กุสลกมฺมํ โหติ ตํ ทสฺเสนฺโต จตฺตถาย
 ปจฺจิมทฺธํ ปณฺจมาย จ ปุพฺพทฺธมาห

เต จ ตตฺถ สมากนฺตฺวา

ฉาติเปตา สมากตา

ปหฺมุเต อนฺนปानมฺหิ

สกกจฺจํ อนฺนโมทเรติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔

แปล มคธเป็นไทย

๑. พราหมณ์ ก็คนบางคนในโลกนี้ เป็นผู้มียกย่องทำสัตว์มีชีวิตให้ตกลงไป ฯลฯ เป็นผู้มีความเห็นผิด ผู้นั้น เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก ย่อมเข้าถึงเปรตวิสัย อาหารใดสำหรับพวกสัตว์ผู้เกิดในเปรตวิสัย เขาย่อมยังอัตภาพให้เป็นไปในเปรตวิสัยนั้น ด้วยอาหารนั้น เขาย่อมดำรงอยู่ได้ในเปรตวิสัยนั้น ด้วยอาหารนั้น ก็อีกอย่างหนึ่ง มิตรและอำมาตย์ หรือญาติสาโลหิตของเขา ตามส่งให้ซึ่งทานใดแด่มนุษย์โลกนี้ เขาย่อมยังอัตภาพให้เป็นไปในเปรตวิสัยนั้น ด้วยทานนั้น เขาย่อมดำรงอยู่ได้ในเปรตวิสัยนั้นด้วยทานนั้น พราหมณ์ ทานนั้น ย่อมสำเร็จแก่เขาผู้ดำรงอยู่ในฐานะใด ฐานะนี้แล เป็นฐานะฯ พราหมณ์ทูลถามว่า พระโคตมผู้เจริญ ก็ถ้าญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วนั้น เป็นผู้ไม่เข้าถึงฐานะนั้นไซ้ ใครจะบริโภคนั้น ๑ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า พราหมณ์ ญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้ว แม้เหล่าอื่นของเขา เป็นผู้เข้าถึงฐานะนั้น พวกเขา ย่อมบริโภคนั้น ๑ พราหมณ์ทูลถามว่า พระโคตมผู้เจริญ ก็ถ้าญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วนั้นแล เป็นผู้ไม่เข้าถึงฐานะนั้น และญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วเหล่าอื่นของเขา ก็เป็นผู้ไม่เข้าถึงฐานะนั้น ใครจะบริโภคนั้น ๑ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า พราหมณ์ ฐานะที่จะพึงว่างจากญาติสาโลหิตทั้งหลายผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยกาลช้านานนี้ นั้นเป็นอัญฐานะแล ไม่ใช่โอกาส พราหมณ์อย่างไรเสีย แม้ตายก็เป็นผู้ไม่ไร้ผล ๑ ชาณุสโสณิสสูตร มาในทศกนิบาต-อังกุตรนิกาย ๑

๒. นัยอันมาในอรรถกถาชาณุสโสณิสสูตรนั้นว่า บรรดาบทเหล่านั้น คำว่า อสฺสุ ในบทว่า มยมสฺสุ นี้ เป็นเพียงนิบาต ๑ บทว่า สทฺธานิ ได้แก่ บุญที่พึงเชื่อแล้วจึงทำ ๑ บทว่า เปตานํ ได้แก่ ผู้ตายแล้ว ๑ บทว่า อุปกปฺปตฺตุ แปลว่า จงถึง ๑ บทว่า ฐาเน คือ ในโอกาส ๑ บทว่า อญฺฐาน คือ ในที่มีโอกาส ๑ กรรมอันเป็นเหตุให้เกิดในรณานั้นแหละ ชื่อว่าอาหารของสัตว์ผู้เกิดในรณ ๑ เพราะว่า สัตว์เหล่านั้น ย่อมยังอัตภาพให้เป็นไปในรณนั้น ด้วยกรรมนั้นนั้นแล ๑ ส่วนอาหารของสัตว์ทั้งหลายผู้เกิดในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน บัณฑิต

พึงทราบด้วยสามารถวัดผู้มีหญ้าและใบไม้เป็นต้น ๆ อาหารของมนุษย์ทั้งหลาย บัณฑิตพึงทราบ ด้วยสามารถวัดผู้มีข้าวสุกและขนมกุ่มมาส^๑ เป็นต้น ๆ อาหารของเทวดาทั้งหลาย บัณฑิตพึงทราบด้วยสามารถวัดผู้มีสุราโภชน^๒ (อาหารทิพย์) เป็นต้น ๆ อาหารของสัตว์ทั้งหลายผู้เกิดในปรตวิสัย บัณฑิตพึงทราบด้วยสามารถของไม้สะอาดมีน้ำลายและน้ำมูกเป็นต้น ๆ หลายบทว่า ยัม วา ปนสฺส อโธ ความว่า อีกอย่างหนึ่ง ปิยชนทั้งหลายมีมิตรเป็นต้นของเขา เมื่อให้ทานใดแด่มนุษย์โลกนี้ ชื่อว่าย่อมตามส่งให้ ๆ ก็สัตว์ทั้งหลายผู้เกิดในปรตวิสัยนั้นแล ย่อมเป็นผู้เข้าไปอาศัยทานที่คนอื่นให้เป็นอยู่ทานที่คนเหล่านั้นให้แก่สัตว์เหล่านั้น ย่อมไม่สำเร็จ (แก่เขา) ๆ สองบทว่า ทายโกปิ อนิพฺพลโ ความว่า ทานนั้น อันทายกมุ่งหมายผู้ใดให้แล้ว จะสำเร็จก็ตาม ไม่สำเร็จก็ตาม แก่ผู้นั้น ทายกก็ไม่อาจเป็นผู้ไร้ผล ทายกย่อมได้ผลแห่งทานนั้นแน่นอน ๆ ก็พราหมณ์มีลัทธิว่า ทายกย่อมไม่ได้ผลแห่งทานที่ให้แล้วอย่างนี้ เพราะฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงตรัสอย่างนี้ ๆ

บัดนี้ เพราะเมื่อทายกกล่าวว่า ขอทานนี้จึงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของพวกเราเถิด ดังนี้ กรรมที่คนอื่นทำแล้ว จะให้ผลแก่คนอื่นก็หาไม่แต่ว่าวัดผู้ที่เขาอุทิศให้อย่างนั้น ย่อมเป็นปัจจัยแก่กุศลกรรมของพวกปรตอย่างเดียวนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงแสดงประการที่กุศลกรรมจะยังผลให้บังเกิดในขณะนั้น ในเมื่อวัดผู้นั้นนั้นแล อันเขาอุทิศให้แก่ปรตเหล่านั้นนั้น จึงตรัสถึงเบื้องหลังแห่งพระคาถาที่ ๔ และถึงเบื้องต้นแห่งพระคาถาที่ ๕ ว่า

กัณฺฐาติผู้ล่วงลับไปแล้วเหล่านั้น มาประชุมร่วมกัน
ในที่ถวายทานนั้น ย่อมอนุโมทนาโดยเคารพในเมื่อ
ข้าวและน้ำมีมาก ๆ

^๑ ขนมกุ่มมาส ได้แก่ ขนมแดง, ขนมสด, ขนมทำด้วยถั่วเขียว, ขนมถั่ว อนึ่ง แปลว่านมเปรี้ยว ก็มี

^๒ สุราโภชน ได้แก่ โภชนะอันสะอาด, โภชนะอันประณีต, ของกินอันเป็นทิพย์

พระธรรมปริยัติโมลี อินฺทปฺปญฺญ โว วัคฺคปิตฺรพิมุข
สนามหลวงแผนกบาลี

เจดย
ตรวจแก้.

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๓

๑. ภิกษุทั้งหลายเรียนกัมมัฏฐานในสำนักพระบรมศาสดาแล้วไปยังที่อยู่ของพระเถระนอกนี้ ตั้งอยู่ในโอวาทของท่านบรรลุประสัจแล้ว ไหว้พระเถระเรียนว่า พวกกระผมประสงค์จะเฝ้าพระบรมศาสดาฯ พระเถระกล่าวว่า ไปเถิดผู้มีอายุทั้งหลาย พวกท่านจงถวายบังคมพระบรมศาสดาแล้วจงไหว้พระเถระชั้นผู้ใหญ่ ๘๐ รูป ตามคำของเรา จงบอกแม่กะพระเถระผู้เป็นสหายของเราว่า อาจารย์ของพวกกระผม (ฝาก) ไหว้ได้เท่า ส่งไปแล้วฯ ภิกษุพวกนั้นไปยังวิหารถวายบังคมพระบรมศาสดาด้วยนั้นเทียว ไหว้พระเถระชั้นผู้ใหญ่ ๘๐ รูปด้วยแล้วไปยังสำนักของพระเถระผู้เรียนคันถธุระ เรียนว่า ท่านขอรับ อาจารย์ของพวกกระผม (ฝาก) ไหว้ได้เท่า ฯ ก็ เมื่อพระเถระนอกนี้ถาม (กล่าว) ว่า อาจารย์ของพวกท่านนั้นคือใครกัน ภิกษุเหล่านั้นจึงเรียนว่า คือพระภิกษุผู้เป็นสหายของได้เท่าขอรับ ฯ เมื่อพระเถระส่งข่าว (เยี่ยม) อย่างนี้บ่อย ๆ ภิกษุนั้นอดใจไว้ได้ชั่วเวลาเล็กน้อย ภายหลังไม่สามารถจะทนอยู่ได้ เมื่อพวกอาคันตุกภิกษุเรียนว่า อาจารย์ของพวกกระผม (ฝาก) ไหว้ได้เท่า ดังนี้ จึงกล่าวว่า อาจารย์ของพวกท่านนั้น คือใครกัน เมื่อพวกอาคันตุกภิกษุเรียนว่า คือภิกษุผู้เป็นสหายของได้เท่า ขอรับ จึงกล่าวว่า ก็อะไรเล่า ที่พวกท่านเรียนในสำนักของภิกษุผู้เป็นสหายของเรานั้น ในนิกายมีทีฆนิกายเป็นต้น นิกายใดนิกายหนึ่งหรือหรือในปิฎกทั้ง ๓ ปิฎก ๑ ดังนี้แล้วคิดว่า ภิกษุผู้เป็นสหายของเรานั้น ไม่รู้คาถาแม่เพียง ๔ บท ถือเอาผ้าบังสุกุลเข้าป่าในเวลาที่ยบวชแล้วทีเดียว ได้อันเตวาลิกมากมายหนอ การที่เราจะถามปัญหาในเวลาที่เราจะมาควรอยู่ฯ

๑๒๙

๒. จริงอยู่ พวกภิกษุเมื่อจะนั่ง ณ ที่นั้น ๆ ย่อมปูลาดพุทธอาสน์ไว้แล้ว
จึงนั่ง ๆ เพราะเหตุนี้ พระบรมศาสดาจึงประทับนั่งบนอาสนะที่ภิกษุปูลาดไว้
ตามปกตินั่นเอง ๆ ก็แล ครั้นประทับนั่งแล้ว พระบรมศาสดาจึงตรัสถามปัญหา
ในปฐมฌานกะภิกษุผู้เรียนคันถธุระ เมื่อภิกษุผู้เรียนคันถธุระนั้น ทูลตอบไม่ได้
จึงตรัสถามปัญหาในรูปสมบัติและอรุณสมบัติแม้ทั้ง ๘ เริ่มแต่ทุณยฌาน
เป็นต้นไป ๆ พระเถระผู้เรียนคันถธุระไม่สามารถจะตอบปัญหาได้แม้สัก
ข้อหนึ่ง ๆ ส่วนพระเถระนอกนี้ ทูลตอบปัญหานั้นได้หมดทุกข้อ ๆ ที่นั้น
พระบรมศาสดา ตรัสถามปัญหาในโศคาปัตติมรรคกะเธอ ๆ พระเถระผู้เรียน
คันถธุระไม่สามารถจะทูลตอบได้ ๆ แต่นั้น จึงตรัสถามพระเถระผู้เป็น
พระจีณาสพ ๆ พระเถระทูลตอบได้ ๆ พระบรมศาสดาทรงชมเชยว่า ดีละ ๆ
แล้วตรัสถามปัญหาแม้ในมรรคที่เหลือโดยลำดับ ๆ พระเถระผู้เรียนคันถธุระ
ไม่สามารถจะทูลตอบได้แม้สักข้อเดียว ๆ ส่วนพระจีณาสพทูลตอบปัญหาที่ตรัส
ถามแล้ว ๆ ได้ ๆ พระบรมศาสดาได้ประทานสาธุการแก่พระจีณาสพนั้นในฐานะ
แม้ทั้ง ๔ ๆ เทวดาทั้งหมด ตั้งตั้งแต่ภูมเทวดาจนถึงพรหมโลก และนาคครุฑทั้ง
หลาย ได้ยินสาธุการนั้นแล้ว ก็ได้ให้สาธุการ ๆ พวกอันเตवासิกและ
สัททวิหาริกของพระเถระผู้เรียนคันถธุระนั้น ได้สดับสาธุการนั้นแล้ว ยกโทษ
พระบรมศาสดาว่า กรรมนั้น ชี้อะไรกัน พระบรมศาสดากระทำลงไปแล้ว
พระบรมศาสดาได้ประทานสาธุการในฐานะทั้ง ๔ แก่พระเถระผู้เฒ่าผู้ไม่รู้
อะไรเลย แต่สำหรับอาจารย์ของพวกเรา ผู้ทรงจำพระปริยัติธรรมไว้ได้ทั้งหมด
ผู้เป็นหน้าภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูป พระบรมศาสดา มิได้ทรงกระทำแม้เหตุ
มาตรว่าความสรรเสริญ ๆ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ร. ๔ แปล ไทยเป็นมคธ

๑. ภิกขุ สตฺถุ สนฺติเก กมฺมฏฺฐานํ คเหตฺวา อิตฺรสุสฺส เณรสฺส
วสนฺนฏฺฐานํ คนฺตฺวา ตสฺสโสภาเท จตฺวา อรหตฺตํ ปตฺวา เณรํ วนฺทิตฺวา สตฺถารํ
ทญฺญุกามมฺหาติ วทฺนติฯ เณโร จจฺจน อาวุโส มม วจเนน สตฺถารํ วนฺทิตฺวา
อสีติมฺหาเถเร วนฺทถ สหાયกตฺเถรํปิ เม อมฺหากํ อจฺริโย ตุมฺเห วนฺทิตฺติ
วเทถาติ เปเสสิฯ เต วิหารํ คนฺตฺวา สตฺถารณฺเจว อสีติมฺหาเถเร จ วนฺทิตฺวา
คนฺถิกตฺเถรสฺส สนฺติเก คนฺตฺวา ฆนฺเต อมฺหากํ อจฺริโย ตุมฺเห วนฺทิตฺติ
วทฺนติฯ อิตฺเรน จ โก นามโสภาติ วุตฺเต ตุมฺหากํ สหાયกภิกขุ ฆนฺเตติ
วทฺนติฯ เอวํ เณเร ปุณฺนปุณฺนํ สาสนํ ปหิณฺนเต โส ภิกขุ โลกํ กาลํ สหิตฺวา
อปรภาเค สหิตฺวํ อสฺสโกณฺโตะ อมฺหากํ อจฺริโย ตุมฺเห วนฺทิตฺติ วุตฺเต
โก เอโสติ วตฺวา ตุมฺหากํ สหાયกภิกขุ ฆนฺเตติ วุตฺเต ก็ ปน ตุมฺเหหิ ตสฺส
สนฺติเก อุกฺคหิตํ ก็ ทิฆนิกายาทิสฺส อณฺณตโร นิกายो ก็ ติสฺส ปิฏฺเฐ เอกํ
ปิฏฺกนฺติ วตฺวา จตฺตปฺปทิกํปี คาลํ น ชานาติ ปัสฺสกุลํ คเหตฺวา ปพฺพชิตกาเลเยว
อรณฺณํ ปวิฏฺโง พหู วต อนฺนเตวาสิเก ลภี ตสฺส อาคตกาเล มยา ปณฺหํ
ปฺจจฺฉิตฺวํ วนฺทิตฺติ จินฺเตสิ ฯ

๒. ตตฺถ ตตฺถ นิสิตฺนฺตา หิ ภิกขุ พุทฺธาสนํ ปณฺญาเปตฺวา ว
นิสิตฺนฺติฯ เตน สตฺถา ปกฺติปณฺณตฺเตเยว อาสเน นิสิตฺติฯ นิสฺซชฺช โข ปน
คนฺถิกภิกขุํ ปจฺมชฺฌาเน ปณฺหํ ปฺจจฺฉิตฺวา ตสฺมี อกฺกิตฺเต พุทฺธิชฺฌาณํ อาทึ
กตฺวา อฏฺฐสฺสปี สมากฺคตฺติสฺส รูปารูเปสฺส ปณฺหํ ปฺจจฺฉิฯ คนฺถิกตฺเถโร เอกํปี
กเถตฺวํ นาสกฺขิฯ อิตโร ตํ สพฺพํ กเถสิฯ อถ นํ โสตาปตฺติมฺคฺเค ปณฺหํ
ปฺจจฺฉิฯ คนฺถิกตฺเถโร กเถตฺวํ นาสกฺขิฯ ตโต จีณาสวตฺเถรํ ปฺจจฺฉิฯ เณโร กเถสิ ฯ
สตฺถา สาธุ สาธุติ อภินนฺทิตฺวา เสสมกฺเคสฺสปี ปฏฺธิปาฏิยา ปณฺหํ ปฺจจฺฉิฯ
คนฺถิกตฺเถโร เอกํปี กเถตฺวํ นาสกฺขิฯ จีณาสโว ปน ปฺจจฺฉิตฺตํ ปฺจจฺฉิตฺวํ กเถสิ ฯ

๑๓๑

สตถา จตุสุปี จาเนสุ ตสฺส สาธุการํ อทาสี ฯ ตํ สุตฺวา ภูมฺมเทเว อาทิ กตฺวา
ยาว พุรฺหมโลกา สพุพา เทวตา เจว นาคสุปณฺณา จ สาธุการํ อทํสุ ฯ
ตํ สาธุการํ สุตฺวา ตสฺส อนฺตฺวาสิกา เจว สทฺธิวิหารีโน จ สตถารํ
อุชฺฌายีสุ ก็ นามตํ สตถารา กตํ กิณฺจิ อชานนฺตสฺส มหาลลทฺตฺเถรสฺส
จตุสุ จาเนสุ สาธุการํ อทาสี อมฺหากํ ปนาจริยสฺส สพุพปริยตฺติรฺรสฺส
ปญฺจนํ ภิกฺขุสฺตานํ ปาโมกฺขสฺส ปสฺสามตฺตํปี น กรีติ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคอเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๓

๑. ยสุมา เปตา อิโต กิณจิ ลจฺจมาติ อาสาภิกฺขตา ฌาตึนํ ฃริ
อาคนฺตุวาปี อิหํ นาม โน เทถาติ ยาจิตุํ น สกฺโกณฺติ ตสุมา เตสํ อิมานิ
อนุสฺสรณวตฺถุณี อนุสฺสรณโต กุลปฺปโต ทกฺขิณํ ทชฺชาติ ทสฺเสนโต ทสมํ
คาถมาห

อทาสี เม อทาสี เม ฌาติ มิตฺตา สขา จ เม
เปตานํ ทกฺขิณํ ทชฺชา ปุพฺเพ กตมฺนุสฺสรณฺติ ฯ

ตตฺถ ทกฺขิณํ ทชฺชาติ อิหํ นาม เม ฃนํ วา ฃณฺณํ วา อทาสีติ จ
อิหํ นาม เม กิจจํ อทาสีติ จ อมฺุ เม มาติโต วา ปิตีโต วา สมฺพุทฺธตฺตา
ฌาตึติ จ สีนฺหวเสน ตามสมตฺถตฺตยา มิตฺตา อิติ จ อสุโก เม สหปฺปสุกฺกโก
สขาติ จ เอวํ สพุพํ ปุพฺเพ กตํ อนุสฺสรํ อนุสฺสรณโต กุลปฺปโต เปตานํ
ทานํ ทเทยฺย นียฺยาเทยฺยาติ อตฺถโธ ฯ ทกฺขิณํ ทชฺชาติ วา ปาโจ ฯ ตตฺถ
ททิตฺพุพาติ ทชฺชา ฯ กา สา ฯ เปตานํ ทกฺขิณํ ฯ เกณ ฯ อทาสี เมตฺถิทานิ
นเยน ปุพฺเพ กตํ อนุสฺสรํ อนุสฺสรตฺตาติ อตฺถโธ ฯ กรณตฺถเก หิ อิหํ
ปจฺจตฺตวณฺณฺติ ฯ

๒. อปฺเปน วา พหฺนฺนา วา ฃเนน กิตฺตา ฃนฺกุกิตฺตา ฯ ยสุมา ปนฺ สา
น ฃนฺกุกิตฺตมตฺตาเอว ภริยา สํวาสตฺถาย ปนฺ กิตฺตตฺตา ภริยา ตสุมาสฺส
นิตฺเทเส ฃเนน กิณฺติวฺวา วาเสตฺติ วุตฺตํ ฯ ฃนฺเทน อตฺตโน รุจิยา วสตีติ
ฃนฺทวาสินี ฯ ยสุมา ปนฺ สา น อตฺตโน ฃนฺทมตฺเตเนว ภริยา โหติ ปฺริเสน
ปนฺ สมฺปญฺจิฉิตตฺตา ตสุมาสฺส นิตฺเทเส ปิโย ปิยํ วาเสตฺติ วุตฺตํ ฯ โภเคน
วสตีติ โภควาสินี ฯ อุทฺทกฺขลฺมฺสลาทิมฺรูปกรณํ ลภิตฺวา ภริยาภาวํ
อุปคฺจจฺณฺติยา ฃนฺปทิตฺถิยา เอตมฺชีวณํ ฯ ปญฺเณ วสตีติ ปญฺวาสินี ฯ

๑๓๓

นิวาสนมตฺตํ วา ปารุปนมตฺตํ วา ลภิตฺวา ภริยาภาวํ อุปคจฺจนฺติยา
ทลิตฺทิตฺติยา เอตมธฺวจํ ๑ โอทปคฺตกีนีติ อฺภินนํ เอกิสฺสา อฺทกปาภฺยา
หตฺเถ โอตฺเรตฺวา อิทํ อฺทกํ วยิ สํสฺฐา อภฺชชา โหถาติ วตฺวา
ปรีคฺคหิตาเยตํ นามํ ๑ โอรฺกํ โอรฺปีตํ จุมฺพณฺมสฺสาติ โอรฺกจุมฺพณฺ
กฏฺฐหาริกาทีนฺมณฺตฺรา ๑ ยสฺสา สีสโต จุมฺพณฺํ โอรฺเปตฺวา ฆเร วาเสติ
ตสฺสา เอตํ นามํ ๑ ทาสี จาติ อตฺตโนเยว ทาสี จ โหติ ภริยา จ ๑
กมฺมการี นาม ยา เคเห ภติยา กมฺมํ กโรติ ตาย สทฺธิ โกจิ ฆราวาสํ
กปฺเปติ อตฺตโน ภริยาย อนตฺถิโก หุตฺวา อยํ วุจฺจติ กมฺมการี จ ภริยา
จาติ ๑ ฐเชน อาหฺวา ฐชาหฺวา ๑ อุตฺติตฺตทฺชาย เสนาย คนฺตฺวา ปรีวีสยํ
วิลุมฺปีตฺวา อานีตาติ วุตฺตํ โหติ ๑ ตํ โกจิ ภริยํ กโรติ อยํ ฐชาหฺวา นาม ๑
ยา มุหุตฺตมตฺเต ปฏฺวีตฺติพฺพา สว มุหุตฺติกา ตํขณิกาติ อตฺถิโกติ สลฺลจฺริตฺต-
วณฺณนํนโย ๑

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ร. ๔

แปล มคอเป็นไทย

๑. เพราะชนผู้ล่วงลับไปแล้วทั้งหลาย ถูกความหวังครอบงำว่า พวกเรา
จักได้อะไร ๆ จากเรื่อนี้ แม้มายังเรื่อนของพวกญาติ ก็ไม่สามารถจะขอว่า
ขอท่านทั้งหลาย จงให้ของชื่อนี้ แก่พวกข้าพเจ้าเถิด ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า
เมื่อจะทรงแสดงว่า กุลบุตรผู้ระลึกถึงเรื่องอันเป็นเหตุแห่งการระลึกถึงเหล่านี้
พึงให้ทักษิณาแก่ชนผู้ล่วงลับไปแล้วเหล่านั้น จึงตรัสพระคาถาที่ ๑๐ ว่า

กุลบุตร ผู้ระลึกถึงอุปการคุณที่ท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว
ทำไว้แล้วในกาลก่อนว่า ผู้โน้น ได้ให้สิ่งนี้แก่เรา
ผู้โน้น ได้ช่วยทำกิจนี้แก่เรา ผู้โน้น เป็นญาติของเรา
ผู้โน้น เป็นมิตรของเรา และผู้โน้น เป็นสหายของเรา
พึงให้ทักษิณาแก่ท่านผู้ล่วงลับไปแล้วทั้งหลาย ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น สอนบทว่า ทกุจฉิ ทชฺชา ความว่า กุลบุตร
ผู้ระลึกถึง คือหวนระลึกถึงอุปการคุณที่ท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว ทำไว้แล้ว
ในกาลก่อนทั้งหมดอย่างนี้ว่า ผู้โน้น ได้ให้ทรัพย์หรือข้าวเปลือกชื่อนี้แก่เรา
ว่าผู้โน้น ได้ช่วยทำกิจชื่อนี้แก่เรา ว่า ผู้โน้น ชื่อว่า เป็นญาติของเรา เพราะเป็น
ผู้เกี่ยวเนื่องกันข้างมารดาหรือข้างบิดา ว่า ผู้โน้น ชื่อว่า เป็นมิตรของเรา
เพราะเป็นผู้สามารถช่วยป้องกัน (ภัยต่าง ๆ) ได้ ด้วยสามารถความรัก และว่า
ผู้โน้น เป็นสหายเล่นสนุกสนานร่วมกันของเรา พึงให้ คือ พึงมอบให้ท่านแก่ชน
ผู้ล่วงลับไปแล้วทั้งหลาย ฯ อีกอย่างหนึ่ง พระบาลีว่า ทกุจฉิ ทชฺชา ดังนี้ ก็มี ฯ

ในบทว่า ทชฺชา นั้น บัณฑิตพึงทราบวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ สมบัติใด
อันเขาพึงให้ เหตุนั้น สมบัตินั้น ชื่อว่า ทชฺชา (สมบัติอันเขาพึงให้) ฯ ถ้ามว่า
สมบัติอันเขาพึงให้นั้น คืออะไร ฯ แก้ว คือ ทักษิณาเพื่อท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว
ทั้งหลาย ฯ ถ้ามว่า ใคร พึงให้ ทักษิณา ฯ ตอบว่า อันกุลบุตรผู้ระลึกถึง
อธิบายว่า ผู้หวนระลึกถึงอุปการคุณที่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ทำไว้แล้วในกาลก่อน

โดยนัยว่า ผู้โน้น ได้ให้สิ่งนี้แก่เรา ดังนี้ เป็นต้น พึงให้ ๆ ก็คำว่า อนุสฺสริ นี้ เป็นปฐมาวักตติ ลงในอรรถแห่งตติยาวัคตติ แล ฯ

๒. นัยอันมาในอรรถกถาสัจจัตถกติกขาบทว่า สตรีที่เขาซื้อมาด้วยทรัพย์ น้อยบ้าง มากบ้าง ชื่อว่า ธนุกิตา ฯ ก็เพราะสตรีนั้น เพียงเขาซื้อมาด้วยทรัพย์ เท่านั้น ยังไม่ชื่อว่าภรรยา แต่ที่ชื่อว่าภรรยา เพราะเป็นผู้ที่เขาซื้อมาเพื่อประโยชน์ แก่การอยู่ร่วม ฉะนั้น ในนิทเทศแห่งบทว่า ธนุกิตา นั้น พระอุบาลีเถระ จึงกล่าวว่า บุรุษซื้อมาด้วยทรัพย์แล้วให้อยู่ ฯ สตรีใด ย่อมอยู่ด้วยความพอใจ คือด้วยความชอบใจของตน เหตุนั้น สตรีนั้น ชื่อว่า จนุทวาสนี ฯ แต่เพราะสตรีนั้น ย่อมเป็นภรรยาด้วยเหตุสักว่าความพอใจของตนฝ่ายเดียว ก็หาไม่ แต่ชื่อว่าเป็นภรรยา เพราะเป็นผู้อันบุรุษรับรองแล้ว ฉะนั้น ในนิทเทศ แห่งบทว่า จนุทวาสนี นั้น พระอุบาลีเถระ จึงกล่าวว่า บุรุษที่รัก ย่อมยังสตรีที่รัก ให้อยู่ ฯ สตรีใด ย่อมอยู่ด้วยโภคะ เหตุนั้น สตรีนั้น ชื่อว่า โภควาสนี ฯ คำว่า โภควาสนี นั้น เป็นชื่อของสตรีในชนบท ผู้ได้อุปกรรมแห่งเรือนมีครกและ สากเป็นต้นแล้วเข้าถึงความเป็นภรรยา ฯ สตรีใด ย่อมอยู่ด้วยผ้า เหตุนั้น สตรีนั้น ชื่อว่า ปฏวาสนี ฯ คำว่า ปฏวาสนี นั้น เป็นชื่อของสตรีเชษฐใจ ผู้ได้วัตถุเพียงผ้านุ่งหรือผ้าห่มแล้วเข้าถึงความเป็นภรรยา ฯ

คำว่า โทปตฺตกนี นั้น เป็นชื่อของสตรี ที่หมั้นญาติยังมือของกลุ่มสาว ให้จุ่มลงในถาดน้ำถาดเดียวกัน แล้วกล่าวว่า เจ้าทั้ง ๒ จงปรองดอง ไม่แตกกัน คุณนี้เกิด ดังนี้แล้ว กำหนดถือเอา ฯ เทริด (ของเทินบนศีรษะ) ของสตรีนั้น อันบุรุษนำลง คือ ปลงลง เหตุนั้น สตรีนั้น ชื่อว่า โภภจุมพฺภา คือบรรดาสตรี ทั้งหลายมีสตรีหาพื้นเป็นต้น สตรีคนใดคนหนึ่ง ฯ คำว่า โภภจุมพฺภา นั้นเป็น ชื่อแห่งสตรี ที่บุรุษยกเทริดลงจากศีรษะแล้วให้อยู่ในเรือน ฯ

บทว่า ทาสี จ ได้แก่ สตรี เป็นทั้งทาสี เป็นทั้งภรรยา ของตนนั่นเอง ฯ สตรีผู้ทำงานในเรือนเพื่อค่าจ้าง ชื่อว่า สตรีทำงาน บุรุษบางคน เป็นผู้ไม่มี ความต้องการ ด้วยภรรยาของตน ย่อมสำเร็จการครองเรือนกับสตรีนั้น สตรีนี้

๑๓๖

ท่านเรียกว่า สตรี เป็นทั้งผู้ทำงาน เป็นทั้งภรรยา ฯ สตรี ผู้อันธงนำมาแล้ว
ชื่อว่า ราชอาณาจักร ฯ มีคำอธิบายที่ท่านกล่าวไว้ว่า สตรี อันกองทัพผู้ยกธงขึ้นแล้ว
ไปโจมตีเขตแดนปรปักษ์แล้วนำมา ฯ บุรุษบางคน ทำสตรีนั้นให้เป็นภรรยา
สตรีนี้ ชื่อว่า ราชอาณาจักร ฯ สตรีที่บุรุษพึงอยู่ร่วมในกาลเพียงครั้งหนึ่ง ชื่อว่า
มเหษติกา อธิบายว่า สตรีที่บุรุษอยู่ร่วมในขณะนั้น ฯ

พระธรรมปริยัติโมลี อินฺทปญฺโญ วัชรพิตรพิมุข
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย
ตรวจแก้.

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

๑. ก็ธรรมดาพระสารีบุตรเถระนั้น เป็นผู้บูชาอาจารย์แม้ในกาลทุกเมื่อ
ทีเดียว เพราะฉะนั้น ท่านจึงกล่าวกะสหายอย่างนี้ว่า เพื่อนเอย พวกเรา จักบอก
อมตธรรมที่พวกเราบรรลु แก่สฤชัยปริพาชก ผู้เป็นอาจารย์ของเราบ้าง ท่านรู้
อยู่ จักแทงตลอดได้ เมื่อไม่แทงตลอด เชื่อพวกเรา จักไปสำนักพระศาสดา สดับเทศนา
ของพระพุทธเจ้าทั้งหลายแล้วจักทำการแทงตลอดมรรคผลได้ ฯ ลำดับนั้น
แม้ทั้งสองคน ได้ไปยังสำนักสฤชัย ฯ สฤชัย เห็นเขาทั้งสองแล้ว จึงสอบถามว่า
พ่อทั้งสอง ใคร ฯ ผู้แสดงทางอมตธรรม พวกพ่อได้ (พบ) แล้วหรือ ฯ สหาย
ทั้งสองตอบว่า ได้ (พบ) แล้วขอรับ ท่านอาจารย์ พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติแล้ว
ในโลก พระธรรมก็อุบัติแล้ว พระสงฆ์ก็อุบัติแล้ว ท่านอาจารย์ประพาศธรรมเปล่า
(ประโยชน์) หาสาระมิได้ มาเกิด พวกเราจักไปยังสำนักพระศาสดากัน ฯ
พวกท่านไปเกิด ตัวเราจักไม่สามารถ (ไปได้) ฯ ไม่สามารถเพราะเหตุไรเล่า ฯ
ตัวเราเที่ยวไปเป็นอาจารย์ของมหาชนเสียแล้ว การอยู่อย่างเป็นอันเตวสิกขของ
เรานั้น เป็นเช่นกับเกิดภาวะกระพือแห่งน้ำในคุ่ม เราจักไม่สามารถอยู่อย่าง
เป็นอันเตวสิกขได้ ฯ อย่าทำอย่างนั้นเลย ท่านอาจารย์ ฯ ช่างเถอะพ่อ พวกพ่อ
ไปเกิด ตัวเราจักไม่สามารถไปได้ ฯ ท่านอาจารย์ จำเดิมแต่เวลาแห่งพระพุทธเจ้า
เสด็จอุบัติในโลกแล้ว มหาชนต่างมีมือถือของหอมและพวงมาลัยเป็นต้น จักไป
บูชาพระพุทธเจ้าพระองค์นั้นเท่านั้น แม้พวกกระผม ก็จักไปที่นั่นเช่นกัน
ท่านอาจารย์จักทำอะไร ฯ พ่อทั้งสอง ในโลกนี้มีคนโง่มาก หรือคนฉลาดมาก ฯ
ท่านอาจารย์ คนโง่มีมาก ชื่อว่าคนฉลาด มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ฯ พ่อทั้งสอง
ถ้ากระนั้น คนฉลาด ๆ จักไปสำนักพระสมณโคดม พวกคนโง่ ๆ จักมาสำนักเรา
พวกพ่อไปเกิด ตัวเราจักไม่ไป ฯ สหายทั้งสองนั้นจึงกล่าวว่า ท่านอาจารย์ ท่าน
จักปรากฏเองแล้ว พวกกันหลีกไป ฯ

๑๕๙

๒. เมื่อทั้งสองคนนั้น กำลัง(เดินทาง) ไป บริษัทของสญชัยแตกกันแล้ว ๑ ขณะนั้น อารามได้ว่างเปล่า ๑ สญชัยนั้นเห็นอารามว่างเปล่า ก็กระอักโลหิต อุ่นออกมา ๑ บรรดาปริพาชก ๕๐๐ คน ซึ่งไปกับสหายทั้งสองคนเมื่อนั้น บริษัทของสญชัย ๒๕๐ คน กลับแล้ว ๑ สหายทั้งสองพร้อมด้วยปริพาชก ๒๕๐ คน ผู้เป็นอันเตวาสิกของตน ได้ไปยังพระเวฬุวัน ๑

พระศาสดา ประทับนั่งแสดงธรรมอยู่ในท่ามกลางบริษัท ๔ ทอดพระเนตร เห็นปริพาชกทั้งสองคนนั้นแต่ไกลทีเดียว ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลาย สองสหายนั้นคือ โกลิตะกับอุปติสสะกำลังมา ทั้งสองนั้น จักเป็นคู่สาวก คู่ที่ดีเลิศของเรา ๑ สองสหายนั้นถวายบังคมพระศาสดาแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ๑ สหายทั้งสองนั้น ได้กราบทูลคำนึงะพระผู้มีพระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า พวกข้าพระองค์ควรได้บรรพชาในสำนักพระผู้มีพระภาค ควรได้อุปสมบทในสำนักพระผู้มีพระภาค ๑ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า พวกท่านจงเป็นภิกษุมารเถิด แล้วตรัส(ต่อไป)ว่า ธรรมเรากล่าวดีแล้ว พวกท่านจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อกระทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด ๑ แม้ปริพาชกทั้งหมด ก็ทรงบาตรจีวรอันสำเร็จด้วยฤทธิ์ ได้เป็นเหมือนพระเถระมีพรรษาตั้ง ๑๐๐ ๑ ลำดับนั้น พระศาสดาทรงขยายพระธรรมเทศนาด้วยอำนาจจริยา แก่บริษัทของสหายทั้งสองนั้น ๑ ยกเว้นพระอัครสาวกทั้ง ๒ รูปเสีย ส่วนที่เหลือ บรรลุพระอรหัตตสัน ๑ ก็ กิจด้วยมรรคเบื้องสูงของพระอัครสาวกทั้งสอง ยังไม่สำเร็จ ๑

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔ แปล ไทยเป็นมคธ

๑. สารีปุตตตเถโร จ นามส สทาปี อัจฉริยปุชโก ว ตสฺมา สหายกั
เอวมาห สมฺม อมฺเหหิ อธิคตํ อมตํ อมฺหากํ อัจฉริยสฺส สลฺลชยปริพฺพาชกสฺสาปี
กเถสฺสาม พุชฺฌมาโน ปฏฺวิวิฆฺณิสฺสติ อปฺปฏิวิฆฺณนฺโต อมฺหากํ สทฺทหิตฺวา
สตุฏฺฐ สนฺติกํ คมิสฺสติ พุทฺธานํ เทสนํ สุตฺวา มกฺคผลปฏฺฏิเวรํ กริสฺสตีติฯ
ตโต เทวปี ชนา สลฺลชยสฺส สนฺติกํ อคฺมํสุฯ สลฺลชโย เต ทิสฺวา ก็ ตาตา
โกจิ वो อมตฺมคฺคเทสโก ลทฺโธติ ปุจฺฉนฺฯ อาม อัจฉริย ลทฺโธ พุทฺโธ โลเก
อุปฺปนฺโน รมฺโม อุปฺปนฺโน สจฺโฆ อุปฺปนฺโน ตุมฺเห ตฺวเณ อสारे วิจฺรธ เถ
สตุฏฺฐ สนฺติกํ คมิสฺสสามาติฯ คจฺจถ ตุมฺเห อหํ น สกฺขิสฺสามิตีฯ ก็การณฺาติฯ
อหํ มหาชนสฺส อัจฉริโย หุตฺวา วิจฺรี ตสฺส เม อนฺนเตวาสิกฺวาโส จาภฺยิยา
อุทกจฺจลนภาวูปฺปตฺติสฺสทิสฺโส น สกฺขิสฺสามหํ อนฺนเตวาสิกฺวาสํ วสฺสิตฺตุนฺติฯ
มา เอวํ กริตฺถ อัจฉริยาติฯ โหตุ ตาตา คจฺจถ ตุมฺเห นานํ สกฺขิสฺสามิตีฯ
อัจฉริย โลเก พุทฺธสฺส อุปฺปนฺนกาลโต ปฏฺจาย มหาชนํ คณฺฐมาลาทิตฺโธ
คณฺฐวา ตเมว ปุชฺเชสฺสตี มยฺปี ตตฺถเอว คมิสฺสสาม ตุมฺเห ก็ กริสฺสเถาติฯ
ตาตา กิณฺณุ โข อิมสฺมี โลเก ทนฺธา พหุ อุทาหุ ปณฺชิตาติฯ ทนฺธา
อัจฉริย พหุ ปณฺชิตา นาม กติปฺยาเอว โหนฺตีติฯ เตนฺหิ ตาตา ปณฺชิตา
ปณฺชิตา สมณสฺส โคตมสฺส สนฺติกํ คมิสฺสสนฺติ ทนฺธา ทนฺธา มม สนฺติกํ
อาคมิสฺสสนฺติ คจฺจถ ตุมฺเห นานํ คมิสฺสสามิตีฯ เต ปณฺณายิสฺสถ ตุมฺเห
อัจฉริยาติ ปกฺกมึสฺสุฯ

๒. เตสฺส คจฺจถเตสฺส สลฺลชยสฺส ปริสา ภิชฺชึฯ ตสฺมี ขณฺเ อาราโม
ตฺวณฺโณ อโหสิฯ โส ตฺวณฺโณ อารามํ ทิสฺวา อุณฺ्हํ โลหิตํ ฉทฺทเทสิฯ เตหิปี
สทฺธี คจฺจถเตสฺส ปณฺจสฺส ปรีพฺพาชกสฺส สลฺลชยสฺส ปริสาย อทฺธมฺเตยฺยสฺตานิ
นิวตฺตึสฺสุฯ อตฺตโน อนฺนเตวาสิกฺเกหิ อทฺธมฺเตยฺเยหิ ปรีพฺพาชกสฺสเทหิ สทฺธี
เวพฺพวนํ อคฺมํสุฯ

สตถา จตุปริสมชฌะ นิสินโน ฌมมํ เทเสนโต เต พุโรโต ว ทิสฺวา
 ภิกฺขุ อามนฺเตสึ เอเต ภิกฺขเว เทว สหายกา อากจฺจนฺติ โกลิตโต จ อุปติสฺโส
 จ เอตํ เม สวากยํ ภวิสฺสตี อคฺคํ ภทฺทญฺจนฺติฯ เต สตถารํ วนฺทิตฺวา
 เอกมฺนตํ นิสิตํ ๑ เต ภควนฺตํ เอตทวโจํ ลเภยยาม มยํ ภนฺเต ภควโต
 สนฺติเก ปพฺพชฺชํ ลเภยยาม อุปสมฺปทฺนตีฯ เอถ ภิกฺขโวติ ภควา อโวจ
 สุวากฺขาโต ฌมโม จรธ พุรหฺมจริยํ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยาชาติฯ สพฺเพปี
 อิทฺธิมยปตฺตจิวรรธา วสฺสสติกตฺเถรา วีย อเหตุํ ๑ อถ เนสํ ปริสาย จริยาเวสน
 สตถา ฌมมเทสนํ วทฺเพสึฯ จเปตฺวา เทว อคฺคสาวเก อวเสสา อรหฺตํ
 ปาปฺณิสฺสํ อคฺคสาวกานํ ปน อุปริมคฺคกิจฺจํ น นิฏฺฐาสึฯ

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

๑. อิติ สุภาสิตภาสนาที่หิ จตุหิ อวยวงเคหิ ยุตฺตา วาจา สุภาสิตา
นาม ฯ โลภียโลกุตฺตรสุขาวหตฺตา มงฺคลํ ฯ เตน วุตฺตํ สุภาสิตสุตฺตวณฺณนํ
อิมหิ โข ภิกฺขเว จตุหิ องฺเคหิ สมฺนุณาคตา วาจา สุภาสิตา โหติติ ญฺณโต
ปรสํ ยมิตฺตมณฺเฑ ปฏฺยณฺวาที่หิ อวยเวหิ นามลึงควจฺนวิกตฺติกาลการกสมฺปตฺตีหิ
จ สมฺนุณาคตํ วาจํ สุภาสิตาติ ปณฺยเปณฺติ ตํ ฌมฺมโต ปฏฺยเสเชติ ฯ
อวยวาทิสมฺปนฺนาปี หิ เปสฺสณฺวาทิสมฺนุณาคตา วาจา พุพฺพาสิตา โหติ อตฺตโน
จ ปรสณฺจ อนตฺถาวหตฺตา ฯ อิมหิ ปน จตุหิ องฺเคหิ สมฺนุณาคตา สเจปี
มิลกฺขภาสาปริยาปนฺนา ฃญฺเจฏฺฐิกาคีตกปริยาปนฺนา วา โหติ ตถาปี สุภาสิตา
เอว โลภียโลกุตฺตรสุขาวหตฺตา ฯ สึหฺลทีเป มคฺคปสฺเส สสฺสํ รกฺขณฺติยา
สึหฺลเจฏฺฐิกาย สึหฺลเกเนว ชาตฺติชราพฺยาธิมรณยุตฺตํ คีตกํ คายนฺติยา สุตฺวา
มคฺคํ คจฺจนฺตา สญฺจิมตฺตา วิปสฺสกา ภิกฺขุ เจตฺถ อรหตฺตปฺปตฺตา นิตฺตสฺสนํ ฯ
ตถา ติสฺโส นาม อารทฺธวิปสฺสโก ภิกฺขุ ปทุมสฺรสมิเปณ คจฺจนฺโต ปทุมสฺเร
ปทุมานิ ญฺณชิตฺวา

ปาตมุลล์ โกณทํ

สุริยาโลเกน ตชฺชียเต

เอวํ มนุสฺสตฺตคตา สตฺตา

ชราภิวะเคน มัลลายนฺตีติ

อิมํ คีตํ คายนฺติยา เจฏฺฐิกาย สุตฺวา อรหตฺตมปฺปตฺโต ฯ

๒. พุทฺชนฺตเร จ อณฺตโร ปุริโส สุตฺตหิ ปุตุเตหิ สทฺธิ วนา
 อากมฺม อณฺตราย อิตฺติยา มุสเสน ตณฺหุเล โกฏฺเฏนฺติยา

ชราย ปริมฺพุทฺติ เอตํ	มิลาตจฺจนฺวิจฺจมนฺนิสฺสิตํ
มรณฺน ภาวฺชติ เอตํ	มจฺจุสฺส มสมามิสํ กตํ
กิมินํ อาลยํ เอตํ	นนานากุณฺปปริตํ
อสุจิภาชนํ เอตํ	กฏฺจกฺขนฺธสมํ อิมฺนติ

คิตํ สุตฺวา ปจฺจเวกฺขนฺโต สห ปุตุเตหิ ปจฺเจกโพนฺธิมฺปตฺโต ฯ อณฺเณปี
 อีทิเสหิ อุปาเยหิ อริยญฺมิปฺปตฺตา นิตฺตฺสนํ ฯ อนจฺจนฺริยํ ปเนตํ ยํ ภควตา
 อาสยานุสยกฺสเลน สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาตฺตาทึนา นเยน วุตฺตคาถาโย
 สุตฺวา ปณฺจสตา ภิกฺขุ อรหตฺตํ ปาปุณฺณํสุ สุตฺเต จ ขนฺธายตนาทึปฺปฏิสํยุตฺตา
 กถา สุตฺวา อนเนเก เทวมนุสฺสตาติ ฯ

ตตฺถ อนจฺจนฺริยํ ปเนตํ ยนฺติ ยํ ภควตา วุตฺตวาจํ สุตฺวา
 อรหตฺตปชฺชนํ เอตํ อจฺจนฺริยํ น โหติ ฯ ยมฺปนฺน เจฏฺฐิกาทึหิ วุตฺตคิตํ สุตฺวา
 อรหตฺตปชฺชนํ เอตํ อติวีย อจฺจนฺริยํ โหติ ฯ ตํ ตาทิสสฺส คีตฺตสฺสาปี สุภาสิตภาวํ
 วิญฺญาเปตฺติติ อธิปฺปาโย ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔ แปล มคอเป็นไทย

๑. วาจาอันประกอบด้วยองค์คืออวัยวะ ๔ มีการกล่าวคำสุภาษิตเป็นต้น
ชื่อว่าเป็นสุภาษิต ด้วยประการฉะนี้ ๑ วาจาอันเป็นสุภาษิตนั้น ชื่อว่าเป็นมงคล
เพราะเป็นเหตุนำมาซึ่งสุขอันเป็น โลภียะและสุขอันเป็น โลกุตตระ ๑ ด้วยเหตุนี้
ท่านจึงกล่าวไว้ในอรรถกถาสภาสิตสูตรว่า พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อตรัสว่า
ภิกษุทั้งหลาย วาจาอันประกอบด้วยองค์ ๔ เหล่านี้แล ย่อมเป็นสุภาษิต ดังนี้
เป็นต้น ชื่อว่า ย่อมทรงปฏิเสธวาจาที่ประกอบด้วยอวัยวะมีปัญญาเป็นอาทิ
และด้วยสมบัติคือนาม ลิงค์ วจนะ วิภัติ กาล และการกที่ชนเหล่าอื่นบัญญัติ
แก่ชนเหล่าอื่นว่าเป็นสุภาษิต โดยธรรม ๑ แท้จริง วาจาประกอบด้วยทวจิตมีคำ
ส่อเสียดเป็นต้น แม้ถึงพร้อมด้วยอวัยวะเป็นอาทิ ย่อมชื่อว่าเป็นทุพภาษิต
เพราะเป็นเหตุนำมาซึ่งความพินาศแก่ตนและแก่ชนเหล่าอื่น ๑ แต่วาจาอัน
ประกอบด้วยองค์ ๔ เหล่านี้ แม้ถ้าเป็นวาจาขับเข้าในภาษาของชาวมิถิลยะ
หรือนับเข้าในเพลงขับของเด็กหญิงผู้นำหมอน้ำก็ตาม ถึงเช่นนั้น ก็ชื่อว่าเป็น
สุภาษิตอยู่ตนเอง เพราะเป็นเหตุนำมาซึ่งสุขอันเป็น โลภียะและสุขอันเป็น
โลกุตตระ ๑ ก็ในเหตุนี้ มีภิกษุนักวิปัสสนาประมาณ ๖๐ รูป กำลังเดินทาง
ได้ฟังเสียงของเด็กหญิงชาวสิงหลผู้เฝ้าข้าวกล้าที่ข้างทางในเกาะสิงหล
ขับเพลงขับอันประกอบด้วยชาติ ชรา พยาธิ และมรณะ ด้วยคำสิงหลนั้นแล
แล้วบรรลुพระอรหัตเป็นอุทาหรณ์ ๑ อีกเรื่องหนึ่ง มีภิกษุชื่อว่า ดิสสะ ผู้ปรารภ
วิปัสสนา กำลังเดินไปโดยทางใกล้สระบัว ฟังเสียงของเด็กหญิงผู้เด็ดดอกบัว
ในสระบัวแล้ว ขับเพลงขับอยู่ว่า

ดอกบัวชื่อโกณฑุท บานแต่เช้า ถูกแสงพระอาทิตย์
แผดเผาไป ฉันทิ สัตว์ทั้งหลายผู้ถึงความป็นมนุษย์
ย่อมเหี่ยวแห้งไปด้วยกำลังชรา ฉันทิ ดังนี้

บรรลुพระอรหัตแล้ว ๑

๑๖๕

๒. หนึ่ง ในพุทธรังคร(เวลาว่างพระพุทเจ้า) บุรุษผู้หนึ่ง กลับจากป่า
พร้อมกับบุตร ๓ คน ฟังเพลงขับของสตรีผู้หนึ่งซึ่งใช้สากคำข้าวสารอยู่ว่า

สรีระนี้ ถูกขร่ายยี้แล้ว อาศัยหนังมีผิวเหี่ยวแห้ง
สรีระนี้ ถึงความเป็นเหยื่อเครื่องเกี่ยวกินของมฤตยู
ยอมแตกไปเพราะความตาย สรีระนี้ เป็นที่อยู่แห่ง
หมู่นอน เต็มไปด้วยซากศพนาชนิด สรีระนี้
เป็นภาระของสิ่งที่ไม่สะอาด สรีระนี้เสมอด้วย
ท่อนไม้ ดังนี้

แล้วพิจารณาอยู่ ก็บรรลุปัจเจกโพธิญาณ พร้อมกับบุตรทั้งหลาย ฯ แม่เทพดา
และมนุษย์เหล่าอื่น บรรลุดุริยภูมิ ด้วยอุบายเช่นนี้ เป็นอุทาหรณ์ ฯ

ก็ข้อที่ภิกษุ ๕๐๐ รูป ฟังพระคาถาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ฉลาด
ในอาสยานุสยญาณ ตรัสไว้โดยนัยว่า สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง ดังนี้
เป็นต้นแล้วบรรลुพระอรหัต และเทพดาและมนุษย์เป็นอนेก ฟังกลาอัน
ปฏิสังยุตด้วยขันธและอายตนะเป็นต้น ในพระสูตรแล้ว บรรลुพระอรหัต
ไม่น่าอัศจรรย์เลย ฯ

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า อนจุณริย ปเนต ยิ ความว่า ข้อที่ภิกษุฟัง
พระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้ว จึงบรรลुพระอรหัต ไม่น่าอัศจรรย์ ฯ
ส่วนข้อที่ภิกษุฟังเพลงขับที่เด็กหญิงเป็นต้นกล่าวแล้วบรรลुพระอรหัต น่าอัศจรรย์
เหลือเกิน ฯ อธิบายว่า ข้อนั้น ย่อมยังกุลบุตรทั้งหลายให้เข้าใจความที่แม่
เพลงขับเช่นนั้น ก็เป็นสุภาษิต ฯ

พระเทพปริยัติสุธี อินฺทปญฺโญ วัคคพิตฺตพินฺน
สนามหลวงแผนกบาลี

เจดย
ตรวจแก้.

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๒

๑. ฝ่ายพระสารีบุตรเถระล่วงไปได้ถึงเดือนแต่วันบวช เข้าไปอาศัย
กรุงราชคฤห์นั้นแหละ อยู่ในถ้ำสุกรขาตาพร้อมกับพระศาสดา เมื่อพระบรม
ศาสดาทรงแสดงเวทนาปริคคหสูตร แก่ที่พนขปริพาชกผู้เป็นหลานของตนอยู่
ส่งญาณไปตามกระแสแห่งพระสูตร ก็ได้บรรลุถึงที่สุดแห่งสวากบารมีญาณ
เหมือนผู้ที่บริโภคภัตตาหารที่เขาจัดแจงเพื่อผู้อื่น ฉะนั้น ๑ มีคำถามว่า ก็ท่านพระ
สารีบุตรเถระผู้มีอายุ เป็นผู้มียุญญามาก มิใช่หรือ เมื่อเป็นเช่นนั้น เพราะเหตุไร
จึงบรรลุสวากบารมีญาณ โดยกาลช้ากว่าพระมหาโมคคัลลานะ ๑ ตอบว่า เพราะ
มีบริกรรมมาก ๑ เปรียบเสมือนอย่างพวกมนุษย์เข้ญใจประสงค์จะไป ณ ที่ไหน ๑
ก็ออกไปได้อย่างรวดเร็วทันที ส่วนพระราชาทั้งหลาย สมควรได้บริกรรมมากมี
การตระเตรียมช้างและราชยานเป็นต้น ฉนใด ข้ออุปไมยนี้ พึงทราบ ฉนนั้น ๑
ก็ในเวลาบ่ายวันนั้นเอง พระบรมศาสดา ทรงทำการประชุมพระสาวกที่พระ
เวฬุวันวิหาร ทรงประธานตำแหน่งพระอัครสาวก แก่พระเถระ ๒ องค์แล้ว
ทรงแสดงพระปาฏิโมกข์ ๑

๒. ภิกษุทั้งหลาย ยกโทษกล่าวว่า พระบรมศาสดาประธาน (ตำแหน่ง)
แก่ภิกษุทั้งหลาย เพราะเห็นแก่หน้า อันพระองค์ชื่อเมื่อจะประธานตำแหน่ง
พระอัครสาวก ควรประธานแก่ปัญจวัคคีย์ผู้บวชก่อน เมื่อไม่เหลียวแล
พระปัญจวัคคีย์เหล่านั้น สมควรประธานแก่ภิกษุ ๕๕ รูป ซึ่งมีพระยสเถระ
เป็นประธาน เมื่อไม่เหลียวแลภิกษุเหล่านั้น ก็ควรประธานแก่พระภิกษุวัคคีย์
ทั้งหลาย เมื่อไม่เหลียวแลพระภิกษุวัคคีย์ทั้งหลาย ก็ควรประธานแก่ภิกษุ ๓
พี่น้อง มีพระอรุเวลกัสสปะเป็นต้น แต่พระบรมศาสดา ทรงละเลยภิกษุเหล่านั้น
มีประมาณถึงเพียงนี้ เมื่อจะประธานตำแหน่งอัครสาวก ก็ทรงเห็นแก่หน้า

๑๒๐

ประธานแก่ภิกษุผู้บวชภายหลังเขาทั้งหมดฯ พระศาสดาตรัสถามว่า ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอพูดเรื่องอะไรกัน เมื่อภิกษุทั้งหลายทูลว่า เรื่องชื่อนี้ ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย เรามีได้เห็นแก่น้ำให้ (ตำแหน่ง) แก่ภิกษุทั้งหลาย เราให้ตำแหน่งที่ดิน ๗ ปรรณแล้ว ๗ นั้นแล แก่ภิกษุทั้งหลาย ก็อัญญาโกณฑัญญะ เมื่อถวายทาน เนื่องด้วยข้าวกล้าชั้นดี ๕ ครั้ง ในคราวข้าวกล้าคราวหนึ่ง หาได้ปรรณตำแหน่ง อัครสาวกถวายไม่ แต่ได้ปรรณเพื่อจะแทงตลอดพระอรหัต อันเป็นธรรม อันเลิศก่อนใครทั้งหมด ถวายแล้ว ๗ ภิกษุทั้งหลาย. เมื่อไร พระเจ้าข้า ๗ พระบรมศาสดา. พวกเธอจักฟังหรือ ภิกษุทั้งหลาย ๗ ภิกษุทั้งหลาย. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าข้า พวกข้าพระองค์จักฟัง ๗

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เจดีย์ ประโยค ป.ธ. ๔ แปล ไทยเป็นมคธ

๑. สารีปุตตเถโรปิ ปพฺพชิตทิวสโต อทฺธมาสํ อติกุณฺณิตฺวา
สตถารา สทฺธิํ ตเมว ราชคหํ อุปนิสฺสาย สุกรขาตเถเน วิหรนฺโต อตฺตโน
ภากิเนยฺยสฺส ทิณฺณขปริพฺพาชกสฺส เวทนาปริคฺคหสฺสตฺตฺนเต เทสิยมาเน
สฺสตฺตนาสูสาเรน ฌาณํ เปเสตฺวา ปฺรสุส วทฺธิตํ ภตฺตํ ภูณฺชนฺโต วีย สวากปารมี-
ฌาณสฺส มตฺถกํ ปตฺโต ๑ นนฺ จายสฺมา มหาปญฺโญ อถ กสฺมา
มหาโมคฺคัลลานโต จิตฺตเรน สวากปารมีฌาณํ ปาปุณฺณิติ ๑ ปฺริกมฺมมฺหนฺตตาย ๑
ยถา หิ ทฺวคฺคตมฺนุสฺสา กตฺถจิ คณฺธุกามา จิปปเมว นิภฺขมฺนฺติ ราชนํ ปน
หตฺถิวนกปฺปนาทํ มหฺนตํ ปฺริกมฺมํ ลทฺฐํ วัณฺณติ เอวํ สมฺปทมิทํ เวทิตพฺพํ ๑
ตํทิวสเมว ปน สตฺถา วทฺธมฺมานกฺจฉายาย เวพฺพเน สวากสนฺนิปาตํ กตฺวา
ทวีนฺนํ เถรานํ อคฺคสวากฺกุจฺจานํ ทตฺวา ปาณฺธิโมกฺขํ อุทฺทิสฺสิ ๑

๒. ภิกฺขุ อุชฺฌายีสุ สตฺถา มุโขโลกเนน ภิกฺขุณํ เทติ อคฺคสวากฺกุจฺจานํ
เทนฺเตน นาม ปจฺมํ ปพฺพชิตานํ ปญฺจวคฺคิยานํ ทาตุํ วัณฺณติ เอเต อนฺโนโลเกนฺเตน
ยสฺสเถรปฺปมฺขานํ ปญฺจปญฺญาสาธาย ภิกฺขุณํ ทาตุํ วัณฺณติ เอเต อนฺโนโลเกนฺเตน
ภทฺทวคฺคิยานํ เอเต อนฺโนโลเกนฺเตน อรุเฬลกสฺสปาทีนํ เตภาติกานํ เอเต
ปนฺน เอตฺตเก ปหาย สพฺพปจฺจนา ปพฺพชิตานํ อคฺคสวากฺกุจฺจานํ เทนฺเตน มุขํ
โอโลเกตฺวา ทินฺนุนฺติ วทิสฺสุ ๑ สตฺถา ทิ กเถธ ภิกฺขเวติ ปุจฺจิตฺวา อิทํ นามาทิ
วุตฺเต นานํ ภิกฺขเว มุขํ โอโลเกตฺวา ภิกฺขุณํ เทมิ เอเตสํ ปนฺน อตฺตนา อตฺตนา
ปตฺติตปตฺติตเมว เทมิ อญฺญาโกณฺฑลฺโย หิ เอกสฺมี สสฺเส นว อคฺคสสฺส-
ทานานิ เทนฺโต น อคฺคสวากฺกุจฺจานํ ปตฺเถตฺวา อทาสี อคฺคธมฺมํ ปนฺน อรหตฺตํ
สพฺพปจฺมํ ปฏฺวิวิมฺมิตุํ ปตฺเถตฺวา อทาสีติ ๑ กทา ภควาติ ๑ สฺมุณิสฺสธ ภิกฺขเวติ ๑
อาม ภนฺเตติ ๑

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคอเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๒

๑. ตสุมา ทุพฐาสิตวาจาสงฆาตัม ปิสุณวาจัม ปหาย สุภาสิตสงฆาตา
อปิสุณวาจาว กเถตพุพา ฯ วังคีสตุเถโรปี อิมเมวตถัม วิญญาเปนุโต ภควโต
สมมุขา สุภาสิตสุตตปริยาปนัน อิม คามมาห

ตเมว วาจัม ภาเสยฺย ยายตฺตานัน น ตาปเย

ปเร จ น วิหีเสยฺย สา เว วาจา สุภาสิตาติ ฯ

ตตถ น ตาปเยติ วิปฺปฏิสارณ น ตาเปยฺย ฯ น วิหีเสยฺยาติ
อณฺณมณฺณํ ภินฺทนุโต น พาเรยฺย ฯ สา เว วาจาติ สา วาจา เอกังเสนเว
สุภาสิตา ฯ

โย ปน สมฺมํ นีรตฺถกํ ปลปติ โส อธมฺมวาที นาม ฯ अधम्मवासो
จ สทฺธมฺมํ อนฺตรธาเปติ นาม ฯ เตนาห เอกนิปาตงฺคุตฺตเร เยปี เต ภิกฺขเว
ภิกฺขุ अधम्मํ รมฺโมติ ทีเปนฺติ เตปี ภิกฺขเว ภิกฺขุ พหุชนาหิตาย ปฺฏิปนฺนา
พหุชนาสฺขาย พหุโน ชนสฺส อนตฺถาย อหิตาย ทฺภฺขาย เทวมนุสฺसानํ พหุณฺจ
เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ อปฺลวณํ ปสวณฺติ เตปีมํ สทฺธมฺมํ อนฺตรธาเปนฺตีติ ฯ ตสุมา
อธมฺมภาสณสงฆาตัม สมฺพปฺปลาปี ปหาย รมฺมภาสณสงฆาโต อสมฺพปฺปลาโปว
กาตพุโป ฯ

๒. อตีเต พาราณสียํ จตฺตาริ เสฏฺฐิปปฺตฺตา นครา นิกฺขมฺม เอกสฺมี
จาเน นิสีทิตฺวา เอกํ พหุํมํสํ ลภิตฺวา ยานกํ ปุเรตฺวา วิกกิณฺตีตุมํ นครํ
อาคจฺจนตุมํ มิกฺขลฺลทกํ ทิสฺวา ตมํ มสฺขณทํ ยาจิสฺสุ ฯ เตเสวโก อเร ลฺลทก เทหิ
เม มสฺขณทฺนฺติ อาห ฯ ลฺลทโก ปรี กิณฺจิ ยาจนฺเตน นาม ปิยวจนเนน
ลปิตพุทฺธิมํ ฆรฺุสา วต เต วาจา สา หิ ฆรฺุสตาย กิโลมกสทิสี ตสุมา ตว วาจาสทิสํ
กิโลมกํ ทมฺมีติ วตฺวา นีรํสํ กิโลมกมสฺขณทํ อทาสี ฯ ทฺติโย เชฏฺฐภาติก

๑๒๓

มัสขณฺฑํ เม เทหิตี อห ๑ ลุททโก สมฺม อธิ โลเก มนุสฺसानํ อํกสฺทิสฺตฺตา
อํกเมตํ ยทิตํ ภาตา ภคินีติ ตสฺมา ตเวสา อํกสฺทิสฺสี วาจาติ เอติสฺสา
อนุจฺจนวีกํ อํกเมว ทมฺมิตี วตฺวา อํกมํสํ อทาสี ๑ ตติโย ตาต มัสขณฺฑํ เม
เทหิตีอห ๑ ลุททโก

ตาตติ ปุตุโต วทมาโน

กมฺเปติ หทยํ ปิตุ

หทยสฺส สทิสฺสี วาจา

หทยํ สมฺม ททามิ เตติ

วตฺวา หทยมฺเสน สทฺธิ มธฺรํ มํสํ อทาสี ๑ จตุตฺถโก สหาย มัสขณฺฑํ เม
เทหิตี อห ๑ ลุททโก ยสฺส ปุริสสฺส คามे สหาโย นตฺถิ ตสฺส โส
คาโม ยถา นิมฺมนุสฺสํ อรณฺธํ ตเถว โหติ อิจฺจาญํ ตว วาจา สพฺเพน อตฺตโน
สนฺตเกน วิภเวน สทิสฺสี ตสฺมา สพฺพเมวิทํ มม สนฺตกํ มํสํ สยานกํ ทมฺมิตี
วตฺวา เตน สทฺธิ ตสฺส เหนํ ยานกํ ปาเชนฺโต อทาสี ๑ เสฏฺฐิปุตุโตปิตุส
สกุการสมฺมานํ กตฺวา ปุตุตทารมสฺส ปกฺโกสาเปตฺวา ลุททกกมฺมโต อปเนตฺวา
อตฺตโน กุญฺมพมฺขณฺเ วสาเปนฺโต ยาวชีวํ เตน สทฺธิ อเมขฺชสหาโย อโหสิ ๑

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔ แปล มคอเป็นไทย

๑. เพราะฉะนั้น บุคคลละวาจาต่อเสียด กล่าวคือวาจาทุพภาษิตแล้ว
พึงกล่าวแต่วาจาไม่ต่อเสียด กล่าวคือวาจาสุภาษิตเท่านั้น ฯ แม้พระวังคีสเถระ
เมื่อยังถูกลบตรให้ทราบความนี้แล จึงกล่าวคาถานี้ อันนับเข้าในสุภาสิตสูตร
ต่อพระพักตร์พระผู้มีพระภาคเจ้าว่า

บุคคลพึงกล่าววาจาที่เป็นเครื่องไม่ทำตนให้เดือดร้อน
และเป็นเครื่องไม่เบียดเบียนผู้อื่น เท่านั้น วาจานั้นแล
เป็นสุภาษิต ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า น ตาปเย คือ ไม่พึงให้เดือดร้อนเพราะ
วิปถีสาร ฯ บทว่า น วิหิเสยฺย ได้แก่ เมื่อจะเปล่ง(วาจา) ก็ไม่พึงเบียดเบียนกัน
และกัน ฯ สองบทว่า สา เว วาจา ความว่า วาจานั้น เป็นสุภาษิตโดยส่วนเดียว
แน่แท้ ฯ

ส่วนผู้ใด เจรจาเพื่อเจือไร่ประโยชน์ ผู้นั้น ชื่อว่า อธัมมวาที ฯ
อนึ่ง ผู้กล่าวคำไม่เป็นธรรม ชื่อว่ายังพระสัทธรรมให้อันตรธาน ฯ เพราะเหตุนี้
พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงตรัสไว้ในเอกนิบาตอังคุตตรนิกายว่า ภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุเหล่านั้นแม้ใด แสดงอธรรมว่าเป็นธรรม ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุแม้เหล่านั้น
ชื่อว่าปฏิบัติเพื่อไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนมาก เพื่อไม่เป็นสุขแก่ชนมาก
เพื่อความพินาศ เพื่อไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล เพื่อทุกข์ แก่ชนมาก แก่ทวยเทพ
และมนุษย์ ภิกษุทั้งหลาย ก็ภิกษุเหล่านั้น ชื่อว่า ประสพสิ่งที่มิใช่บุญเป็น
อันมาก ภิกษุแม้เหล่านั้น ชื่อว่ายังพระสัทธรรมนี้ให้อันตรธาน ฯ เพราะฉะนั้น
บุคคล ละสัมผัปปลาปะ กล่าวคือการกล่าวคำไม่เป็นธรรมแล้วควรทำการกล่าววาจา
ไม่เพื่อเจือ กล่าวคือการกล่าวคำเป็นธรรมเท่านั้น ฯ

๑๒๕

๒. ในอดีตกาล บุตรเศรษฐี ๔ คน ในกรุงพาราณสี พวกกันออกจาก
พระนคร นั่งอยู่ ณ ที่แห่งหนึ่ง เห็นพรานเนื้อผู้หนึ่งได้เนื้อเป็นอันมาก บรรทุก
เต็มยานน้อยมาสู่พระนครเพื่อจะขาย จึงขอขึ้นเนื้อนั้น ๆ บรรดาบุตรเศรษฐี ๔
คนนั้น คนหนึ่งพูดว่า เฮ้ยพราน แกลงให้ฉันเนื้อแก่ข้าฯ พรานตอบว่า ธรรมดา
ผู้จะขออะไร ๆ กะคนอื่น ควรพูดด้วยคำที่น่ารัก วาจาของท่านช่างหยาบจริงหนอ
ก็ว่าจានี้เป็นเช่นกับพังผืด เพราะเป็นวาจาหยาบ เพราะฉะนั้น เราจะให้พังผืด
เช่นกับวาจาของท่าน ดังนี้แล้ว ได้ให้ขึ้นเนื้อที่เป็นพังผืดอันไม่มีรส(แก่เขา) ฯ
บุตรเศรษฐีคนที่ ๒ พูดว่า พี่ชาย ท่านจงให้ขึ้นเนื้อแก่ฉัน (บ้าง) ฯ พรานตอบว่า
สหาย คำพูดที่ว่า พี่ชาย พี่หญิง นี้ จัดเป็นอวัยวะ เพราะคำนั้นเป็นเช่นกับอวัยวะ
ของมนุษย์ทั้งหลายในโลกนี้ เพราะฉะนั้น วาจาของท่านนั้นเป็นเช่นกับอวัยวะ
เหล่านั้น เราจะให้(เนื้อ) อวัยวะอันสมควรแก่ว่าจานั้นแล ดังนี้แล้ว ได้ให้เนื้อ
ที่เป็นอวัยวะ(แก่เขา) ฯ บุตรเศรษฐีคนที่ ๓ พูดว่า พ่อ โปรดให้ขึ้นเนื้อแก่ฉัน
(บ้าง) ฯ พรานตอบว่า

บุตรเมื่อเรียกว่า พ่อ ย่อมทำหัวใจของบิดาให้หวั่นไหว
วาจา (ของท่าน) เช่นกับหัวใจ สหาย เราจะให้เนื้อ
หัวใจแก่ท่าน ดังนี้แล้ว

ได้ให้เนื้ออันร่อยพร้อมไปกับเนื้อหัวใจ ฯ บุตรเศรษฐีคนที่ ๔ พูดว่า สหาย
ขอท่านจงให้ขึ้นเนื้อแก่ข้าพเจ้า ฯ พรานตอบว่า สหาย ไม่มีในบ้าน ของบุรุษใด
บ้านนั้นของบุรุษนั้น ก็เหมือนป่าอันไม่มีมนุษย์นั่นเอง ดังนั้น วาจาของท่านนี้
เป็นเช่นกับสมบัติอันเป็นของ ๆ คนทั้งหมด เพราะฉะนั้น เราจะให้เนื้อซึ่งเป็น
ของเรา นี้ พร้อมทั้งยานน้อยทั้งหมดแก่ท่าน ดังนี้แล้ว ได้ขับยานน้อยไปเรือน
ของบุตรเศรษฐีนั้นพร้อมกับเขา ได้ให้แล้ว ฯ แม้บุตรเศรษฐี ก็ได้ทำสักการะ
และสัมนานะแก่พรานนั้น ตั้งคนให้เชิญบุตรและภริยาของเขามาปลดเปลื้องออก
จากงานของพราน ให้อยู่ในท่ามกลางชุมทรัพย์ของตน ได้เป็นสหายผู้ไม่แตกร้าง
กันกับพรานนั้นตลอดชีวิต ฯ

พระเทพปริยัติสุธี อินทปญฺโญ วัดบพิตรพิมุข
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย
ตรวจแก้.

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๑

๑. ครั้งนั้นแล พระยาช้างนั้น หลีกออกจากโขลง เข้าไปโดยทิศทาง
ที่บ้านปาริเลยกะ รักจิตวันไพรสมณห์ ควงไม้สาละงาม (และ) พระผู้มี
พระภาคเจ้า ประทับอยู่ ก็แล ครั้นเข้าไปแล้ว ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว
มองดูอยู่ ไม่เห็นอะไร ๆ อื่น จึงกระที่บควงไม้สาละงามด้วยเท้า ถาก ถือกิ่งไม้
ด้วยวง กวาดแล้ว ตั้งแต่นั้น พระยาช้าง จับหมอน้ำด้วยวงเข้าไปตักน้ำจืดน้ำ
ใช้ไว้ เมื่อ (พระองค์) มีความต้องการด้วยน้ำร้อน ก็จัดเตรียมน้ำร้อนไว้ ๆ
พระยาช้าง จัดเตรียมน้ำร้อนอย่างไร ๆ พระยาช้าง สืบไม้แห้งด้วยวง ให้ไฟ
พร้อมใช้ ใส่ฟืนให้ไฟนั้นลุกโชน เผาก่อนหินหลายก้อน ในกองไฟนั้น
กลิ้งก้อนหินด้วยท่อนไม้ ใส่เข้าไปในแอ่งน้ำขนาดเล็กที่ตนกำหนดไว้ จากนั้น
หย่อนวงลงไป ภู่าน้ำร้อนแล้ว จึงไปถวายบังคมพระศาสดา ฯ พระศาสดา
ตรัสว่า ปาริเลยกะ น้ำเจ้าต้มให้ร้อนแล้วหรือ เสด็จไปสรงในที่นั้น ฯ ครั้งนั้น
พระยาช้างได้นำผลไม้ต่าง ๆ อย่าง มาถวายพระองค์ ฯ พระศาสดาเสด็จไปถึง
ถิ่นใกล้บ้าน รับสั่งว่า ปาริเลยกะ ตั้งแต่ที่ตรงนี้ไป เจ้าไม่อาจไปได้ จงนำ
บาตรและจีวรของเรามา ให้พระยาช้างนำบาตรและจีวรมาแล้ว เสด็จเข้าบ้านไป
บิณฑบาต ฯ พระยาช้างยืน (รอ) ณ ที่ตรงนั้นแล จนกว่าพระศาสดาจะเสด็จ
ออกมา ในเวลาที่พระศาสดาเสด็จมา กระทำการต้อนรับ รับบาตรและจีวร
โดยนัยก่อนนั้นแล ให้หยั่งลงตรงที่ประทับ แสดงวัตรพัดด้วยกิ่งไม้อยู่
กลางคั่น พระยาช้างนั้น ถือก้อนไม้ใหญ่ด้วยวง เทียวไปในระหว่าง ๆ
ไพรสมณห์จนกว่าอรุณจะขึ้น เพื่อป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้าย ด้วยหมายใจว่า
เรา จักอารักขาพระศาสดา ฯ นัยว่า ตั้งแต่นั้น(มา)ทีเดียว ราวป่านั้น กลายเป็น
ชื่อว่ารักจิตวันไพรสมณห์ ฯ ครั้นอรุณขึ้นแล้ว พระยาช้างนั้น กระทำวัตร
ทุกอย่าง โดยอุบายนั้นนั้นแล เริ่มต้นแต่ถวายน้ำสรงพระพักตร์ ฯ

๒. พระยาช้างปารีเลยกะนั้น ทั้งท่อนไม้ในที่นั้นนั้นแล ได้เอื้อเพื่อถึง การรับบาตรและจีวร ฯ พระเถระมิได้ให้แล้ว ฯ พระยาช้างคิดว่า ถ้าพระเถระ รูปนี้ จักเป็นผู้มีวัตรอันได้เรียนแล้วไซ้ พระรูปนี้ จักไม่วางบริวารของตนไว้ บนแผ่นศิลาที่ประทับนั่งของพระศาสดา ฯ พระเถระ ได้วางบาตรและจีวรไว้บน พื้นดินแล้ว ฯ ความจริง บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยวัตร ย่อมไม่วางบริวารของตนไว้ บนที่นั่งหรือที่นอน ของครูทั้งหลาย ฯ พระยาช้างนั้น เห็นกิริยานั้นแล้ว ได้เป็นผู้มีจิตเลื่อมใส ฯ พระเถระถวายบังคมพระศาสดาแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ พระศาสดาตรัสถามว่า อานนท์ เธอมาผู้เดียวเท่านั้นหรือ ทรงสดับ ความที่พระเถระมาพร้อมกับภิกษุ ๕๐๐ รูปแล้วตรัสว่า ก็ ภิกษุเหล่านั้นอยู่ที่ไหน เมื่อพระเถระทูลว่า ข้าพระองค์ไม่ทราบน้ำพระทัยของพระองค์ จึงพัก เธอทั้งหลายไว้ภายนอก มาแล้ว ตรัสว่า เรียกเธอทั้งหมดมาเถิด ฯ พระเถระได้ กระทำตามรับสั่งแล้ว ฯ ภิกษุเหล่านั้นมาแล้ว ถวายบังคมพระศาสดาแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ พระศาสดาทรงกระทำปฏิสันถารกับภิกษุเหล่านั้น แล้ว เมื่อภิกษุเหล่านั้นทูลว่า พระเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นพระพุทธเจ้า ผู้ละเอียดอ่อน เป็นพระมหากษัตริย์ผู้สุขุมลชาติ พระองค์ ประทับยืนและ ประทับนั่ง ตลอดไตรมาสพระองค์เดียว กระทำสิ่งที่ทำได้ยาก แม้ผู้กระทำวัตร และวัตรอาศัย ทั้งผู้ถวายน้ำสรงน้ำพระพักตร์ เห็นจะมีได้มี จึงตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย หน้าที่ทุกประการของเราช้างปารีเลยกะทำ (ให้) แล้ว อันที่จริง บุคคลเมื่อได้สหายเห็นปานนี้ อยู่ด้วยกัน สมควรแล้ว (แต่) เมื่อไม่ได้ (สหายเห็นปานนี้) การที่จะเที่ยวไปคนเดียวแล ประเสริฐกว่า จึงตรัสคาถา ๓ คาถา เหล่านี้ ในนาควรรค ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔ แปล ไทยเป็นมคธ

๑. อถโฆ โส หตถินาโค ยุธา อปกกมม เยน ปารีเลยยกัม
รกขิตวนสมฺมโท ภทฺทสาธมฺมุตํ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมฺมิ อุปสงฺกมิตฺวา จ
ปน ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา โอลเณนโต อณฺณํ กิลฺลจฺจิ อทิสฺวา ภทฺทสาธมฺมุตํ ปาเทน
ปหรณฺโต ตจฺเจตฺวา โสณฺฑาย สาขํ คเหตฺวา สมฺมชฺชํ ตโต ปฏฺจาย โสณฺฑาย
ฆณฺฑํ คเหตฺวา ปานียํ ปรีโฆชนียํ อุปฺภูจเปติ อญฺโหทเกน อตฺเถ สติ
อญฺโหทกํ ปฏฺฐียาเทติฯ กถํฯ หตฺเถน กฏฺฐาณิ ฆณฺสิตฺวา อคฺคิ สมฺปาเทติ ตํ
ทารุณิ ปกฺขิปนฺโต ชาเลตฺวา ตตฺถ ปาสาณเณ ปจิตฺวา ทารุณฺฑเกน ปวฏฺฐิตฺวา
ปรีจฺฉินฺนํ ย ชุทฺทกโสมฺมทํ ย จิปติ ตโต หตฺถํ โอลาเรตฺวา อุทกสฺส ตตฺถภาวํ
ชานิตฺวา คนฺตฺวา สตฺถารํ วนฺทติฯ สตฺถา อุทกํ เต ตาปีตํ ปารีเลยยกาติ
วตฺวา ตตฺถ คนฺตฺวา นหายติฯ อถสฺส นานาวิธานิ ผลานิ อหริตฺวา เทติฯ
สตฺถา คามุปจาร์ ปตฺวา ปารีเลยยก อิทํ ปฏฺจาย ตยา คนฺตํ น สกฺกา
อาหฺร เม ปตฺตจิวฺรณฺติ อาหฺราเปตฺวา คามํ ปิณฺฑาย ปวิสฺติฯ โสปี ยาว
สตฺถุ นิกฺขมฺนา ตตฺถเณ จตฺวา สตฺถุ อากมฺนกาเล ปจฺจุคฺคมนํ กตฺวา
ปรีมฺนเยเนว ปตฺตจิวฺรํ คเหตฺวา วสณฺฐาเนน โอลาเรตฺวา วตฺถํ ทสฺเสตฺวา
สาขาย วิชฺติ รตฺถิ วาลมิกปรีปนฺถนิวารณฺตถํ มหนฺตํ ทณฺฑํ โสณฺฑาย
คเหตฺวา สตฺถารํ รกฺขิสฺสามีติ ยาว อรฺหณฺคฺคมนฺนา วนฺสมฺมทสฺส อนฺตรนฺตเร
วิจฺรติฯ ตโต ปฏฺจายเยว กิร โส วนฺสมฺมโท รกฺขิตวนสมฺมโท นาม
ชาโตฯ อรุณเณ อุคฺคเต มุโขทกทานํ อาที กตฺวา เตเนว อุปาเยน สพฺพพวตฺตานิ
กโรติฯ

๒. โส ตตฺถเณ ทณฺฑํ ฉทฺทเทตฺวา ปตฺตจิวฺรปฏฺฐิคฺคณฺณํ อาปฺจุจฺจิฯ
เถโร นาทาสิฯ นาโค สเจ อุคฺคหิตวตฺโต ภวิสฺสติ สตฺถุ นิสิตฺวา ปาสาณ-
ผลเก อตฺตโน ปรีกฺขารํ น จเปสฺสตีติ จินฺเตสิฯ เถโร ปตฺตจิวฺร ภูมียํ จเปสิฯ

วัตถุสมปยุนา หิ คุรุณํ อาสเน วา สยเน วา อุตตโน ปริภุขารํ น จเปนติ ฯ
 โส ตํ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต อโหสิ ฯ เถโร สตถารํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ
 นิสิตฺติ ฯ สตถา อานนฺท เอกโกว อากโตสฺสิตฺติ ปุจฺจิตฺวา ปณฺจสเทหิ ภิกฺขุหิ
 สทฺธิ อากตภาวํ สุตฺวา กุหิ ปน เตติ วตฺวา ตุมฺหากํ จิตฺตํ อชานนฺโต
 พหิ จเปตฺวา อากโตมฺหิตฺติ วุตฺเต ปกฺโกสาหิ เตติ อาห ฯ เถโร ตถา อภาสิ ฯ
 เต ภิกฺขุ อากนฺตฺวา สตถารํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺตํ ฯ สตถา เตหิ
 สทฺธิ ปุสฺสณฺธารํ กตฺวา เตหิ ภิกฺขุหิ ฆนฺเต ภควา พุทฺธสฺสุมมาโล เจว
 ขตฺตยสฺสุมมาโล จ ตุมฺहेหิ เตมาสํ เอกเกหิ ติฏฺฐนฺเตหิ นิสิตฺนฺเตหิ จ ทุกฺกรํ
 กตํ วตฺตปฏฺวตฺตการโกปี มุโขทกทายโกปี นาโหสิ มณฺเฑติ วุตฺเต ภิกฺขเว
 ปาริเลยฺยกทตฺตินา มม สพฺพกิจฺจานิ กตานิ เอวรูปิํ หิ สหายกํ ลภนฺเตน
 เอกโต วสิตฺตํ ยุตฺตํ อลภนฺตสฺส เอกจาริกภาโวว เสยฺโยติ วตฺวา อีมา
 นาควคฺเค ติสฺโส คาถาโย อภาสิ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๑

๑. เตนหา ปลูกงคงคุดเร อาทียสุตเต อนาถปิณฺฑิกํ โอวทนฺโต ภควา

ภุตฺตา โภคา ภตา ภจฺจา	วิติณฺณา อาปทาสุเม
อุทฺทคฺคา ทกฺขิณฺนา ทินฺนา	อโธ ปลูก พลี กตา
อุปฺภุจฺจिता สีสวนฺโต	สณฺณตา พุรหมฺจาริโน
ยทตฺถํ โภคมิจฺฉเยย	ปลูกฺทิตฺโต ฆรมาวสํ
โส อตฺถโธ เม อนฺุปฺปตฺโต	กตํ อนฺุตาปิยํ
เอตํ อนฺุสฺสรํ มจฺโจ	อริยธฺมฺเม จิตฺโต นโร
อิเชว นํ ปสฺสณฺติ	ปลูก สกฺเค ปโมทตฺติฯ

ตตฺถ ภุตฺตาติ มยา ปริภุชฺชิตา โภคา ฯ ภจฺจาติ มาตาปิตุปุตฺตทารทาส-
กมฺมกรสงฺขาตา มิตฺตามจฺสงฺขาตา จ ภริตพฺพคฺคฺคา มยา ภตา ภริตา
โปสีตา ฯ อาปทา สุติ เอตฺถ สุกาโร นิปาตมตฺตํ ฯ อคฺคิอุทฺทกราชโจร-
อุปฺปิยทายาทโต อุปฺปนฺนา อาปทา อิตฺติโย เม วิติณฺณา มยา โภเคหิ วาริตา
ตาสํ มคฺคปิทฺทเนน วาริตาติ วุตฺตํ โหติ ฯ อคฺคิอาทิตฺโต อุปฺปนฺนาสุ อาปทาสุ
อาทิตฺตเคหนิพฺพาปนาทินมตฺถาย ธนปริจฺจาคํ กโรนฺโต หิ โภเคหิ ตาสํ
มคฺคํ ปิทฺทติ วาเรติ นาม ฯ อุทฺทคฺคาติ ฌกฺกามสคฺคสงฺขาตาสุ อุปรุปริภูมึสุ
ผลทานวเสน อุทฺธมคฺคฺมสฺสาติ อุทฺทคฺคา ฯ กมฺมสฺส หิ ผลํ อคฺคํ นาม
ตเมตฺถ อุทฺธคามิตฺติ อุทฺธมคฺคฺมสฺสาติ วุตฺตํ ฯ ทินฺนาติ มยา โภเคหิ ทินฺนา ฯ
ปลูก พลีติ ปลูกวิธา พลโย มยา โภเคหิ กตา ฯ

๒. อุปภูจิตาติ มยา โภเคหิ อุปภูจिता ๑ ยทตฺถนติ สยํ
 ปริภุชณาติโน ชสฺส อตฺถสฺส ๑ สมฺปทานวณฺณ ๑ ยํ อตฺถํ ปโยชนํ กาคฺชนติ
 วา อตฺถโ ๑ ฆรฺมวสนฺติ ฆรฺวาสํ วสนฺโต ๑ อนนฺตปิยนฺติ ตสฺส อตฺถสฺส
 กรณฺโต อนฺตปรหิตํ กมฺมํ มยา กตํ ๑ เตนฺติ อิจฺเจตํ ภุตฺตา โภคาติอาทินา
 วุตฺตมตฺถํ อนุสฺสรํ อนุสฺสรนฺโต มจฺโจ อุปาสกปฺกคฺโค ๑ อริยธฺมเมติ
 ปณฺจสีลธฺมเม ปติฏฺฐิโต ๑ ปณฺจสีลณฺหิ อริยานํ กนฺตตฺตา ปิยตฺตา อริยธฺมโม
 นาม ๑ ฆวนฺตรกตปิ หิ อริยา ตํ น วิขหนฺติ ๑ อิํ วุตฺตํ โหติ ตุมฺหาทิสฺส
 นาม คหปติ อุปาสเคน โภเค อาทินฺเตน อหํ อิมหิ โภเคหิ อตฺตานณฺเจว
 มาตาปีตุปฺตตฺตารทาสกมฺมกรโปริเส จ สุจิตฺเต กริสฺสามิติ จ มิตฺตามจฺเจ สุจิตฺเต
 กริสฺสามิติ จ อคฺยาทีหิ อุปฺปนฺนาสุ อาปทาสุ โภเคหิ ตาสํ มคฺคํ ปิพฺพิตฺวา
 อตฺตานํ โสตฺถิ กริสฺสามิติ จ ธมฺมิกสมณพฺราหฺมณฺเสสุ อุทฺธคฺคิกํ ทกฺขิณํ
 ปติฏฺฐเปสฺสามิติ จ อิมหิ โภเคหิ ปณฺจ พฺลํ กริสฺสามิติ จ ปณฺจหิ การณฺหิ
 โภคา อาทาตพฺพา ๑ เวนฺเตน อาทินฺนโภเคน ยทตฺถํ โภคา อิจฺฉิตา ตทตฺถํ
 กโรนฺเตน วิปฺปฏิสารถกฺขโณ อนฺตาโป ปหียติ ๑ ปหีนานฺตาสฺส จ สีลมฺปิ
 วิสฺสจฺจ ๑ เวนฺจ นํ ปฏฺิพชฺชนฺตํ เทวาปิ ปสฺสนฺติ เปจฺจ โส สคฺเค
 ปโมทิตฺติ ๑

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔

แปล มคอเป็นไทย

๑. ด้วยเหตุ นั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงโอวาทอนาถปิณฑิก
กฤหบดี จึงตรัส คาถาเหล่านี้ ไว้ในอาทิสสูตร ในปัญจกนิบาต อังคุตตรนิกายว่า

นรชนผู้จะต้องตายเป็นธรรมดา เมื่อระลึกถึงเหตุนี้ว่า
เราได้ใช้สอยบริโภคทรัพย์แล้ว ได้เลี้ยงคนที่ควรเลี้ยงแล้ว
ได้ผ่านพ้นอันตรายแล้วแล ได้ถวายทักษิณอันมีผลสูงแล้ว
อนึ่ง ได้ทำพลี ๕ ประการ ได้บำรุงท่านผู้มีศีล สำรวม
อินทรีย์ ประพฤติพรหมจรรย์แล้ว บัณฑิตผู้ครองเรือน
พึงปรารถนาโภคทรัพย์เพื่อประโยชน์ใด ประโยชน์นั้น
เราก็ได้ถึงโดยลำดับแล้ว เราได้ทำกรรมที่ไม่ทำตนให้
เดือดร้อนในภายหลังแล้ว ดังนี้ ดำรงอยู่ในธรรมของ
พระอริยะ บัณฑิตทั้งหลาย ย่อมสรรเสริญเขา ในโลก
นี้แล เขาจากโลกนี้ไปแล้ว ย่อมบันเทิงในสวรรค์ ดังนี้ ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า กฤตดา ความว่า โภคทรัพย์ทั้งหลายเราได้ใช้
สอยแล้ว ฯ บทว่า ภจจา ความว่า บุคคลที่ควรเลี้ยง คือ บิดา มารดา บุตร ภรรยา
คนใช้ คนงาน และมิตรอำมาตย์ เราก็เลี้ยงแล้ว คือ อุดหนุนแล้ว ได้แก่
ชุบเลี้ยงแล้ว ฯ ส อักษรในบทว่า อาปทา ส นี้ เป็นเพียงนิบาต ฯ มีคำอธิบาย
ว่า อันตรายทั้งหลาย คือ ความจัญไรทั้งหลาย อันเกิดขึ้นจากไฟ น้ำ พระราชา
โจร และทายาทผู้ไม่เป็นที่รักกัน เราก็ผ่านพ้นแล้ว คือ ปิดแล้ว ได้แก่ ห้ามแล้ว
ด้วยการปิดทางแห่งอันตรายเหล่านั้นด้วยโภคทรัพย์ทั้งหลาย ดังนี้ ฯ จริงอยู่
เมื่ออันตรายทั้งหลายเกิดขึ้นจากไฟเป็นต้น บุคคลเมื่อทำการบริจจาคทรัพย์
เพื่อประโยชน์แก่เหตุทั้งหลายมีการให้ช่วยดับไฟที่ไหม้เรือนเป็นต้น ชื่อว่า
ยอมปิด คือ ห้ามทางแห่งอันตรายเหล่านั้น ด้วยโภคทรัพย์ทั้งหลาย ฯ ในบทว่า

อุทฺทคฺคา พึงทราบวิเคราะหฺ์ดังนี้ ผลอันสูงมีแก่ทักษิณานั้น ด้วยสามารถการให้ผลในภูมิสูง ๆ ขึ้นไป กล่าวคือ กามสววรรค์ ๖ ชั้น เหตุนั้น ทักษิณานั้นชื่อว่าอุทฺทคฺคา ฯ ก็ผลแห่งกรรม ชื่อว่าอัคระ ผลนั้นในทักษิณานี้ มีปกติไปในเบื้องบน เหตุนั้น ข้าพเจ้าจึงกล่าวว่า **อุทฺทมคฺคสมุสสา** ฯ บทว่า **ทินฺนา** ได้แก่ เราได้ถวายแล้วด้วยโภคทรัพย์ทั้งหลาย ฯ สองบทว่า **ปฺลฺจ พฺลฺ** ความว่า พฺลฺ ๕ ประการ* เราได้ทำแล้วด้วยโภคทรัพย์ทั้งหลาย ฯ

๒. บทว่า **อุปฺภุจฺจา** ได้แก่ เราได้บำรุงแล้วด้วยโภคทรัพย์ทั้งหลาย ฯ บทว่า **ยทฺตุ** ได้แก่ เพื่อประโยชน์ใด มีการใช้สอยเองเป็นต้น ฯ บทว่า **ยทฺตุ** นี้ เป็นจุดตติวิภคฺติ ฯ อีกอย่างหนึ่ง ความว่า เพื่อทำอรรถะ คือประโยชน์ใด ฯ สองบทว่า **ขรมวส** ได้แก่ อยู่ครองเรือน ฯ บทว่า **อนฺนฺตปิย** ความว่า กรรมที่เว้นจากความเดือนร้อนในภายหลัง เราได้ทำแล้ว เพราะทำประโยชน์นั้น ฯ บทว่า **เอต** เป็นต้น ความว่า บุคคลผู้เป็นอุบาสก ซึ่งจะต้องตายเป็นธรรมดา เมื่อระลึก คือหวนนึกถึงประโยชน์นี้ คือที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วโดยนัยว่า **ภุจฺตา โภกา** เป็นต้น ด้วยประการฉะนี้ ฯ บทว่า **อริยธฺมฺเม** ได้แก่ ดำรงอยู่แล้วในธรรมคือศีล ๕ ฯ แท้จริง ศีล ๕ ชื่อว่าอริยธรรม เพราะเป็นธรรมที่พระอริยะทั้งหลายใคร่ คือ เพราะเป็นที่รักของพระอริยะทั้งหลาย ฯ ก็พระอริยะทั้งหลาย แม้ไปสู่ภพอื่น ก็ไม่ละศีล ๕ นั้น ฯ มีคำอธิบายที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดังนี้ว่า คฤหบดี อุบาสกชื่อผู้เช่นท่าน เมื่อจะถือเอาโภคทรัพย์ทั้งหลาย พึงถือเอาโภคทรัพย์ทั้งหลายด้วยเหตุ ๕ อย่าง คือเราจักทำตนและปรีชน คือ บิดา มารดา บุตร ภรรยา คนใช้ คนงาน ให้ถึงความสุขด้วยโภคทรัพย์เหล่านี้ ๑ เราจักทำมิตรและอำมาตย์ทั้งหลาย ให้ถึงความสุขด้วย

* พฺลฺ ๕ ประการคือ ญาติพฺลฺ สงเคราะห์ญาติ ๑ อติธิพฺลฺ ด้อนรับแขก ๑ ปุพฺพเปตพฺลฺ ทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย ๑ ราชพฺลฺ ถวายเป็นหลวง มีภานีอากรเป็นต้น ๑ เทวตาพฺลฺ ทำบุญอุทิศให้เทวตา ๑

โศกทรัพย์เหล่านี้ ๑ เมื่ออันตรายทั้งหลายเกิดขึ้นจากวัตถุทั้งหลายมีไฟเป็นต้น
 เราจักปิดทางแห่งอันตรายเหล่านั้น ด้วยโศกทรัพย์ทั้งหลายแล้ว ทำตนให้
 สว่างดี ๑ เราจักตั้งทักษิณอันมีผล (ไป) ในเบื้องบน ในสมณพราหมณ์ผู้ประพฤ
 ติธรรมทั้งหลาย (ด้วยโศกทรัพย์เหล่านี้) ๑ เราจักทำพิธีกรรม ๕ ประการ ด้วย
 โศกทรัพย์เหล่านี้ ๑ ๑ อุบาสกนั้น มีโศกทรัพย์อันตนถือเอาแล้วอย่างนี้
 ตนปรารถนาโศกทรัพย์ทั้งหลายเพื่อประโยชน์ใด เมื่อทำประโยชน์นั้น ชื่อว่า
 ย่อมละความเดือดร้อนในภายหลัง อันมีวิปฏิสารเป็นลักษณะเสียได้ ๑ ก็แม้ศีล
 ของอุบาสกผู้ละความเดือดร้อนในภายหลังได้แล้ว ย่อมหมดจด ๑ อนึ่งเขาผู้ปฏิบัติ
 อยู่อย่างนี้ แม้ทวยเทพ ก็ย่อมสรรเสริญ ละไปแล้ว เขาย่อมบันเทิงในสวรรค์แล ๑

พระเทพปริยัติสุธี อินฺทปญฺโญ วัชรปิตฺรพินฺธุ
 สนามหลวงแผนกบาลี

เจดย
 ตรวจแก้.

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๑

๑. ในกาลนั้น ในพระนครสาวัตถีมีมนุษย์อยู่ ๓ โกฏิ ๑ บรรดามนุษย์ ๓ โกฏิ นั้น มนุษย์ประมาณ ๕ โกฏิ ฟังธรรมกถาของพระบรมศาสดาแล้ว ได้เกิดเป็นพระอริยสาวก มนุษย์ประมาณ ๒ โกฏิ ฟังธรรมกถาของพระบรมศาสดาแล้ว ยังเป็นปุถุชนอยู่ ๑ บรรดามนุษย์เหล่านั้น พวกมนุษย์ที่เป็นอริยสาวก ได้มีกิจ ๒ อย่างเท่านั้น (คือ) เวลาก่อนภัตตาหารก็ถวายทาน เวลาหลังภัตตาหารมีมือถือของหอมและพวงดอกไม้มิเป็นต้น ให้คนถือผ้า ยารักษาโรคและน้ำปานะเป็นต้น พวกกันเดินไปเพื่อต้องการจะฟังธรรม ๑

อันธรรมดาพระพุทธรเจ้าทั้งหลาย เมื่อจะทรงแสดงธรรม ทรงตรวจดูอุปนิสัยแห่งคุณวิเศษมีสัณณะ ศีล และการบวชเป็นต้นแล้ว ทรงแสดงธรรมตามอำนาจอริยาศัย เพราะฉะนั้น วันนั้น พระบรมศาสดา ทรงตรวจดูอุปนิสัยของภุมมพินหาปาลนั้นแล้ว เมื่อจะทรงแสดงธรรม ได้ตรัสอนุพุทพิกถา ๑ คือ ทรงประกาศเรื่องทาน เรื่องศีล เรื่องสวรรค์ โทษ ความต่ำทราม ความเศร้าหมองพร้อมของกามทั้งหลาย (และ) อานิสงส์ในการออกจากกาม ๑ ภุมมพินหาปาล ฟังอนุพุทพิกถานั้นแล้ว คิดว่า ลูกชายและลูกสาว หรือว่า โภคสมบัติทั้งหลายจะติดตามบุคคลผู้ไปสู่ปรโลกหาได้ไม่ แม้ร่างกาย (ของเรา) ก็ไม่ไปกับตน จะมีประโยชน์อะไรด้วยการอยู่ครองเรือนสำหรับเรา เราจักบวชละ ๑ พอเทศน์จบเขา ก็ได้เข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดาทูลขอบวชแล้ว ๑

๒. ลำดับนั้น พระบรมศาสดา ตรัสถามเขาว่า ญาติบางคนผู้สมควรที่เธอจะฟังบอกเล่า ไม่มีหรือ ๑ น้องชายคนสุดท้องของข้าพระองค์ มีอยู่พระเจ้าข้า ๑ ถ้าเช่นนั้น เธอ จงบอกเล่าเขา(ก่อน)เถิด ๑ เขา กราบทูลรับว่า สาธุแล้วถวายบังคมพระบรมศาสดา ไปถึงเรือนแล้ว ให้คนเรียกน้องชายคนสุดท้องมาบอกว่า เนาะพ่อ ทรัพย์อะไร ๑ ทั้งที่เป็นสวัสดิคุณทรัพย์และอวิญญูณกทรัพย์

๑๒๓

อันใดที่มีอยู่ในตระกูลนี้ ทรัพย์ทั้งหมดนั้น จงเป็นภาระของเจ้า เจ้าจงปกครอง
ทรัพย์นั้นเถิด ฯ นายท่าน ก็ท่านพี่เล่า ฯ เราจักบวช ณ สำนัก
พระบรมศาสดา ฯ ข้าแต่ท่านพี่ ท่านพี่พูดอะไร เมื่อแม่ตายแล้ว ข้าพเจ้าก็ได้ท่าน
พี่เป็นเสมือนแม่ เมื่อพ่อตายแล้ว ก็ได้ท่านพี่เป็นเสมือนพ่อ ในเรือนของท่านพี่
มีสมบัติอยู่มาก ท่านพี่อยู่ครองเรือนนั้นแหละ ก็สามารถทำบุญทั้งหลายได้
ท่านพี่อย่าได้ทำอย่างนี้เลย ฯ

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔ แปล ไทยเป็นมคธ

๑. ตทา สาวคณิย์ สตุต มนุสฺสโกฏฺโฏโย วสนฺติฯ เตสุ สตุถุ ฅมฺมกถํ
สตุวา ปณฺจโกฏฺหมตฺตา มนุสฺสา อริยสาวกา ชาตา เทวโกฏฺหมตฺตา ปุณฺธุชฺชาฯ
เตสุ อริยสาวกานํ เทวเยว กิจฺจานิ อเหสฺสุ ปุเรภตฺตํ ทานํ เทนฺติ ปจฺจนาภตฺตํ
คณฺธมาลาทิหตฺตา วตฺถเกสฺสชฺชปานกาที คาหาเปตฺวา ฅมฺมสฺสวณฺตถาย คจฺจนฺติฯ

พทุธา จ นาม ฅมฺมํ เทเสนฺตา สรณฺสีลปพฺพชฺชาทีนํ อุปนิสฺสยํ
โอโลเกตฺวา อชฺฅมาสยวเสน ฅมฺมํ เทเสนฺติ ตสฺมา ตํทิวสํ สตุถา ตสฺส
อุปนิสฺสยํ โอโลเกตฺวา ฅมฺมํ เทเสนฺโต อนฺุปฺพุพฺพิถํ กเถสิ ฯ เสยฺยถิทํ ?
ทานกถํ สีลกถํ สกฺคกถํ กามานํ อาทีนํ โอการํ สงฺกิเลสํ เนกขมฺเม อานิสฺสํ
ปกาสสิ ฯ ตํ สตุวา มหาปาโล กุณฺมุพิโก จินฺเตสิ ปฺรโลกํ คจฺจนฺตํ ปุตฺตธิตโร
วา โภคา วา นานุคจฺจนฺติ สรีรํปิ อตฺตนา สทฺธิ น คจฺจนฺติ ที เม ฅมฺราวาเสน
ปพฺพชิสฺสามีติ ฯ โส เทสนาปริโยสานเ สตุถารํ อุปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิฯ

๒. อถ นํ สตุถา นคฺติ เต โกจิ อาปฺุจฺฉิตพฺพชฺชุตฺโตโก ฅวาทิตี อาหฯ
กนิฏฺฐภาตา เม อตฺถิ ฅนฺเตติฯ เตนฺนทึ ตํ อาปฺุจฺฉนาหิตีฯ โส สาธฺวติ
สมปฺปญฺจิฉิตฺวา สตุถารํ วณฺทิตฺวา เกหํ คณฺตฺวา กนิฏฺฐํ ปกฺโกสาเปตฺวา ตาต
ยํ อิมสฺมึ กุเล สวิลฺลณณกาวิลฺลณณกํ ฅนํ กิณฺจิ อตฺถิ สพฺพพนฺตํ ตว ภาโร
ปฺปฏฺิพฺพชฺหาหิ นนฺติฯ ฅมฺมเห ปนฺ สามีติฯ อหํ สตุถุ สนฺติเก ปพฺพชิสฺสามีติฯ
ที กเถสิ ภาติก ตว เม มาตริ มตฺตาย มาตา วีย ปิตริ มเต ปิตา วีย ลทฺโธ
เคเห โว มหาวิภโว สกฺกา เกหํ อชฺฅมาวสนฺเตเหว ปุณฺณานิ กาคฺตุ มา
เอวมกตฺถาติ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคอเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๑

๑. ตั้ สุตฺวา มุตมฺกฺลโก นามโก ปุริโส อาห โสตั นามตั โก
สาธุมปี อสาธุมปี มนาปมฺปี อมนาปมฺปี สฺมาติ ยทิ เตน สุตฺ มงฺคลํ ลียา
สพฺพมฺปี มงฺคลํ ลียา ตสฺมา น สุตฺ มงฺคลํ อปีจ โข ปน มุตฺ มงฺคลํ มุตฺ
นาม อภิรมฺกฺลสมฺมตฺ คณฺรตสโฆฏฺจพฺพํ เสยฺยถิํ อีเรกฺจโจ กาลสฺเสวญฺจาย
ปทุมคณฺธาติปฺปผคณฺธํ วา ฅายติ ปุสฺสทนต์กฺกฺจ วา ฅาตติ ปจวี วา อามสฺติ
หริตสฺสํ วา อลฺลโคมยํ วา กจฺนปํ วา ติลวาหํ วา ปุปฺผํ วา ผลํ วา อามสฺติ
ปุสฺสสมตฺติกาย วา สมฺมา ลิมฺปติ ปุสฺสสาฎกํ วา นิวาเสติ ปุสฺสเวจฺนํ วา
ธาเรติ ยํ วา ปนณฺณมฺปี กิณฺจิ เอวรूपํ อภิรมฺกฺลสมฺมตฺ คณฺธํ วา ฅายติ รสํ วา
สายติ โฆฏฺจพฺพํ วา ผุสฺติ อิทํ วุจฺจติ มุตมฺกฺลนฺติ ฯ เต ตโย อณฺณมณฺณํ
สณฺณาเปตฺถํ นาสกฺขีสุ ฯ ตทณฺเณสุ ปน มนุสฺเสสุ เอกจฺเจ เตสํ วจฺนํ คณฺหีสุ
เอกจฺเจ น คณฺหีสุ ยะ น คณฺหีสุ เต เตหิ สทฺธิ วิวทฺธิสุ ฯ ยะ ทิฏฺฐมฺกฺลิกสฺส
วจฺนํ คณฺหีสุ เต ทิฏฺฐจฺเยว มงฺกฺลนฺติ คตา ยะ อิตเรสํ วจฺนํ คณฺหีสุ เต สุตฺเยว
มงฺคลํ มุตฺเยว มงฺกฺลนฺติ คตา ฯ เอวมยํ มงฺกฺลกถา สกฺลขมฺพุทฺธิเป ปากฺกา ฯ

๒. อญฺจาสิตฺติ จานํ กปฺเปสฺสิ จิตา อโหสิตฺยตฺโต ฯ อติปจฺจนโต จานํ
อติปฺรโต อจฺจาสนฺเนน อติทฺูเร ปฏฺิวาเต อุนฺนตปฺปเทเส จานนฺติ ฉญฺจานโทเส
วชฺเชตฺวา จิตา หิ เอกมฺนตฺ จิตา นาม ฯ กสฺมา ปนํยํ น นิสิตฺติ ฯ
ลหฺุณิวตฺติตฺถกามตฺาย ฯ เทวตา หิ กิณฺจิทฺเว การณํ ปฏฺิจจ อสุจิปฺริตํ วจฺจญฺจานํ
วีย มนุสฺสโลกํ อากจฺจนฺติ ปกตฺิยา ปเนตาสํ โยชนสฺตปฺปฏฺุติ มนุสฺสโลโก
ทฺุคคณฺธตฺาย ปฏฺิฏฺุโล โหติ น ตตฺถ อภิรมฺนฺติ เตนํยํ อากตฺกิจจํ กตฺวา
ลหฺุณิวตฺติตฺถกามตฺาย น นิสิตฺติ ฯ

๑๒๖

เอวํ เอกมนต์ จิโต โส เทวปุตโต ทสสหัสสจกฺกวาเพสุ เทวปุรหฺมานโน
มจฺจกฺกปณฺหํ โสตุกมตฺตาย อิมสฺมี จกฺกวาเพ สนนฺนปตฺติวํ เอกวาลคฺคโกฏฺฐิโองาส-
มตฺเต ทสมฺปิ วิสมฺปิ ตีสมฺปิ จตฺตวาฬิสมฺปิ ปณฺณาสมฺปิ สญฺจิมฺปิ สตฺตติมฺปิ
อสีติมฺปิ สุขุมตฺตภาเว นิมฺมินฺติวํ สพฺเพ เต อตฺติกมฺมํ วิราชมนํ ปณฺณตฺตปฺปว-
รพฺพุทฺธาสเน นิสินฺนํ ภควนฺตํ ปริวเรตฺวา จิตํ ทิสฺวา ตสฺมี สมเย อนาคตํ นมฺปิ
สกลขมฺพุทฺธิปกาณํ มนุสฺसानํ เจตฺสา เจโตปรีวิตกฺกมณฺณาย สพฺพเทวมนุสฺसानํ
วิจิกิฉฺฉาสลฺลสมุทฺตรณตฺถํ ภควนฺตํ ปุจฺฉิ ฯ เตน วุตฺตํ เอกมนต์ จิตา โข
สาตฺถยาที ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ร. ๔

แปล มคอเป็นไทย

๑. ชายผู้หนึ่ง นามว่า มุตมังคลิกะ ได้ฟังคำนั้นแล้ว ก็กล่าวว่า ผู้เจริญ ชื่อว่าโสตะนั้น ย่อมได้ยินเสียงดีบ้าง ไม่ดีบ้าง น่าชอบใจบ้าง ไม่น่าชอบใจบ้าง ผิดว่า เสียงที่โสตะนั้นฟังแล้ว จะฟังเป็นมงคลชั่ว ก็จะเป็นมงคลไปแม้ทั้งหมด เพราะฉะนั้น เสียงที่ฟังแล้วจึงไม่เป็นมงคล ก็อารมณ์ที่ทราบแล้วต่างหากเป็น มงคล กลิ่นรส โผฏฐัพพะที่สมมติว่าเป็นมงคลยิ่ง ชื่อว่าอารมณ์ที่ทราบแล้ว คือ คนบางคนในโลกนี้ ลูกขึ้นแต่เช้าตรู่ ดมกลิ่นดอกไม้ มีกลิ่นดอกปทุมเป็นต้น หรือ เคี้ยวไม้ชำระฟันอันขาว จับต้องปฐพี หรือจับต้องข้าวกล้าอันเขียวสด โคมัยสด เต่า เถวียนบรรทุกกา ดอกไม้หรือผลไม้ ลูบไล้ด้วยดินสอพองโดยถูกต้อง หรือ นุ่งผ้าขาว หรือโปกผ้าโพกขาว ก็หรือดมกลิ่น ลิ้มรส หรือถูกต้องโผฏฐัพพะเห็น ปานนี้ อย่างใดอย่างหนึ่ง แม้อัน ซึ่งสมมติว่าเป็นมงคลยิ่ง นี้ เรียกว่าอารมณ์ที่ ทราบแล้วเป็นมงคล ฯ ชายทั้ง ๓ นายนั้น ไม่อาจจะตกลงกันได้ ฯ ฝ่ายบรรดา มนุษย์เหล่าอื่นจาก ๓ นายนั้น บางพวกเชื่อคำของชายเหล่านั้น บางพวกไม่เชื่อ พวกที่ไม่เชื่อ ก็เดียวกับพวกที่เชื่อเหล่านั้น ฯ พวกที่เชื่อคำของนายทิฐุมังคลิกะ ก็ถึงความตกลงใจว่า รูปที่เห็นแล้วเท่านั้น เป็นมงคล พวกที่เชื่อคำของอีก ๒ นาย ก็ถึงความตกลงใจว่า เสียงที่ฟังแล้วเท่านั้น เป็นมงคล อารมณ์ที่ทราบแล้ว เท่านั้น เป็นมงคล ฯ เรื่องมงคลนี้ ปรากฏไปทั่วชมพูทวีป ด้วยประการฉะนี้ ฯ

๒. บทว่า **อญฺฐาติ** ได้แก่ สำเร็จการยืน อธิบายว่า ได้เป็นผู้ยืนแล้ว ฯ ความจริง เทวดาผู้ยืนเว้นโทษแห่งการยืน ๖ ประการ คือ ยืนข้างหลังนัก ๑ ยืนข้างหน้านัก ๑ ยืนที่ใกล้นัก ๑ ยืนที่ไกลนัก ๑ ยืนที่เหนือลม ๑ ยืนที่สูง ๑ ชื่อว่ายืน ณ ที่ส่วนข้างหนึ่ง ฯ ถ้ามว่า ก็เพราะเหตุไร เทวดานี้ จึงไม่นั่ง ฯ แก้วว่า เพราะต้องการจะกลับเร็ว ฯ ด้วยว่า เทวดาทั้งหลาย มาสู่มนุษยโลก ซึ่งเต็มไปด้วยของไม่สะอาด เหมือนที่ตั้งเร้ว เพราะอาศัยเหตุบางอย่างเท่านั้น

ก็ตามปกติ จำเดิมแต่ ๑๐๐ โยชน์ มนุษย์โลกย่อมเป็นสถานที่ปฏิญาณสำหรับ
เทวดาเหล่านั้น เพราะมีกลิ่นเหม็น พวกเทวดาย่อมไม่ยินดียิ่ง ในมนุษย์โลกนั้น
เพราะเหตุนั้น เทวดานี้ จึงไม่นั่ง เพราะต้องการจะทำกิจของผู้มาแล้วกลับเร็ว ๆ

เทพบุตรนั้น ยืน ณ ส่วนข้างหนึ่งอย่างนั้นแล้ว เห็นเทวดาและพรหม
ทั้งหลายในหมื่นจักรวาล ผู้ประชุมกันในจักรวาลนี้ด้วยความประสงค์จะฟังมงคล
ปัญหา จึงเนรมิตอภินิหารอันละเอียด ๑๐ บ้าง ๒๐ บ้าง ๓๐ บ้าง ๔๐ บ้าง ๕๐
บ้าง ๖๐ บ้าง ๗๐ บ้าง ๘๐ บ้าง ขนาดเท่าโอกาสปลายสุดขนทรายเส้นหนึ่ง
ยืนแวดล้อมพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ประทับนั่งบนบวรพุทธอาสน์ที่เขาปูลาดไว้
ทรงเปล่งปลั่งล่องเทวดาและพรหมเหล่านั้นทั้งหมด ทรงทราบด้วยใจถึงความ
ปริวิตกแห่งใจของพวกมนุษย์ชาวชมพูทวีปทั้งสิ้น แม้ผู้มีได้มาในสมัยนั้น
เพื่อจะถอนลูกศรคือความสงสัยของเทวดาและมนุษย์ทุกจำพวก จึงทูลถามพระผู้
มีพระภาคเจ้า ๆ เพราะเหตุนั้น ท่านพระอานนทเถระ จึงกล่าวว่า เอกมุนี
จิตา โข สา เป็นต้น ฯ

พระเทพปริยัติสุธี อินฺทปญฺโญ วัชรพิตรพิมุข
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย
ตรวจแก้.

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

๑. ลำดับนั้น พระโอรสจึงทูลพระมารดานั้นว่า เจ้าแม่ ตั้งแต่นี้ไป หม่อมฉันจักไม่เสวยชื่อนมอย่างอื่น ขอเจ้าแม่พึงปรุขนมไม่มีอย่างเดียวเท่านั้น ฯ
ตั้งแต่นั้นไป แม่พระนาง เมื่อพระกุมารนั้นทูลว่า หม่อมฉันเป็นผู้ต้องการเสวยขนม ก็ทรงครอบถาดเปล่านั้นแหละด้วยถาดอื่นแล้ว ทรงส่งไปประทานแก่พระกุมาร นั้น ฯ เทวดาทั้งหลาย ส่งขนมทิพย์ไปถวายแก่พระกุมารนั้น ตลอดเวลาที่ท่าน อยู่ท่ามกลางเรือน ฯ พระกุมารนั้นเมื่อไม่ทรงทราบถึงถ้อยคำแม่เพียงเท่านี้ จักทรง ทราบถึงชื่อการบวชได้อย่างไร เพราะฉะนั้น พระกุมารจึงทูลถามเจ้าพี่ว่า ชื่อว่า การบวชนี้เป็นอย่างไร เมื่อเจ้ามหายานามตรัสว่า ผู้บวชต้องโกนผมและหนด ต้องนุ่งห่มผ้ากาสาเยะ ต้องนอนบนเครื่องลาดด้วยไม้ หรือบนเตียงที่ถักด้วย หวาย เทียบวิธิตบถอยู่ นี่ชื่อว่าการบวช ดังนี้ จึงทูลว่า พระเจ้าพี่ หม่อมฉัน เป็นสุขุมลชาติ หม่อมฉันจักไม่สามารถเพื่อจะบวชได้ ฯ เจ้ามหายานามตรัสว่า ถ้าอย่างนั้น เธอจงเรียนการงานอยู่ครองเรือนเถิด เพราะว่าในบรรดาเราทั้งหลาย สักคนหนึ่งไม่สามารถเพื่อจะไม่บวช ฯ ขณะนั้น อนุรุธกุมารทูลถามเจ้าพี่ว่า ชื่อว่าการงานนี้ คืออะไร ฯ กุลบุตรผู้ไม่รู้แม่สถานที่เกิดแห่งภักตร จักรู้จักการงาน ได้อย่างไร ฯ ก็วันหนึ่ง การสนทนาเกิดขึ้นแก่ภักตริย์ ๓ พระองค์ว่า ชื่อว่า ภักตรเกิดขึ้นที่ไหน ฯ กิมพิลกุมารรับสั่งว่า เกิดขึ้นในฉาง ฯ ครั้งนี้ ภักตริย์กุมาร ตรัสค้ำนกิมพิลกุมารนั้นว่า ท่านไม่ทรงทราบที่เกิดแห่งภักตร ชื่อว่าภักตรย่อม เกิดขึ้นที่หม้อข้าว ฯ อนุรุธกุมารตรัสแย้งว่า ถึงท่านทั้ง ๒ ก็ยังไม่ทรงทราบ ธรรมดาภักตรย่อมเกิดในถาดทองคำประมาณศอกกำ ฯ

๑๖๒

๒. แต่นั่น กษัตริย์ทั้ง ๖ องค์เหล่านี้ คือ ภัททิสากยราช อนุรุทธะ
อานนท์ ภคุ กิมพิละ เทวทัต รวมเป็น ๗ ทั้งอุบาลีนายภูษามาลา เสวยมหาสมบัติ
ตลอด ๗ วัน ประคองเทวดาเสวยทิพย์สมบัติ แล้วเสด็จออกด้วยจตุรงคิณีเสนา
ประคองว่าเสด็จไปพระอุทยาน ถึงแดนกษัตริย์พระองค์อื่นแล้ว ทรงส่งกองทัพ
ทั้งสิ้นให้กลับด้วยพระราชอาญา เสด็จย่างเข้าสู่แดนกษัตริย์พระองค์อื่น ๆ
ในบรรดาทั้ง ๗ คนนั้น กษัตริย์ ๖ พระองค์ ทรงเปลื้องอาภรณ์ของตน ๆ ทำ
เป็นห่อแล้วรับสั่งว่า แน่นายอุบาลี เชิญเธอกลับไปเถอะ ทรัพย์เท่านี้พอเลี้ยง
ชีวิตของเธอ ดังนี้แล้ว ทรงประทานแก่เขา ๆ อุบาลีนายภูษามาลานั้นกลิ้งเกลือก
รำพันแทบพระบาทของกษัตริย์ ๖ พระองค์นั้น เมื่อไม่สามารถเพื่อจะล่องพระ
อาญาของกษัตริย์เหล่านั้นได้ จึงลุกขึ้น ถือน้ำของนั้นกลับไป ๆ ในกาลแห่งชน
เหล่านั้นเกิดเป็น ๒ พวก ป่าได้เป็นประหนึ่งว่าถึงซึ่งการร้องไห้ แผ่นดินได้
เป็นประหนึ่งว่า ถึงอาการหวนไหว ๆ ฝ่ายอุบาลีภูษามาลาไปได้หน่อยหนึ่ง
ก็กลับคิดอย่างนี้ว่า พวกสากยะครุร้ายนักแล จะพึงฆ่าเราเสียด้วยเข้าพระทัยว่า
อุบาลีนี้พลัดพระกุมารทั้งหลายให้ตก(เหวแล้ว) ดังนี้ก็ได้ ก็ธรรมดาว่าสากยะกุมาร
เหล่านี้ ทรงสละสมบัติเห็นปานนี้ ทั้งอาภรณ์อันหาค่ามิได้เหล่านี้เสีย
ดังก่อนเขพะแล้ว จักผนวช ก็จะป่วยกล่าวไปไยถึงเราเล่า ดังนี้ จึงแก้ห่อของออก
เอาอาภรณ์เหล่านั้นแขวนไว้ที่ต้นไม้แล้ว กล่าววว่า คนผู้มีความต้องการ
ทั้งหลายจงถือเอาเถิด ดังนี้แล้ว ไปสู่สำนักของสากยราชกุมารเหล่านั้น
ผู้อันสากยราชกุมารเหล่านั้นตรัสถามว่า เพราะอะไร เธอจึงกลับมา ก็กราบทูล
ความนั้นแล้ว

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔ แปล ไทยเป็นมคธ

๑. อถ นั ปุตุโต อมม อิตโต ปฏจายาหิ อณณิ ปุวนนัม น
ชาทิสฺสามิ นตฺติปุวเมว ปเจยยาสิติ ฯ สาปิสฺส ตโต ปฏจาย ปุว
ชาทิสฺสามิ โมหิตี วุตเต ตฺวณฺณปาติเมว อณณาย ปาติยา ปฏิกฺขชิตฺวา เปเสสิ ฯ
ยาว อคารมชฺเฌ วสิ ตาวสฺส เทวตา ทิพฺพปุเว ปหิณฺสี ฯ โส เอตฺตํปิ
อชานนฺโต ปพฺพชฺชนนํ ก็ ชานิสฺสติ ตสฺมา กา เอสา ปพฺพชฺชา นามาติ
ภาตฺรํ ปุจฺฉิตฺวา โธหาริตเกสฺมสฺสนา กาสายนิวตฺเถน กฏฺจตฺถเร วา
วิทลฺมณฺเจ วา นิปชฺชิตฺวา ปิณฺฑทาย จรณฺเตน วิหริตพฺพํ เอสา ปพฺพชฺชา
นามาติ วุตเต ภาติก อหิ สฺซุมมาโล นานํ สกฺขิสฺสามิ ปพฺพชฺชินฺติ อาห ฯ
เตนหิ ตาต กมฺมนฺตํ อุกฺคเหตฺวา ฆรราวาสํ วส น หิ สกฺกา อมฺเหสุ เอเกน
อปพฺพชฺชินฺติ อาห ฯ อถ นั โก เอโส กมฺมนฺโต นามาติ ปุจฺฉิ ฯ
ภตฺตจฺจุจฺจณญฺจณํปิ อชานนฺโต กุลปุตุโต กมฺมนฺตํ นาม ก็ ชานิสฺสติ ฯ
เอกทิวสํ หิ ตินฺณํ ชตฺติยานํ กถา อุทปาติ ภตฺตํ นาม กุหิ อฏฺฐหตฺติติ ฯ
กิมฺพิโล อาห โโกฏฺฐเ อฏฺฐหตฺติติ ฯ อถ นั ภทฺธิโย ตวํ ภตฺตสฺส
อฏฺฐจฺจณญฺจณํ น ชานาสิ ภตฺตนฺนํ อุกฺขลฺย อฏฺฐหตฺติติ อาห ฯ อนฺนรฺทฺโร
ตุมฺเห เทวปี น ชานาถ ภตฺตนฺนํ รตนมฺกุลาย สฺวณฺณปาติยํ อฏฺฐหตฺติ
อาห ฯ

๒. ตโต ภทฺธิโย สกฺยราชา อนฺนรฺทฺโร อานนฺโท ภคฺ กิมฺพิโล
เทวทฺตุโต จาติ อิมํ น ชตฺติยา อุปาติกปฺปกสฺตตฺมา เทวา วีย ทิพฺพสมฺปตฺติ
สฺตตฺตาหิ มหาสมฺปตฺติ อนฺนรฺทฺริวา อุกฺขณํ กจฺจนฺตา วีย จตฺตฺรจฺจินฺยา เสนาย
นิกฺขมิตฺวา ปฺรวิสยํ ปตฺวา ราชานาย สพฺพเสนํ นิวตฺตาเปตฺวา ปฺรวิสยํ
โอกฺกมฺมีสุ ฯ ตตฺถ น ชตฺติยา อตฺตโน อารณฺหานิ โอมฺมจฺฉิตฺวา ภาณฺทิกํ
กตฺวา หนฺท ภาณฺ อุปาติ นิวตฺตสฺสุ อลํ เต เอตฺตํ ชีวิกายาติ ตสฺส

๑๖๔

อหังสุ ฯ โส เตสํ ปาหฺมูเล ปวตฺติตฺวา ปรีเทวิตฺวา เตสํ อาณํ อติภฺกมิตํ
อสฺสโกนฺโต อญฺญาย ตํ คเหตฺวา นีวตฺติ ฯ เตสํ ทฺวิธา ชาตกาเล วณํ
โรทณปฺปตฺตํ วีย ปจฺวี กมฺปนาการปฺปตฺตา วีย อโหสิ ฯ อฺปาลิกปฺปโกปี
โถกํ คณฺตฺวา นีวตฺติตฺวา เอวํ จินฺตฺสิ จณฺทา โข สากิยา อิมินา กุมารา
นิปาติตาติ มาเตยฺยํปี มํ อิเม หิ นาม สกฺยกุมารา เอวรูปํ สมฺปตฺตี ปหาย
อิมานิ อนคฺฆมานิ อาภรณานิ เขฬฺปิณฺฑํ วีย จทฺเทตฺวา ปพฺพชิสฺสณฺติ
กิมจํคํ ปนาหนฺติ ภณฺฑิกํ โอมุณฺจิตฺวา ตานิ อาภรณานิ รุกฺเข ลคฺคิตฺวา
อตฺถิกา คณฺหนฺตฺติ วตฺวา เตสํ สณฺติกํ คณฺตฺวา เตหิ กสฺมา
นีวตฺโตสฺสตี ปญฺโง ตมตฺถํ อาโรเจสิ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

๑. ตาปโส ปุณณฺโณ วรํ คณฺหนฺโต อาห

ธีรํ ปสฺเส สฺสณฺณํ ธีรํ ธีเรน สห สํวเส
ธีเรนลฺลาปสฺสลาปํ ตํ กรเ ตณฺจ โรจयेติ ฯ

สกุโก

กี นฺ เต อกรํ ธีโร วท กสฺสป การณํ
เกน กสฺสป ธีรสฺส ทสฺสนํ อภิกงฺขสฺสีติ ปุจฺฉิ ฯ

ตาปโส อาห

นํนํ นยติ ธีโร อธฺรํ ยํ น ชฺชชฺชติ
สุนฺโย เสยฺยโส โหติ สมฺมา วุฑฺโธ น กุปฺปติ
วินยํ โส ปชานาติ สาธุ เตน สมํคโมติ ฯ

ปณฺฑิตทสฺสนมฺปิ หิ สฺขํ พาลทสฺสนนฺตุ ทฺวํ ๑ เตนํหา ภควา
สกุเทวินทวตฺถมฺหิ

สาธุ ทสฺสนมฺริยานํ สมนฺนิวาโส สทา สฺสุโข
อทสฺสเนน พาลานํ นิจฺจเมว สฺสุชี สฺยาคิ ฯ

ตตฺถ อริยานนฺติ ภิกฺขเว สปริสํสนํ พุทฺธาทีนํ ปณฺฑิตานํ ทสฺสนํ
สาธุ สาธุ สุนทฺรํ สฺขนฺตยฺตุโธ ๑ น เกวลํ เตสํ ทสฺสนเมว ออโข เตหิ
สทฺธิ เอกญฺจเน นิสฺสันทิกาวปิ สาธุเยวติ อาห สมนฺนิวาโสตุยาที ๑
อทสฺสเนนาติ อทสฺสนเหตุ ๑ สฺสุชีติ สฺสุจิตฺ ปุคฺคโล ๑ สฺขนฺตปิ ปาโง ๑

๑๖๖

๒. อิติ พหุสสุตสฺส พหุสจฺจํ ปสํสาทิเหตุโต มงฺคลํ อกุสลปฺปหาน-
กุสลาธิคมเหตุโตปิ จ มงฺคลํ ฯ วุตฺตญฺเจตํ สุตตงฺกุตฺตเร พุทฺธิยปณฺณาสกสฺส
พุทฺธิยวคฺเช นคโรปมฺมสุตฺเต สุตฺวา จ โข ภิกฺขเว อริยสวโก อกุสลํ ปชฺหติ
กุสลํ ภาเวติ สวชฺชํ ปชฺหติ อนวชฺชํ ภาเวติ สุทฺธมฺมตฺตานํ ปรีหริตฺติ ฯ

ตตฺถ สุทฺธมฺมตฺตานํ ปรีหริตฺติ เอตฺถ พุทฺธา สุทฺธิ ปริยาโยโต จ
นิปฺปริยาโยโต จ ฯ สรรณมฺเมเนน हि ปริยาเยน สุทฺธมฺมตฺตานํ ปรีหริติ นาม ฯ
ตถา ปญฺจहि สึเลहि ทสฺสิ สึเลहि จตฺตปฺปาริสฺสุทฺธิสึเลเน ปจฺมชฺฌาเนเน ฯเปฯ
เนวสยฺญานาสนยฺญายตฺตเนเน โสตาปตฺติมคฺเคเน โสตาปตฺติผลเน ฯเปฯ อรหตฺต-
มคฺเคเน ปริยาเยน สุทฺธมฺมตฺตานํ ปรีหริติ นาม ฯ อรหตฺตผล ปตฺติญฺจิโต ปน
จีณาสโว จินฺนมฺมูเลก ปญฺจกฺขนฺธึ นหาเปฺนฺโตปิ ขาทาเปฺนฺโตปิ ภูทฺธาเปฺนฺโตปิ
นิสึทาเปฺนฺโตปิ นิปชฺชาเปฺนฺโตปิ นิปฺปริยาเยเนว สุทฺธํ นิมฺมลํ อตฺตานํ
ปรีหริติ ปฏฺิขคฺคตฺติติ เวทิตพฺโพติ ทฺวงฺกุตฺตเร สพฺพปฺปจฺมสฺส สุตฺตสฺส
อตฺถวณฺณนา ฯ

จินฺนมฺมูเลกํ ตณฺหามฺมูลสฺส อจฺจนินฺนตฺตา สยฺญินฺนมฺมูเลกํ ตณฺฏีกา ฯ

สุทฺธํ นิมฺมลํ กตฺวา อตฺตานํ ปรีหริติ ปฏฺิขคฺคตฺติ โคปยตฺติติ อตฺโถ ฯ
อยญฺจ อรหตฺตมคฺเคเน ปริยาเยน สุทฺธมฺมตฺตานํ ปรีหริติ นาม ผลปฺปตฺโต
ปน นิปฺปริยาเยน สุทฺธมฺมตฺตานํ ปรีหริตฺติติ ติกงฺกุตฺตเร ปจฺมปณฺณาสกสฺส
จตฺตวคฺเช อธิปฺปเตยฺยสุตฺตวณฺณนา ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔ แปล มคอเป็นไทย

๑. พระดาบส เมื่อจะรับพรข้ออื่นอีก จึงกล่าวว่า
ขอข้าพเจ้า ฟังพบแต่บัณฑิต ฟังได้ยินแต่บัณฑิต
ฟังอยู่ร่วมกับบัณฑิต ฟังทำการเจรจาปราศรัย
กับบัณฑิต และพอใจการเจรจาปราศรัยนั้น ๆ

ท้าวสักกะ ตรัสถามว่า

ท่านกัสสปะ บัณฑิตได้ทำอะไรแก่ท่านเล่า?
ขอท่านจงบอกเหตุ ท่านกัสสปะเพราะเหตุไร?
ท่านจึงปรารณาการพบแต่บัณฑิต ฯ

พระดาบสตอบว่า

บัณฑิตย่อมไม่แนะนำสิ่งที่ไม่ควรแนะนำ
ไม่ประกอบในสิ่งที่มีโทษระ การแนะนำดี
เป็นความดี (ของบัณฑิตนั้น) บัณฑิตนั้น
อันผู้อื่นกล่าวโดยชอบ ย่อมไม่โกรธ รู้อุบาย
สำหรับแนะนำ การสมาคมกับบัณฑิตนั้น
จัดเป็นความดี ฯ

แท้จริง แม้การพบบัณฑิตนำสุขมาให้ ส่วนการพบคนพาลนำทุกข์มาให้ ฯ
เพราะเหตุนั้น ในสักกเทวินทวตฺถ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า

การพบพระอริยเจ้าทั้งหลาย เป็นความดี
การอยู่ร่วมกับพระอริยเจ้าทั้งหลายนำสุขมาให้
ทุกเมื่อ บุคคลพึงเป็นผู้มีความสุข เป็นนิตย์
ได้จริง ๆ ก็เพราะการไม่พบพวกคนพาล ฯ

๑๖๘

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า อริยานิ เป็นต้น ความว่า ภิกษุทั้งหลาย การพบสัทบุรุษคือบัณฑิต มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น เป็นความดี คือ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ ได้แก่เป็นความงาม อธิบายว่า นำสุขมาให้ ฯ มิใช่แต่พบพระอริยะเหล่านั้นอย่างเดียวเท่านั้น ที่แท้ แม้ภาวะมีการนั่งเป็นต้นในที่แห่งเดียวกับพระอริยะเหล่านั้น ก็เป็นความดีเหมือนกัน เพราะเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า สุนิวิโส เป็นต้น ฯ

บทว่า อทสฺสเนน ได้แก่ เพราะเหตุแห่งการไม่พบ ฯ บทว่า สุขิ ได้แก่บุคคลผู้ถึงความสุข ฯ บาลีว่า สุขํ ดังนี้ ก็มี ฯ

๒. พาหุสัจจะของพหูสูตรบุคคล ชื่อว่าเป็นมงคล เพราะเป็นเหตุแห่งอิฏฐผลมีการสรรเสริญเป็นต้น และชื่อว่าเป็นมงคล แม้เพราะเป็นเหตุแห่งการละอกุศล และการบรรลुकุศล ด้วยประการฉะนี้ ฯ สมจริงดังพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในนคโรปมสูตร ทุติยวรรคตุนิยมนาสก ในสัตตกนิบาต อังคุตตรนิกายว่า ภิกษุทั้งหลาย ก็อริยสาวก ผู้สดับแล้วแล ย่อมละอกุศลทำกุศลให้เจริญ ย่อมละกรรมอันมีโทษ ทำกรรมไม่มีโทษให้เจริญ บริหารตนให้หมดจด ฯ

พรรณนาความแห่งสูตรต้นของพระสูตรทั้งหมด ในทุกนิบาต อังคุตตรนิกายว่า บรรดาคำเหล่านั้น ในคำว่า สุกุฏมุตตานิ ปริหริติ นี้ ความหมดจดมี ๒ อย่าง คือ ความหมดจดโดยปริยาย ๑ ความหมดจดโดยนิปปริยาย ๑ ฯ ก็พระอริยสาวก บริหารตนอยู่ด้วยสรัณคมน์ ชื่อว่าบริหารตนให้หมดจดโดยปริยาย ฯ พระอริยสาวก บริหารตนอยู่ด้วยศีล ๕ ศีล ๑๐ จตุปาริสุทธิศีล ปฐมฌาน ฯลฯ เนวสัณญานาสัณญายตนฌาน โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล ฯลฯ อรหัตมรรค ก็ชื่อว่าบริหารตนให้หมดจด โดยปริยายเหมือนกัน ฯ ส่วนท่านผู้ตั้งอยู่ในอรหัตผล มีอาสวะสิ้นแล้วยังเบญจขันธ์อันมีรากเหง้าขาดแล้ว ให้อาบบ้าง ให้เลี้ยวบ้าง ให้บริโภคน้ำบ้าง ให้นั่งบ้าง ให้นอนบ้าง บัณฑิตพึงทราบว่ บริหาร คือ ปฏิบัติตนให้หมดจด คือ ให้หมดมลทินโดยนิปปริยายแท้ ฯ

๑๖๙

ฎีกาแห่งสูตรต้นนั้นว่า บทว่า **ฉินฺนมูลเก** คือ ชื่อว่ามีรากเหง้าอันขาด
สิ้นแล้ว เพราะรากเหง้าคือตัณหาอันทันทอนขึ้นได้แล้ว (ด้วยอรหัตมรรค) ฯ

อรรถกถาแห่งอชิปเตยยสูตร จตุตถวรรคปฐมปณาสกัในติกนิบาต
อังคุตตรนิกายว่า อธิบายว่า ภิกษุยอมบริหาร คือ ปฏิบัติ ได้แก่ คຸ້ມครองตน
ทำให้หมดจดคือให้หมดมลทิน ฯ ก็ภิกษุนี้ บริหารตนให้หมดจดอยู่
ด้วยอรหัตมรรค ชื่อว่าบริหารตนให้หมดจดโดยปริยาย ส่วนภิกษุผู้บรรลุผลแล้ว
จึงชื่อว่าบริหารตนให้หมดจด โดยนิปปริยาย ฯ

พระเทพปริยัติสุธี อินฺทปญฺโญ วัฑฒนวิมล
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย
ตรวจแก้.

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๕๐

๑. พวกมนุษย์ เห็นภิกษุทั้งหลายผู้ถึงพร้อมด้วยวัตรแล้ว มีจิตเลื่อมใส ปรารถนาจะเลื่อมใสแล้วนิมนต์ให้หนึ่ง อังคาสด้วยอาหารอย่างประณีตแล้ว เรียนถามว่า ท่านเจ้าข้า พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย จะไปไหน เมื่อภิกษุทั้งหลายตอบว่า จะไปยังที่ที่มีความสะดวกตามสมควร อุบาสก มนุษย์ผู้เป็นบัณฑิตทั้งหลายรู้ว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลายแสวงหาเสนาสนะอยู่จำพรรษา จึงเรียนว่า ท่านเจ้าข้า ถ้าพระผู้เป็นเจ้าจะพึงอยู่ในที่นี้ตลอดไตรมาสนี้ พวกกระผม จะพึงตั้งอยู่ในสภาวะแล้วรับศีล ฯ แม้ภิกษุเหล่านั้น ก็รับนิมนต์ด้วยหมายใจว่า เราทั้งหลายอาศัยตระกูลเหล่านี้แล้วจักทำอุบายเครื่องสลัดออกไปจากภพได้ ฯ พวกมนุษย์รับปฏิญญาภิกษุเหล่านั้นแล้ว จึงปิดกวาดวิหาร จัดที่พักกกลางคืนและที่พักกกลางวันให้ถึงพร้อม ได้ถวายแล้ว ฯ ภิกษุเหล่านั้น เข้าไปบิณฑบาตยังบ้านนั้นและเป็นประจำ ฯ ครั้งนั้นหมอกคนหนึ่ง เข้าไปหาภิกษุเหล่านั้น ปวารณาว่า ท่านเจ้าข้า ในสถานที่อยู่ของคนหมู่มาก ขึ้นชื่อว่าความไม่สบายย่อมจะมีได้บ้าง เมื่อเกิดความไม่สบายขึ้นแล้ว ขอได้โปรดบอกกระผม กระผมจักปรุ้งยา ฯ

๒. ก็ ธรรมดาพระสารีบุตรเถระนั้น เป็นผู้บูชาอาจารย์แม้ในกาลทุกเมื่อเทียว เพราะฉะนั้น ท่านจึงกล่าวกะสหายอย่างนี้ว่า เพื่อน พวกเรา จักบอกสิ่งอันเป็นอมตะที่พวกเราได้บรรลุแล้ว แก่สณฺฑชัยปริพาชกผู้เป็นอาจารย์ของพวกเราบ้าง ท่านรู้อยู่ จักแทงตลอดได้ เมื่อไม่แทงตลอด เชื่อพวกเราแล้ว จักไปสำนักพระศาสดา สดับเทศนาของพระพุทธเจ้าแล้ว จักกระทำการแทงตลอดมรรคผลได้ ฯ ลำดับนั้น แม้ทั้ง ๒ คน ก็ได้ไปยังสำนักสณฺฑชัย ฯ สณฺฑชัย เห็นสหายทั้ง ๒ นั้น จึงถามว่า พ่อทั้ง ๒ ใคร ๆ ที่แสดงทางอมตะ พวกพ่อได้ (พบ) แล้วหรือ ฯ สหายทั้ง ๒ เรียนว่า ขอรับ ท่านอาจารย์ ได้ (พบ) แล้ว

๑๒๒

พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติในโลกแล้ว พระธรรมก็บังเกิดแล้ว พระสงฆ์บังเกิดแล้ว ท่านอาจารย์ประพาศธรรมว่างเปล่า หาสาระมิได้ มาเถิด พวกเราก็จักไปยังสำนัก พระศาสดา ฯ พวกเธอไปเถิด เราก็จักไม่สามารถ (ไปได้) ฯ เพราะเหตุไร ฯ ตัวเรา เทียวไปเป็นอาจารย์ของมหาชนแล้ว การอยู่ (อย่าง) เป็นอันเตวาสิกของ เรานั้น เป็นเช่นกับเกิดความไหวเห่่งน้ำในคุ่ม เราก็จักไม่อาจอยู่อย่างเป็น อันเตวาสิกได้ ฯ อย่าทำอย่างนี้เลย ท่านอาจารย์ ฯ ช่างเถอะ พ่อ ท่านทั้ง ๒ ไปเถิด เราไม่อาจ (จะไปได้) ฯ ท่านอาจารย์ จำเดิมแต่กาลแห่งพระพุทธเจ้า เสด็จอุบัติแล้วในโลก มหาชนมีมือถือของหอมและระเบียบดอกไม้เป็นต้น จักไปบูชาพระพุทธองค์นั้นเท่านั้น แม้กระผมทั้ง ๒ คน ก็จักไปในที่นั้น เช่นกัน ท่านอาจารย์จักกระทำอย่างไร ฯ พ่อ ในโลกนี้ คนโง่มาก หรือ คนฉลาดมาก ฯ คนโง่มากขอรับ ท่านอาจารย์ ชื่อว่าคนฉลาดมีเพียงเล็กน้อย ฯ พ่อทั้ง ๒ ถ้ากระนั้น พวกคนฉลาด ๆ จักไปสำนักพระสมณโคดม พวกคน โง่ ๆ จักมาสำนักเรา พ่อทั้ง ๒ ไปเถิด เราก็จักไม่ไปละ ฯ

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เจดีย์ ประโยค ป.ร. ๔ แปล ไทยเป็นมคธ

๑. มนุสสา วตฺตสมฺปนฺเน ภิกฺขุ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺตา อาสนานิ
 ปญฺญาเปตฺวา นิสฺสาเปตฺวา ปณฺเฑนาหาเรน ปรีวีสิตฺวา ฆนฺเต กุหิ อญฺญา
 กจฺจนฺตํ ปุจฺจิตฺวา ยถาพาสุกฺกฺจํ อุปาสกาติ วุตฺเต ปณฺทิตฺตมนุสฺสา
 วสุสฺวาสิ สฺนาสนํ ปรีเยสนฺติ ภทฺตาทิ ฌตฺวา ฆนฺเต สเจ อญฺญา อิมํ
 เตมาสิ อธิ วสฺเยยฺยํ มยฺ สรณฺสฺส ปตฺติฏฺจาย สีสานิ คณฺเหยฺยามาติ อาหํสุ ฯ
 เตปิ มยฺ อิมานิ กุลานิ นิสฺสาย ฆานิสฺสรณํ กริสฺสามาติ อธิวาสํ ฯ
 มนุสฺสา เตสิ ปญฺญณํ คเหตุวา วิหารํ ปญฺชคฺคิตฺวา รตฺติฏฺจํ ทิวาฏฺจํ นานิ
 สมฺปาเทตฺวา อหํสุ ฯ เต นิพฺพุตํ ตเมว คามํ ปิณฺทาย ปวิสฺสติ ฯ อถ เน
 เอโก เวชฺโซ อุปสงฺกมิตฺวา ฆนฺเต พหุณฺนํ วสนฺนฺจเน อพาสุกํปี นาม โหติ
 ตสมิ อุปฺปนฺเน มยฺหํ กเถยฺยาถ เกสฺซํ กริสฺสามิตี ปวาเรสิ ฯ

๒. สารีปุตฺตเตโร จ นามสฺส สทาปี อจฺริยปฺชโก ว ตสมฺมา
 สหายกํ เอวมาห สมนฺม อมฺเหหิ อธิคตํ อมตํ อมฺหากํ อจฺริยสฺส
 สลฺยชยฺปริพฺพาชกสฺสาปี กเถสฺสาม พุชฺฌมาโน ปญฺวิชฺฌิสฺสติ อปฺปญฺวิชฺฌนโต
 อมฺหากํ สทฺทหิตฺวา สตฺถุ สนฺติกํ คมิสฺสติ พุทฺธานํ เทสนํ สุตฺวา
 มคฺคผลปฏฺิเวธํ กริสฺสตีติ ฯ ตโต เทวปี ชนา สลฺยชยสฺส สนฺติกํ อคมํสุ ฯ
 สลฺยชโย เต ทิสฺวา ก็ ตาตา โกจิ โว อมตมคฺคเทสโก ลทฺโธติ ปุจฺจํ ฯ
 อาม อจฺริย ลทฺโธ พุทฺโธ โลเก อุปฺปนฺโน ฌมฺโม อุปฺปนฺโน สงฺโฆ
 อุปฺปนฺโน ตุมฺहे ตฺวญฺเ อสาเร วิจฺจรธ เอถ สตฺถุ สนฺติกํ คมิสฺสามาติ ฯ
 กจฺจถ ตุมฺहे อหํ น สกฺขิสฺสามิตี ฯ ก็การณฺตี ฯ อหํ มหาชนสฺส อจฺริโย

หุตฺวา วิจรี ตสฺส เม อนฺเตวาสิกวาโส จาญฺเีย อุตฺกจฺจนภาวูปตฺติสฺสทิสฺโส
น สกฺขิสฺสสามหํ อนฺเตวาสิกวาสํ วสิตฺตุนฺติ ฯ มา เอวํ กริฺตฺถ อจฺริยาติ ฯ
โหตุ ตาตา จจฺฉน ตุมฺเห นาหํ สกฺขิสฺสสามีติ ฯ อจฺริย โลเก พุทฺธสฺส
อุปฺปนฺนกาลโต ปฏฺฐาย มหาชนฺ คณฺฐมาลาทิตฺโธ คณฺตุวา ตเมว
ปฺปูเชสฺสติ มยฺปิ ตตฺถเอว คมิสฺสสาม ตุมฺเห ก็ กริฺตฺสเถติ ฯ ตาตา กิณฺณุ โข
อิมสฺมี โลเก ทนฺธา พหุ อุตฺทาหุ ปณฺทิตาติ ฯ ทนฺธา อจฺริย พหุ ปณฺทิตา
นาม กติปฺยาเอว โหณฺตีติ ฯ เตนฺหิ ตาตา ปณฺทิตา ปณฺทิตา สมณฺสฺส
โคตมสฺส สนฺติกํ คมิสฺสสนฺติ ทนฺธา ทนฺธา มม สนฺติกํ อากมิสฺสสนฺติ จจฺฉน
ตุมฺเห นาหํ คมิสฺสสามีติ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคอเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๕๐

๑. อภิกุณฺดา ย รตฺติยาติ ปริกฺชีณาย ปจฺมยามสงฺขาตาย รตฺติยา ฯ
อภิกุณฺดา ภาณเต รตฺติ นิภฺขนฺโต ปจฺโม ยาโมตฺยาทีสุ วีย เหตุ
อภิกุณฺตสทฺโท ขเย วตฺตติ รตฺติสทฺโท ปจฺมยาเม ฯ อภิกุณฺตวณฺณาติ
อภฺธิปจฺจวิ ฯ

อภิกุณฺเตน วณฺเณน สพฺพา โอภาสยฺ ทิสิตฺยาทีสุ วีย เหตุ
อภิกุณฺตสทฺโท อภฺธิเป สุวณฺณวณฺโณ ภควตฺยาทีสุ วีย วณฺณสทฺโท จวีย ฯ

เกวลกปฺปนฺติ อนวเสสํ สมฺนตฺโต ฯ เกวลสทฺทสฺส เหตุ
เกวลปฺริปฺณณํ ปฺริสฺสทฺธํ พฺรหฺมจฺริยนฺตฺยาทีสุ วีย อนวเสสตา อตฺโถ เกวลกปฺปี
เวพฺพนํ โอภาสวตฺยาทีสุ วีย สมฺนตฺภาโว กปฺปสทฺทสฺส อตฺโถ ฯ
โอภาสวตฺติ อาภาย ผริตฺวา จนฺทสุริยา วีย เอโกภาสํ กริตฺวาตฺยตฺโถ ฯ

เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิตฺติ ยตฺถ ภควา นิสิตฺติ ตตฺถ คตา ฯ ภูมฺมตฺถ
กรณวจฺนํ เหตุ ฯ เยน วา นานปฺปการุณฺณวิเสสชาติปฺปายสงฺขาเตน การเณน
ภควา เทวมนุสฺสเสหิ อุปสงฺกมิตฺตพฺโพ เตน การเณน อุปสงฺกมิตฺติ อตฺโถ ฯ

อุปสงฺกมิตฺวาติ อุปสงฺกมนาวสานทีปนี ฯ เอวํ วา คตา ตโต
อาสนฺนตฺรํ สตฺถสฺมีปสงฺขาตํ จานํ คนฺตฺวาติปฺยตฺโถ ฯ อภฺธิวาทฺตฺวาติ
วณฺทิตฺวา ฯ เอกมนฺตฺนฺติ เอโกภาสํ เอกปฺสฺสํ ฯ ภาวนปฺุสฺสกเมตฺตํ ฯ

๒. เอวํ ตาว อามิสฺสปุชา มหปฺพลา โหติ โก ปน วาโท ปฏฺิปปตฺติปุชาย
ยโต เย กุลปฺตฺตา สรณฺคมณฺสิกฺขาปทปฺปฏฺิภคฺคณฺณอุโปสถกฺคสมาทานหิ
จตฺตปฺปาริสฺสทฺธิสึเลหิ จ อตฺตโน คุณฺเหหิ ภควนฺตํ ปุเชนฺติ เก เตสํ ปุชาผลํ
วณฺณยิสฺสสนฺติ ฯ เต หิ ตถาคตํ ปรมาย ปุชาย ปุเชนฺตฺติ วุตฺตา ฯ เกน
วุตฺตา ฯ ภควตา ฯ ยทา หิ ภควา มหาปฺรินิพฺพานมฺลจฺเก นิปฺชชฺติ ตทา

๑๒๖

ทสสทสจกกวาพเทวตา อิมสมิ จกกวาเพ สนฺนิปติตฺวา ทิพฺพมालาทิหิ
ภควนฺตํ ปุเชตฺถ ๑ อถ ภควา นิปนฺโนเยว ปจฺวิตฺถโต ยาว จกกวาพฺมุขวณฺณฎิยา
จกกวาพฺมุขวณฺณฎิโต จ ยาว พฺรหฺมโลกา สนฺนิปตฺติตฺวา ปริสาย มหฺนฺเตน
อุสฺสาเหณ กตํ มหาสกุการํ ทิสฺวา อานนฺทตฺเถรสฺส มหาปรินิพฺพานสฺส เต
วฺตุตฺตนเยน ตํ สกุการํ ทสฺเสตฺวา เตนาปี อตฺตโน อสกุตฺตภาวเมว ทสฺเสนฺโต
น โข อานนฺท เอตฺตาวตา ตถาคโต สกุโกโต โหติ ครุโกโต มานีโต ปุชฺชิตฺโต
อปจฺจิโตติ อาย ๑ อิทํ วุตฺตํ โหติ อานนฺท น มยา ทิปฺงฺกรปาทฺมฺเ
นิปนฺเนน มาลาคนฺธศฺรียสงฺคีตานมตฺถาย อภินิหารอ กโต น เอตฺตตฺถาย
ปารมิโย ปุริตา ตสฺมา น โข อหํ เอตฺถาย ปุชฺชาย ปุชฺชิตฺโต นาม โหมีติ ๑
กสฺมา ปน ภควา อลฺลตฺถ อํกํ อุมฺมารปฺปมตฺตํปี คเหตฺวา พุทฺธกฺุณ
อวชฺเชตฺวา กตฺถาย ปุชฺชาย พุทฺธลฺลนาณนาปี อปริจฺฉินฺนํ วิปากํ วนฺณเณตฺวา
อิธ เอวํ มหตี ปุชฺชํ ปฏฺิฏฺธิปตฺติติ ๑ ปริสานุคฺคเหณ เจว สาสนสฺส
จิรญฺจิตฺติกามตฺถาย จ ๑

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ร. ๔ แปล มคอเป็นไทย

๑. สอนบทว่า อภิกุณฺทาย รตฺติยา ความว่า เมื่อราตรีคือปฐมยามสิ้น
สุดแล้ว ฯ จริงอยู่ ในคำว่า อภิกุณฺทาย รตฺติยา นี้ อภิกุณฺต ศัพท์ ใช้ในอรรถ
ว่าสิ้นไป รตฺติ ศัพท์ ใช้ในอรรถว่าปฐมยาม จงในประโยคทั้งหลายเป็นต้นว่า
พระเจ้าข้า ยามที่หนึ่ง ผ่านไปแล้ว คือ ปฐมยามสิ้นไปแล้ว ฯ

บทว่า อภิกุณฺตวณฺณา คือมีผิวงดงาม ฯ จริงอยู่ อภิกุณฺต ศัพท์
ในคำว่า อภิกุณฺตวณฺณา นี้ ใช้ในอรรถว่างดงาม จงในประโยคทั้งหลายว่า
(ใคร) มีผิวงดงาม ยังทิศทั้งปวงให้สว่างอยู่เป็นต้น วณฺณ ศัพท์ ใช้ในอรรถว่า
ผิว จงในประโยคทั้งหลายว่า พระผู้มีพระภาคเจ้ามีพระฉวีดังทอง เป็นต้น ฯ

บทว่า เกวลกปฺปิ คือไม่มีส่วนเหลือโดยรอบ ฯ จริงอยู่ ความไม่มี
ส่วนเหลือ เป็นอรรถแห่ง เกวล ศัพท์ ในคำว่า เกวลกปฺปิ นี้ จงในประโยคทั้ง
หลายว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประกาศพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ไม่มีส่วน
เหลือ เป็นต้น ความเป็นโดยรอบ เป็นอรรถแห่ง กปฺปิ ศัพท์ จงในประโยคทั้ง
หลายว่า ...ยังพระเวฬุวันให้สว่างโดยรอบ เป็นต้น ฯ

บทว่า โอภาเสตุวา คือฉายพระรัศมีไป อธิบายว่า ทำให้สว่างเป็นอัน
เดียวกันจุพระจันทร์และพระอาทิตย์ ฯ

หลายบทว่า เยน ภควา เตนฺอุปสํกมิ ความว่า พระผู้มีพระภาคเจ้า
ประทับอยู่ ณ ที่ใด ก็ไปในที่นั้น ฯ จริงอยู่ สอนบทว่า เยน เตนฺ นี้ เป็น
ตติยวิภัตติใช้ในอรรถแห่งสัตตมีวิภัตติ ฯ อีกอย่างหนึ่ง อธิบายว่า
พระผู้มีพระภาคเจ้า อันเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายพึงเข้าไปเฝ้าด้วยเหตุ
กล่าวคือความประสงค์คุณวิเศษมีประการต่าง ๆ อันใด เทวดาก็เข้าไปเฝ้าแล้ว
ด้วยเหตุอันนั้น ฯ

บทว่า **อุปสงฺกมิตฺวา** เป็นบทเครื่องแสดงอวสานแห่งการเข้าเฝ้า ฯ
อีกอย่างหนึ่ง อธิบายว่า เทวดาไปแล้วอย่างนี้ ไปสู่สถานอันนับว่าใกล้
พระศาสดา ซึ่งชิดกว่านั้น ฯ

บทว่า **อภิวาทิตฺวา** ได้แก่ถวายบังคม ฯ

บทว่า **เอกมนฺตํ** คือโอกาสแห่งหนึ่ง ได้แก่ ข้างหนึ่ง ฯ บทว่า
เอกมนฺตํ นี้ เป็นนปฺงสกลิงค์แสดงภาวะ ฯ

๒. อามิสฺบุชายังมีผลมากอย่างนี้ก่อน จะปวยกล่าวไปไปถึง
ปฏิบัติบูชาเล่า เพราะกุลบุตรเหล่าใดบูชาพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยคุณทั้งหลาย
ของตน คือด้วยการถึงสรณะ การรับสีกขาบท และการสมทานองค์อุโบสถก็ดี
คือด้วยปาริสุทฺธิศีล ๔ ก็ดี ชนเหล่าไหนเล่า จักพรรณนาผลแห่งการบูชาของ
กุลบุตรเหล่านั้นได้ ฯ เพราะว่า กุลบุตรเหล่านั้น ท่านกล่าวว่า ย่อมบูชา
พระตถาคตด้วยการบูชาอย่างยิ่ง ฯ ถาถามว่า ใครกล่าว ? ฯ ตอบว่า
พระผู้มีพระภาคเจ้า ฯ แท้จริง เมื่อคราวที่พระผู้มีพระภาคเจ้าบรรทม ณ พระแท่น
ที่มหาปรินิพพาน เหล่าเทพดาในหมื่นจักรวาลประชุมพร้อมกันในจักรวาลนี้
บูชาพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยสักการะทั้งหลายมีมาลาทิพย์เป็นต้นแล้ว ฯ ครั้งนั้น
พระผู้มีพระภาคเจ้าบรรทมแล้วนั้นแล ทอดพระเนตรเห็นมหาสักการะอันบริษั
ษผู้ประชุมกัน แต่พื้นปฐพีกระทั่งขอบปากจักรวาลและตั้งแต่ขอบปากจักรวาล
กระทั่งถึงพรหมโลกทำแล้วด้วยอุตสาหะใหญ่ ทรงแสดงสักการะนั้นแก่
พระอานนทเถระ โดยนัยที่ตรัสไว้ในมหาปรินิพพานสูตร เมื่อจะทรงแสดง
ความที่พระองค์ไม่เป็นอันบริษัษนั้นสักการะแล้ว ด้วยมหาสักการะเมื่อนั้นแล
จึงตรัสว่า ดูก่อนอานนทฺ ตถาคตเป็นผู้ชื่อว่าอันบริษัษสักการะ เคารพ นับถือ
บูชา นบนอบแล้ว ด้วยสักการะมีประมาณเพียงนั้นหามิได้เลย ดังนี้ ฯ มีคำที่
พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดังนี้ว่า ดูก่อนอานนทฺ อภินิหารอันเราผู้หมอบแทบ

๑๒๙

บาทมูลของพระที่ปึงกรพุทธเจ้า ทำแล้วเพื่อต้องการมาลาของหอมคนตรีและ
สังคิต ก็หาไม่ได้ บารมีทั้งหลาย อันเราบำเพ็ญแล้วเพื่อต้องการมาลาเป็นต้นนั้น
ก็หาไม่ได้ เพราะฉะนั้น เราจึงเชื่อว่าไม่เป็นอันบริษัทยาแล้วด้วยการบูชา
นั้นแล ฯ ถ้ามว่า ก็ ในพระบาลีส่วนอื่น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพรรณนาวิบาก
ของการบูชาที่บุคคล ถือสักการะแม่เพียงดอกสามหาวดอกเดียวระลึกถึง
พระพุทธคุณทั้งหลายกระทำแล้ว ว่าเป็นวิบาก ที่แม่พระพุทธานุภาพ ก็ไม่ทรง
กำหนดแล้ว เพราะเหตุไร ในพระบาลีส่วนนี้ จึงทรงคัดค้านการบูชาใหญ่
อย่างนี้เสียเล่า ฯ แก้วว่า เพราะทรงอนุเคราะห์บริษัทยาอย่างหนึ่ง เพราะทรงมี
พระประสงค์ถึงการตั้งอยู่ยั่งยืนนานแห่งพระศาสนาอย่างหนึ่ง ฯ

พระเทพปริยัติสุธี อินฺทปญฺโญ วัดบพิตรพิมุข
สนามหลวงแผนกบาลี

เจดย
ตรวจแก้.

๑๕๘

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕

๑. ฝ่ายพระเถระก็กล่าวสอนภิกษุ ๖๐ รูปนอกนี้อยู่เป็นนรินทร์ ฯ
เธอทั้งหลายดำรงอยู่ในโอวาทของท่าน ครั้นวันปวารณาใกล้เข้ามา ทุกรูปก็ได้
บรรลुพระอรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมภิทาทั้งหลาย ก็แลเธอทั้งหลายออกพรรษาแล้ว
ต้องการจะเฝ้าพระศาสดา จึงเรียนพระเถระว่า ท่านขอรับ พวกกระผมต้องการ
จะเฝ้าพระศาสดา ฯ พระเถระได้ฟังคำของเธอทั้งหลายแล้ว คิดว่า เราเป็นคน
ทุพพลภาพ และในระหว่างทาง ก็มีดวงอันอมนุษย์สิงอยู่ เมื่อเราไปกับพวกเธอ
จักลำบากกันทั้งหมด จักไม่อาจเพื่อจะได้แม้ภิกษา เราจักส่งภิกษุเหล่านั้นไป
เสียก่อน ดังนี้ ฯ ลำดับนั้น ท่านจึงกล่าวกะพวกเธอว่า ผู้มีอายุทั้งหลาย
พวกเธอไปก่อนเถิด ฯ ก็ท่านเล่า ขอรับ ฯ เราเป็นคนทุพพลภาพ และใน
ระหว่างทาง ก็มีดวงอันอมนุษย์สิงอยู่ เมื่อเราไปพร้อมกับพวกเธอ พวกเธอ
จักพากันลำบากทั้งหมด พวกเธอจงไปก่อนเถิด ฯ ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอท่าน
อย่าได้ทำอย่างนี้เลย พวกกระผมจักไปพร้อมกับท่านทีเดียว ฯ ผู้มีอายุทั้งหลาย
พวกเธออย่าชอบใจอย่างนั้นเลย เมื่อเป็นอย่างนั้น ความไม่ผาสุกจักมีแก่เรา
น้องชายของเราเห็นพวกเธอแล้ว คงจักถาม เมื่อเป็นเช่นนั้น พวกเธอพึงบอก
ความที่จักขุของเราเสื่อมเสียแล้วแก่เขา เขาคงจักส่งใคร ๆ มาสู่สำนักของเรา
เราจักมาพร้อมกับเขา พวกเธอจงไหว้พระทศพลและพระอสีติมหาสาวก
ตามคำของเราเถิด ดังนี้แล้ว ส่งภิกษุเหล่านั้นไป ฯ ภิกษุเหล่านั้นขอมา
พระเถระแล้ว เข้าไปภายในหมู่บ้าน ฯ พวกภิกษุเหล่านั้นให้แจ้งแล้ว
ถวายภิกษา ถามว่า ท่านผู้เจริญ อาการไปของพระคุณเจ้าย่อมปรากฏ หรือ ฯ
เจริญพร อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย พวกอาตมาต้องการจะเฝ้าพระศาสดา ฯ
พวกเขาอ่อนนวลเป็นหลายครั้งแล้ว ทราบความพอใจในการจะไปทำเดี่ยว
ของพระภิกษุเหล่านั้นแล้ว จึงตามไปส่ง คร่ำครวญกลับมาแล้ว ฯ

๑๕๙

๒. ความพิสดารว่า พระศาสดาทรงมีพระธรรมจักรอันประเสริฐให้เป็นไปแล้ว เสด็จไปสู่กรุงราชคฤห์ประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร บรรดาทูต ๑๐ คนมีบริวารคนละพัน อันพระเจ้าสุทโธทนมหาราชทรงส่งไปด้วยรับสั่งว่า ท่านทั้งหลายจงนำบุตรมาแสดงแก่เราเถิด ดังนี้ พระกาฬุทายีเถระไปทีหลังทูตทั้งหมด บรรลุพระอรหัตแล้ว ทราบกาลเป็นที่เสด็จมาแล้ว พรรณนาหนทางด้วยคาถาประมาณ ๖๐ คาถา นำเสด็จ (พระศาสดา) ผู้มีพระจีณาสพสองหมื่นองค์แวดล้อม ไปสู่เมืองกบิลพัสดุ์ ทรงทำฝนโบกขรวัสส์ให้เป็นเหตุเกิดเรื่องขึ้นแล้ว ตรัสมหาเวสสันดรชาดก ในสมาคมพระญาติ วันรุ่งขึ้น เสด็จไปบิณฑบาต ทรงโปรดพระบิดาให้ดำรงอยู่ในโศดาปัตติผล ด้วยพระคาถาว่า “อุตฺตัญฺเฐ นปฺปมชฺเชยฺย” ดังนี้เป็นต้น ทรงโปรดพระนางมหาปชาบดีโคตมีให้ดำรงอยู่โศดาปัตติผล และทรงโปรดพระราชโอรสให้ดำรงอยู่ในสกทาคามีผล ด้วยพระคาถาว่า “ชมฺมณฺเฐ สุจริตฺ” ดังนี้เป็นต้น ฯ ก็ในเวลาเสร็จภักติกแล้ว ทรงอาศัยการพรรณนาคุณของมารดาพระราहुล ตรัสจันทกีนรีชาดก ในวันที่สามแต่นั้น เมื่อวิเวกคล่องเนื่องในการอภิเษกและการเข้าสู่หอของนันทกุมาร กำลังเป็นไปอยู่ เสด็จเข้าไปบิณฑบาต ทรงประทานบาตรในพระหัตถ์ของนันทกุมาร ตรัสมงคลแล้ว เสด็จจากอาสนะแล้วหลีกไปอยู่ หาได้ทรงรับบาตรจากพระหัตถ์ของนันทกุมารไม่ ฯ ฝ่ายนันทกุมารนั้น ด้วยความเคารพในพระตถาคตเจ้า จึงมีอจกราบพูลว่า ขอพระองค์ทรงรับบาตรเถิด พระเจ้าข้า ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔

แปล ไทยเป็นมคธ

๑. เถโรปี อิตเร สฏฺฐิจิกฺขุ นิรฺนตฺร โววทติฯ เต ตสฺสโสภาเท จตฺวา
 อุปกกฎฺจาย ปวารณาย สฬฺหเพว สห ปฏฺฐิสฺมกฺกิทาหิ อรหตฺตํ ปาปฺปณฺณิสุ
 วุตฺตวสฺสา จ ปน สตฺถารํ ทฏฺฐกามา หุตฺวา เถรํ อาหํสุ ฆนฺเต สตฺถารํ
 ทฏฺฐกามมฺหาติฯ เถโร เตสํ วจฺนํ สุตฺวา จินฺนเตสึ อหํ ทฬฺพโล อนุตรามกฺเค
 จ อมฺนุสฺสปรคฺคหิตา อฏฺฐวี อตฺถิ มยิ เอเตหิ สทฺธิํ คจฺจนฺเต สฬฺหเพ
 กิลมฺิสฺสนฺติ ภิกฺขุํปี ลภิตูํ น สกฺขิสฺสนฺติ อิมํ ปุเรตรเมว เปสฺเสตฺสามีติฯ
 อถ เน อาห อวฺวโส ตุมฺเห ปุโรโต คจฺจนฺตาติฯ ตุมฺเห ปน ฆนฺเตติฯ อหํ
 ทฬฺพโล อนุตรามกฺเค จ อมฺนุสฺสปรคฺคหิตา อฏฺฐวี อตฺถิ มยิ ตุมฺเหหิ สทฺธิํ
 คจฺจนฺเต สฬฺหเพ กิลมฺิสฺส ตุมฺเห ปุโรโต คจฺจนฺตาติฯ มา ฆนฺเต เอวํ กริตฺถ
 มยํ ตุมฺเหหิ สทฺธิํเยว คมฺิสฺสามาติฯ มา โว อวฺวโส เอวํ รุจฺจิตฺถ เอวํ สนฺเต
 มยํ อผาสฺกํ ภวิสฺสติ มยํ กณฺนิโจ ตุมฺเห ทิสฺวา ปุจฺฉิสฺสติ อถสฺส มม
 จกฺขุณํ ปรีหิณฺภาวํ อาโรเจยฺยาถ โส มยํ สนฺติกํ กณฺจิทฺเวว ปหิณฺิสฺสติ เตน
 สทฺธิํ อากฺขณฺิสฺสามิ ตุมฺเห มม วจฺเนน ทสฺพลณฺจ อสฺสีตฺมฺหาเถเร จ วนฺทถาติ
 เต อูยฺโยเชสิฯ เต เถรํ ขมาเปตฺวา อนุโตคามํ ปวิสฺสึฯ มนฺุสฺสา เต
 นิสฺสีทาเปตฺวา ภิกฺขุํ ทตฺวา กิ ฆนฺเต ออยฺยานํ คมนฺากาโร ปณฺณายตฺติติฯ
 อาม อุปาสกา สตฺถารํ ทฏฺฐกามมฺหาติฯ เต ปุณฺปฺปนํ ยาจิตฺวา เตสํ
 คมฺนณฺทเมว ฌตฺวา อนุคฺนตฺวา ปรีเทวิตฺวา นีวตฺตึสฺสุฯ

๒. สตฺถา หิ ปวตฺติตฺตปวรธฺมมจกฺโก ราชคหํ คนฺตฺวา เวฬุวน
 วิหรนฺโต ปุตฺตํ เม อานตฺวา ทสฺเสถาติ สฺสทฺโชนมหาราเชน เปสฺสิตานํ
 สหสฺสสทฺสสปริวารานํ ทสฺสนํ ทูตานํ สฬฺหปจฺจโต คนฺตฺวา อรหตฺตํ ปตฺเตน
 กาฬฺพทายิตฺถเเรน อากมฺนกาถํ ฌตฺวา สฏฺฐจิมตฺตาย กาถาย มคฺควณฺณํ
 วณฺณตฺวา วิสฺตีสหสฺสชีณาสวปรีวโต กปิลวตฺตฺปุริ นีโต ฌาติสมากเม

๑๖๑

ไปทวารวดี อุตุนุปตติ กตวา มหาเวสุสนตรชาตกั กเถตวา ปุณทิวเส
ปิณฑาย ปวิภูโจ “อุตติภูเจ นปัมขุเขยยาติ คากาย ปิตรี โสตาปตติผล
ปติฏฐาเปตวา “ธมฺมณฺจเร สุจริตฺนติ คากาย มหาปชาปตี โคตมี
โสตาปตติผล ราชานณฺจ สกทาคามิผล ปติฏฐาเปสิ ฯ ภตฺตกิจฺจปริโยสานเ
ปน ราชุมมาตฺตณฺณกั นิสฺสาย จนฺทกิณฺนริชาตกั กเถตวา ตโต ตติยทิวเส
นนฺทกุมารสฺส อภิเสกเกหฺปเวสนวิวามฺงฺคเลสุ วตฺตมานเณสุ ปิณฑาย
ปวิสิตฺวา นนฺทกุมารสฺส หตฺถเ ปตฺตํ ทตฺวา มงฺคลํ วตฺวา อุฏฺฐายาสนา
ปกฺกมณฺโต นนฺทกุมารสฺส หตฺถโต ปตฺตํ น คณฺหิ ฯ โสปี ตถาคตการเวน
ปตฺตํ โว ภาณเต คณฺหถาติ วตฺตํ นาสกฺขิ ฯ

๑๖๒

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕

๑. อปโร นโย ๑

ทัญเฐ ฐมเม จ โย อตุโถ โย จตุโถ สมปรายโก
อตุถาภิสมาธา ฐีโร ปณฺหิตโตติ ปุจฺจตฺติ

เอวํ โส สลสํยุตเต อุกุโธตฺตสฺส เต วุตตตฺตา เย เทว อตุเถ ปณฺธิณฺนํ
ตตฺตตฺตปฺปฏฺฐิตาภาย ปฏฺฐิตชฺชนฺติ เต ปณฺหิตา นาม ๑ เย เทว อตุเถ จินฺนํ
เทว อนตุเถ อาทียนฺติ เต พาลา นาม ๑ เต หิ เทว อนตุเถ ลนฺตฺติ พาลา
เทว อตุเถ ลนฺตฺติ พาลาติ จ วุจฺจนฺติ ๑ ทวิสทฺทปฺปโท ลา อาทาเนติ
ภูวาทิกณฺโณ ลุ เจเทนฺติ กียาทิกณฺโณ ๑

ตตฺถ ปณฺหิตา ว เสวิตพฺพา น พาลา ปุติมจฺจนฺตฺติสา หิ พาลา
ปุติมจฺจนฺตฺตสฺสทิสํ ตํเสวโก วิญฺญํ นจฺจทฺนียํ ชฺชิจฺจนฺตฺตจ ปตฺโต ๑
ตครมาลาทิกนฺตฺตสฺสทิสํ ปณฺหิตา ตครมาลาทิกนฺตฺตสฺสทิสํ ปณฺหิตา
ตํเสวโก วิญฺญํ ภาวนียํ มนฺตฺตจ ปตฺโต ๑ โย หิ ยํ เสวติ โส
ตตฺติโกว ๑ อิมสฺส ปนตฺตสฺส ทิปนตฺถํ สุวโปตกาทิวตฺถ กเถตพฺพํ ๑

**๒. โส (ตาปโส) วรํ คณฺหนฺโต เทรสนิปาเต อกิตฺติชาตเก อิมํ
คาถมาห**

พาลํ น ปสฺเส น สุณ	น จ พาเลน สํเส
พาเลนฺลลาปสฺสลาปี	น กรํ น จ โรจเยติ ๑
ตํ สุตฺวา สกฺโก ตํ พาลาทสฺสเน การณํ ปุจฺจนฺโต อิมํ คาถมาห	
กึ นฺ เต อกรํ พาโล	วท กสฺสป การณํ
เกน กสฺสป พาลสฺส	ทสฺสนํ นาภิกงฺขสฺสีติ ๑

๑๖๓

โส ตสฺส การณ์ อัจฉินฺโต อาห

อนํ นยตี ทุมเมโธ

ทุนฺนโย เสยฺโส โหติ

วินยํ โส น ชานาติ

อธฺรายนํ นิยุตฺตติ

สมฺมา วุตฺโตปี กุปฺปติ

สาธฺวํ ตสฺส อทฺสสนฺนติ ฯ

ตตฺถ อนํ นยตีติ อการณํ การณฺนติ คณฺหาติ ปาณาติปาตาทีนํ
กตฺวา ชีวิตํ กปฺเปตฺตสฺสามีติ เอวฺรูปานิ อนตฺถกมฺมานิ จินฺเตติ ฯ
อธฺรายนํ สทฺธราชฺรสีลธฺรปญฺญาธฺรเรสุ อโยเชตฺวา อโยเค นิยุตฺตติ ฯ
ทุนฺนโยติ ทุนฺนโยว ตสฺส เสยฺโส โหติ ฯ ปญฺจ ทฺสสีลกมฺมานิ สมายาย
วตฺตนเมว เสยฺโย โหตีติ เอวํ โส คณฺหาติ ฯ หิตฺปฏิปตฺติยา วา ทุนฺนโย
เนตฺตมสฺสกุณฺเณโย โหติ ฯ สมฺมาติ เหตุนา การเณน วุตฺโตปี ฯ วินยฺนติ
เอวํ อภิกฺกมิตพฺพนตฺยาทีกํ อจารวินยํ น ชานาติ โอวาทญฺจ น สมฺปฺปฏิจฺจติ ฯ
สาธฺวํ ตสฺสชาติ เอเตหิ การเณหิ พาลสฺส อทฺสสนฺนเมว สุนฺทรนฺติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคธเป็นไทย

๑. อิกนัยหนึ่ง ฯ เพราะพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ใน
อุโกตตสูตร โกสลสังยุตอย่างนี้ว่า

ธีรชน ท่านเรียกว่า “บัณฑิต” เพราะได้รับประโยชน์
(ทั้ง ๒ อย่าง) คือ ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๑
สัมปรายิกัตถประโยชน์ ๑ ฯ

ชนเหล่าใด ได้รับประโยชน์ ๒ อย่าง คือ ปฏิบัติเพื่อได้รับประโยชน์นั้น
ชนเหล่านั้น ชื่อว่าบัณฑิต ฯ ชนเหล่าใด ตัดประโยชน์ ๒ อย่าง คือ ถือเอา
สิ่งอันมิใช่ประโยชน์ ๒ อย่าง ชนเหล่านั้น ชื่อว่าพาล ฯ ความจริง ชนเหล่านั้น
ท่านเรียกว่า พาล เพราะวิเคราะห์ว่า ถือเอาสิ่งอันมิใช่ประโยชน์ ๒ อย่าง
และเรียกว่า พาล เพราะวิเคราะห์ว่า ตัดประโยชน์ ๒ อย่าง ฯ กิริยาศัพท์ว่า
“ลนฺหติ” จัดเข้าในหมวดธาตุมีภูมิตัวเป็นต้น โดยหลักว่า ล ฐาตุมี ทฺวิ ศัพท์
เป็นบทหน้า ใช้ในความหมายว่าถือนำ, กิริยาศัพท์ว่า “ลนฺนฺหติ” จัดเข้าในหมวด
ธาตุมีกิริยาเป็นต้น โดยหลักว่า ล ฐาตุ (มี ทฺวิ ศัพท์เป็นบทหน้า) ใช้ในความ
หมายว่าตัด ฯ

บรรดาพาลและบัณฑิตทั้ง ๒ นั้น บัณฑิตทั้งหลายเท่านั้น ควรคบ,
พวกพาล ไม่ควรคบ, เพราะพวกพาล เป็นเช่นกับปลาเน่า, ผู้คบพาลนั้น ก็เป็น
เช่นกับใบไม้ห่อปลาเน่า ถึงความเป็นผู้อันวิญญูชนทั้งหลายควรทอดทิ้งและ
ควรรังเกียจ ฯ บัณฑิตทั้งหลาย เป็นเช่นกับของหอมมีกฤษณาและมาลา
เป็นต้น ผู้คบบัณฑิตนั้น เป็นเช่นกับใบไม้ห่อของหอมมีกฤษณาและมาลา
เป็นต้น ถึงความเป็นผู้อันวิญญูชนทั้งหลายควรยกย่องและเป็นที่ยอมรับใจ ฯ
ด้วยว่า ผู้ใด คบหาผู้ใด, ผู้นั้น ย่อมจะมีคติเช่นเดียวกับผู้นั้นแท้ ฯ ก็เพื่อแสดง
ความข้อนี้ ควรเล่าเรื่องลูกนกแขกเต้าเป็นต้นไว้ (เป็นอุทาหรณ์) ฯ

๑๖๕

๒. พระดาบสนั้น เมื่อจะรับพร จึงกล่าวคำนี้ ในอกิตติชาดก
ตรัสนิบาตว่า

ขอข้าพเจ้า อย่าพึงได้เห็น อย่าพึงได้ยิน คนพาล
อย่าพึงอยู่ร่วมกับคนพาล อย่าพึงทำ และอย่าพึง
ชอบใจการเจรจาปราศรัยกับคนพาล ฯ

ท้าวสักกะทรงสดับคำนั้นแล้ว เมื่อจะตรัสถามถึงเหตุ ในเพราะไม่ต้อง
การพบเห็นคนพาล กะพระดาบสนั้น จึงตรัสคำนี้ว่า

ท่านกัสสปะ คนพาล ได้กระทำอะไร? ต่อท่านหนอ
ขอท่านจงบอกเหตุ, ท่านกัสสปะ เพราะเหตุไร ?
ท่านจึงไม่ต้องการพบเห็นคนพาล ฯ

พระดาบสนั้น เมื่อจะทูลเหตุแต่ท้าวสักกะนั้น จึงทูลว่า

คนพาล มีปัญญาทึบ ย่อมแนะนำสิ่งที่ไม่ควร
แนะนำ ย่อมชักชวนในสิ่งที่มีโทษ การแนะนำผิด
เป็นความดี (ของคนพาล), คนพาล แม้ผู้อื่นพูดดี
ด้วยก็โกรธ, เขาก็ไม่รู้จักวินัย (เพราะเหตุนี้)
การไม่พบคนพาลนั้นเสียเลย จึงเป็นความดี ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น สอนว่า อนันต หนิติ ความว่า คนพาล ย่อมถือสิ่ง
ที่มีโทษเหตุนั้นว่า “เป็นเหตุ” คือ คิดแต่กรรมอันไร้ประโยชน์เห็นปานนี้ว่าเราจักทำ
อกุศลกรรมทั้งหลายมีปาณาติบาตเป็นต้นแล้วเลี้ยงชีวิต ฯ บทว่า อธูราย ความว่า
ไม่ประกอบในศรัทธาธุระ ศีลธุระ และปัญญาธุระ ย่อมชักชวนในสิ่งที่ไม่ควร
ประกอบ ฯ บทว่า ทุญฺญโย ความว่า การแนะนำผิดเท่านั้น เป็นความดีของคน
พาลนั้น ฯ คนพาลนั้น ย่อมถือเอาอย่างนี้ว่า การสมทานประพตติกรรม
คือโทษเครื่องทุศีลทั้ง ๕ ประการ เท่านั้น เป็นความดี ฯ อีกอย่างหนึ่ง
คนพาลนั้น เป็นผู้ที่ไม่แนะนำได้ยาก คือ เป็นผู้ที่ไม่ใคร ๆ ไม่สามารถจะแนะนำ

๑๖๖

ในข้อปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ก็เกิดได้ ๆ บทว่า สมมา ได้แก่ แม้ถูกผู้อื่นว่ากล่าว
แล้วโดยเหตุ คือ โดยกรรม ๆ บทว่า วินย ความว่า คนพาลนั้น ย่อมไม่รู้จักวินย
คือมรรยาทเป็นต้นว่า ฟังคำไปอย่างนี้ และไม่ยอมรับโอวาท ๆ สองบทว่า
สาธุ ตสฺส ความว่า เพราะเหตุเหล่านี้ การไม่พบเห็นคนพาลเสียเลย
จึงเป็นความดี ๆ

พระธรรมปัญญารักษ์ ฐมฺรตโน วัดปากน้ำ
สนามหลวงแผนกบาลี

เจलय
ตรวจแก้.

๑๕๔

ประโยค ป.๕.๔
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๘

๑. ในอดีตกาล ครั้งพระเจ้าพาราณสีครองราชย์อยู่ในกรุงพาราณสี
หมอกคนหนึ่งเที่ยวทำเวชกรรมอยู่ในหมู่บ้านและนิคม พบหญิงมีจักษุทุพพลภาพ
คนหนึ่ง จึงถามว่า ความไม่ผาสุกของเธอเป็นอย่างไร ? ๑ ฉันทมองไม่เห็นด้วย
ดวงตา ๑ ข้าพเจ้าจักทำยาให้แก่เธอ ๑ ขอกรุณาทำเถิด นาย ๑ เธอจักให้อะไรเล่า
แก่ข้าพเจ้า ๑ ถ้าท่านจักสามารถทำดวงตาของฉันให้เป็นปกติได้ ข้าพเจ้าพร้อม
กับบุตรและธิดา จักยอมเป็นทาสีของท่าน ๑ หมอกคนนั้นรับว่า ดีละ ดังนี้แล้ว
จึงปรุงยาให้แล้ว ๑ ดวงตาได้กลับเป็นปกติด้วยยาเพียงขนานเดียวเท่านั้น ๑
หญิงคนนั้นคิดว่า เราได้ปฏิญาณแก่มือนั้นว่า เราพร้อมกับบุตรและธิดา จักยอม
เป็นทาสี (ของเขา) ก็แต่เขาจักไม่เรียกเราด้วยวาจาอันอ่อนหวาน เราจักลงเขา
ดังนี้ ๑ หญิงคนนั้นผู้อันหมอกถามว่า เป็นอย่างไรนางผู้เจริญ ตอบว่า เมื่อก่อน
ดวงตาของข้าพเจ้าปวดหน้อยหนึ่ง เดียวนี้ ปวดมากเหลือเกิน ๑ หมอกคิดว่า
หญิงคนนี้ประสงค์จะลงเราแล้วไม่ให้อะไร ๑ ความต้องการด้วยค่าจ้างที่หญิง
คนนี้ให้แล้วแก่เรา ย่อมไม่มี เราจักทำเธอให้เป็นคนบอดเสียในบัดนี้ ดังนี้
แล้วไปเรือนบอกความนั้นแก่ภรรยา ๑ ภรรยานั้นได้นิ่งเสีย ๑ หมอนั้นปรุงยา
ขนานหนึ่งแล้ว ไปยังสำนักหญิงนั้น บอกให้เธอหยอดว่า นางผู้เจริญ เธอจงหยอด
ยาขนานนี้เถิด ๑ ดวงตาทั้ง ๒ ข้าง ได้ดับลงแล้วเหมือนเปลวไฟดับลง ฉะนั้น ๑
หมอกคนนั้นได้ (มาเกิด) เป็นพระจักขุบาลแล้ว ๑

๒. สมัยนั้น อุปติสสปริพาชกทำกัณฑ์ตั้งแต่เช้าตรู่แล้ว ไปยังอารามของ
ปริพาชก พบพระเถระจึงคิดว่า ธรรมดานักบวชแบบนี้ เรายังไม่เคยพบเห็นเลย
ภิกษุรูปนี้จะเป็นผู้หนึ่ง บรรดาผู้ที่ เป็นพระอรหันต์ หรือผู้บรรลุพระอรหัตตมรรค

๑๕๕

ในโลก โลกหนอเราพึงเข้าไปหาภิกษุรูปนี้ แล้วถามว่า ท่านผู้มีอายุ ท่านเป็นผู้
บวชอุทิศใคร ใครเป็นศาสดาของท่าน หรือว่าท่านชอบใจธรรมของใคร ๆ
ที่นั่น ความปริวิตกดังนี้ได้เกิดแก่อุปติสสปริพาชกนั้นว่า กาลนี้มีไช้กาลควร
ถามปัญหาแก่ภิกษุนี้แล ภิกษุนี้กำลังเข้าไปสู่ละแวกบ้านที่เยวภิณฑาตอยู่
ถ้ากระไร เมื่อเราแสวงหาโมกขธรรมที่คนทั้งหลายต้องการรู้แล้ว ควรติดตาม
ภิกษุนี้ไปข้างหลัง ๆ ๆ เขาเห็นพระเถระผู้ได้ภิณฑาตแล้ว ไปสู่โอกาสแห่งใด
แห่งหนึ่ง และรู้ว่าพระเถระนั้นต้องการจะนั่ง จึงได้จัดตั้งปริพาชกของตน
ถวาย ๆ แม้ในเวลาเสร็จภักตกิจแล้วก็ได้ถวายน้ำในลักจั่นของตนแก่พระเถระ ๆ
ครั้นทำอาจารย์วัดอย่างนั้นแล้ว จึงทำปฏิสันถารอย่างจับใจกับพระเถระผู้ทำ
ภักตกิจเสร็จแล้ว กราบเรียนอย่างนี้ว่า ท่านผู้มีอายุอินทรีย์ของท่านผ่องใสนักแล
ผิพรรณบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ท่านผู้มีอายุ ท่านเป็นผู้บวชอุทิศใคร ใครเป็นศาสดา
ของท่าน หรือว่าท่านชอบใจธรรมของใคร ๆ พระเถระคิดว่า ธรรมคาปริพาชก
เหล่านี้ ย่อมเป็นปฏิปักษ์ต่อพระศาสนา เราจักแสดงความลึกซึ้งในพระศาสนานี้
แก่ปริพาชกนี้ ดังนี้ เมื่อจะแสดงว่าตนเป็นผู้ใหม่ จึงกล่าวว่า ผู้มีอายุอาตมาแล
เป็นผู้ใหม่ บวชแล้วไม่นาน พึงมาสู่พระธรรมวินัยนี้ อาตมาจักไม่สามารถแสดง
ธรรมโดยพิสดารก่อน ๆ ปริพาชกกล่าวว่า ข้าพเจ้าเชื่อว่าอุปติสสะ ขอพระคุณเจ้า
กล่าวตามความสามารถเถิด จะน้อยหรือมากก็ตาม ข้อนั้นเป็นภาระของข้าพเจ้า
เพื่อแทงตลอดได้ด้วย ๑๐๐ นัย ๑,๐๐๐ นัย ดังนี้ ๆ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

๑๕๖

เฉลย ประโยค ป.๕. ๔

แปล ไทยเป็นมคธ

๑. อตีเต พารามสียํ พารามสึราเช รชํ กาเรนเต เอโก เวชโซ
คามนิคเม จริตฺวา เวชชกมมํ กโรนฺโต เอกํ จกฺขุทฺทพฺพลํ อิตฺถิํ ทิสฺวา ปุจฺฉิ
กนิฺเต อผาสฺกนฺติฯ อกฺขิํ น ปสฺสํมิตฺติฯ เกสฺสชฺชนฺเต กริสฺสํมิตฺติฯ กโรหิ
สํมิตฺติฯ ก็ เม ทสฺสสฺสิตฺติฯ สเจ เม อกฺขิํ ปากฺติกานิ กาคฺคํ สกฺขิสฺสสฺส อหนฺเต
สทฺธิํ ปุตฺตธฺตฺตาหิ ทาสี ภาวิสฺสํมิตฺติฯ โส สาธฺตฺติ เกสฺสชฺชํ สํวทฺธิฯ เอกเกสฺสชฺชนฺเว
อกฺขิํ ปากฺติกานิ อเหตุํฯ สา จินฺเตสิ อหํ เอตฺสสฺส สปุตฺตธฺตฺตา ทาสี
ภาวิสฺสํมิตฺติ ปุจฺฉานํ น โข ปน มํ สมนฺเณ สมนฺทาจริสฺสสฺส วัฒนฺเจสฺสํมิตฺติ นนฺติฯ
สา เวชฺชนาคนฺตฺวา กิํทิสํ ภาทฺเทติ ปุจฺฉา ปุพฺเพ เม อกฺขิํ โสกํ รชฺชิสฺส
อิทานิ อติเรกตฺรํ รชฺชนฺตฺติ อหาฯ เวชโซ อหํ มํ วัฒนฺเจตฺวา กนิฺจํ อทาตุกามา
น เม เอตฺยา ยินฺนภตฺติยา อตุโธ อิทานิ ตํ อนฺธํ กริสฺสํมิตฺติ จินฺเตตฺวา เกหํ
คนฺตฺวา ภริยา ยตมตฺถํ อาจิกฺขิฯ สา ตฺถนํ อโหสิฯ โส เอกํ เกสฺสชฺชํ โยเชตฺวา
ตสฺสา สนฺตํ ภาทฺเท อิมํ เกสฺสชฺชํ อณฺชาหิํติ อณฺชาเปสิฯ เทว อกฺขิํ
ทิปสฺสา วิย วิชฺฌายีสฺสฯ โส เวชโซ จกฺขุปาโล อโหสิฯ

๒. ตสฺมี สมนฺเย อุปฺติสฺสปริพฺพาชโก ปาโต ว ภตฺตกิกฺจํ กตฺวา
ปริพฺพาชการามํ คจฺฉนฺโต เถรํ ทิสฺวา จินฺเตสิ มยา เอวรฺูโป นาม ปพฺพชฺโช
น ทิฏฺฐปฺพุโพเยว ยะ โลกํ อรหฺนฺโต วา อรหฺตมคฺคํ วา สมนฺปฺนนา อหํ
เตสํ ภิกฺขุ อณฺตโร ยนฺนุนาหํ อิมํ ภิกฺขุํ อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉเยยํ กํสิ ตฺวํ อาวุโส
อุทฺทิสฺส ปพฺพชฺโช โก วา เต สตฺถา กสฺส วา ตฺวํ ฐมมํ โรเจสฺสิตฺติฯ อตฺส
เอตทโหสิ อกาโล โข อิมํ ภิกฺขุํ ปณฺหํ ปุจฺฉิตฺตํ อนฺตรฆรํ ปวิฏฺโง ปิณฺทาย
จรติ ยนฺนุนาหํ อิมํ ภิกฺขุํ ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อนฺพนฺนเรยํ อตฺถิเกหิ อุปฺภาตํ
มคฺคนฺติฯ โส เถรํ ลทฺธปิณฺทปาตํ อณฺตฺรํ โอกาสํ คจฺฉนฺตํ ทิสฺวา
นิตฺติตฺถกามตฺถจสฺส ตฺวา อตฺตโน ปริพฺพาชกปิฏกํ ปณฺญาเปตฺวา อทาสิฯ

๑๕๗

ภคตกิจจปรีโยสานเปีสส อตฺตโน คุณฺทิกาย อุทกํ อทาสี ฯ เอวํ อาจริยวตฺตํ
กตฺวา กตภคตฺตกิจฺเจน เถเรน สทฺธิ มธฺรปฺภิสฺสนนฺธารํ กตฺวา เอวมาห วิปฺสณฺณานิ
โฆ เต อาวุโส อินฺทฺริยานิ ปรีสุทฺโธ จวิวณฺโณ ปรีโยทาโต กํลิตํ ตฺวํ อาวุโส
อุทฺทิสฺส ปพฺพชิตฺโต โก วา เต สตฺถา กสฺส วา ตฺวํ ฌมมํ โรเจสฺสิติ ปุจฺฉิ ฯ
เถโร จินฺตฺสลิ อิมํ ปรีพฺพาชกา นาม สาสนสฺส ปฏฺิปปกฺขณฺฑา อิมสฺส สาสเน
คมภีรตํ ทสฺสเสสฺสคามิติ อตฺตโน นวกภาวํ ทสฺสเสนฺโต อาห อหํ โฆ อาวุโส
นโว อจิริปพฺพชิตฺโต อรฺุณาคโต อิมํ ฌมมวินยํ น ตาว สกฺขิสฺสคามิ วิตฺถาเรน
ฌมมํ เทเสตฺถุนฺติ ฯ ปรีพฺพาชโก อหํ อุปติสฺโส นาม ตฺวํ ยถาสตฺตติยา อปฺป
วา พหุํ วา วท เอตํ นยสฺเตน นยสฺสเสสฺเสน ปฏฺิวิหฺมิคฺคํ มยฺหํ ภาโรติ อาห ฯ

๑๕๘

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๘

๑. อิจฺเจเต สพฺเพ (ชนา) พุสฺสึลํ อสฺสทฺธํ มจฺฉริ อุตฺตานํ สีลาทิสฺสุ
จเปตฺวา วิวิธานิสฺสํ สมฺปาปฺณิสฺสุ ฯ ยถา เนสํ พุสฺสึลาทิเหตุกํ ธิฏฺฐมฺมสมฺปฺราเยสุ
ลภิตพฺพํ เวรํ โหติ ตํ สีลาทิสฺสุ จิตฺกาลโต ปจฺจนา ปหียติ ตสฺมา อุตฺตสมฺมาจปนํ
มจฺฉลนฺติ ทฏฺฐพฺพํ ฯ เตนฺนฏฺฐกถายํ โสปี มจฺฉลํ ฯ กสฺมา ฯ ธิฏฺฐมฺมมิกสมฺปฺราเยก-
เวรปฺปหานวิวิธานิสฺสํ สาคมเหตุโตติ วุตฺตํ ฯ

สมฺมาปณฺนิตฺตฺวา จิตฺตํ สพฺพสมฺปตฺติ ทาตุํ สกฺโกติ ฯ เตน ภาควา ยํ ยํ
สมฺปตฺติ เนว มาตาทโย ทาตุํ สกฺโกณฺติ ตํ อิมสํ สุตฺตานํ อพฺภนฺตเร ปวตฺตํ
สมฺมาปณฺนิตํ จิตฺตเมว เทติติ วตฺวา รมฺมปทสฺส จิตฺตวคฺเช อิมํ ภาณมาห

น ตํ มาตา ปิตา กยิรา อญฺเฆ วา ปน ฌาตกา
สมฺมาปณฺนิตํ จิตฺตํ เสยฺยโส นํ ตโต กรเติ ฯ

ตตฺถ น ตนฺติ ภิกฺขเว ตํ การณํ เนว มาตา กรเยย น ปิตา น อญฺเฆ
ฌาตกา ฯ สมฺมาปณฺนิตนฺติ ทสฺสกลกมฺมปเณสุ จปีตํ ฯ เสยฺยโส นํ ตโต กรเติ
ตโต การณโต วรตฺร อุตฺตริตฺรํ ปุคฺคํ กโรติ ฯ มาตาปิตโร หิ ปุตฺตานํ ฐนํ
ททมานา เอกสฺมีเยว อุตฺตภาเว กมฺมํ อกตฺวา สุเขน จีวิตกปฺปนํ ทาตุํ
สกฺโกณฺติ ปุตฺตานมฺปน จกฺกวตฺติสฺสี ทาตุํ สมตฺถา มาตาปิตโร นาม นตฺถิ ปเลว
ทิพฺพสมฺปตฺติ วา ปจฺมชฺฌานาทิสมฺปตฺติ วา โลกุตฺตรสมฺปตฺติทาเน กถาว นตฺถิ ฯ
สมฺมาปณฺนิตนฺตุ จิตฺตํ สพฺพมฺเปตํ สมฺปตฺติ ทาตุํ สกฺโกติ ฯ เตนฺนํ วุตฺตนฺติ ฯ
ตสฺมา เกนจิปิ จิตฺตํ สมฺมา จเปตพฺพเมว สพฺพสฺสํ เทติ ฯ

๒. มิจฺฉาจปีตณฺหิ จิตฺตํ สพฺพทฺธํ เทติ เตน ภาควา ยํ เนว โจรา น
เวรีโน ทาตุํ สกฺโกณฺติ ตํ อิมสํ สุตฺตานํ อนฺโต มิจฺฉาปณฺนิตํ จิตฺตเมว กโรติติ
วตฺวา ตตฺถเววํ ภาณมาห

๑๕๙

ทิส ทิส ยนต์ กยรา เวิร์ วา ปน เวิร์
มิจุณาปณิหิต จิตต์ ปาปิโย นั ตโต กรติ ฯ

ตตถ ทิสติ โจโร ฯ ทิสนติ โจร์ ฯ ทิสวาทิ ปาฐเสโส ฯ ยนต์ กยราติ
ตสส อุตตนา ทิฏฐโจรสส ปุตตทวารปีพนกเขตตาทีนาสนชีวิตโวโรปนวเสน
ยั ตั อนนยพยสนั กรยัย ฯ เวิร์ติ เกนจิเทว การณน พทฐเวิร์ ฯ เวิร์นนติ
เอวรूपั เวิร์ ทิสวา ฯ มิจุณาปณิหิตนติ ทสอกุสสกกมมปเถส จปีต ฯ ปาปิโยติ
ปาปิฏจตรั ฯ นนติ เยน มิจุณาจปีต จิตต์ ตั ปุคคัล ฯ ตโตติ ตสฺมา โจรวเวิร์ติ
ทิฏฐโจรวเวิร์ปุคคัลโต ตโต วา อนนยพยสนโต ฯ กรติ กรยัย ฯ อิทั วุตต
โหติ ทิส วา เวิร์ วา ปุตตทวารกเขตตวตถุโคมหัสาทีสฺ อปรชฌนโต ยสส
อปรชฌติ ตมปิ ตเถว อุตตนิ อปรชฌนตัม ทิส วา เวิร์ วา ทิสวา ยั ตสส
อนนยพยสนั กรโรติ มิจุณาปณิหิต จิตต์ ตโต ปาปิฏจตรั ตั ปุคคัล กรยัย ฯ
ทิสเวิร์โน หิ อิมสฺมีเยว อุตตภาเว ทุกขั วา อุปปาเทยฺย ชีวิตทุกขั วา กรยัย
มิจุณาปณิหิต จิตฺตนตฺต ทิฏฐจรมเม อนนยพยสนั ปาเปตฺวา อุตตภาว-
สตสทสฺสานปี จตุราปาเย จิปิตฺวา สีสํ อุกฺกิปิตุํ น เทตฺติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

๑๖๐

เฉลย ประโยค ป.ร. ๔ แปล มคอเป็นไทย

๑. คนเหล่านั้นทั้งหมด ดำรงตนซึ่งทุจริต ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ไว้ในคุณ มีศีลเป็นต้นแล้ว ได้รับอานิสงส์ต่าง ๆ กัน ด้วยประการฉะนี้ ฯ อนึ่ง เรวใด มีโทษเครื่องทุจริตเป็นต้นเป็นเหตุ เป็นเวลาที่ชนเหล่านั้นควรจะได้รับในปัจจุบัน และภายหน้า เรวนั้น พวกเขาย่อมละเสียได้ หลังจากเวลาที่ตนตั้งอยู่ในคุณมีศีลเป็นต้น เพราะฉะนั้น การดำรงตนไว้ชอบพึงเห็นว่า เป็นมงคล ฯ ด้วยเหตุนี้ ในอรรถกถา ท่านจึงกล่าวว่า แม้การตั้งตนไว้ชอบนั้น ก็เป็นมงคล ฯ เพราะเหตุไร ฯ เพราะเป็นเหตุให้ละเวรอันเป็นไปในปัจจุบันและภายหน้า และให้ได้รับอานิสงส์ต่าง ๆ ฯ

แท้จริง จิตที่ตั้งไว้ชอบ สามารถอำนวยสมบัติทุกอย่างให้ได้ ฯ ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า ปิยชนมีมารดาเป็นต้น ย่อมไม่อาจจะอำนวยสมบัติใด ๆ ให้ได้ จิตที่ตั้งไว้ชอบซึ่งเป็นไปภายในของสัตว์ทั้งหลายเหล่านี้ นั้น นั้นแล ให้ได้ ดังนี้ จึงตรัสพระคาถานี้ ในจิตตวรรค ธรรมบท ว่า

มารดาบิดา ก็หรือว่า ญาติเหล่าอื่น พึงทำเหตุนั้น
ไม่ได้ จิตที่ตั้งไว้ชอบ พึงทำเขาให้ประเสริฐกว่า
เหตุ นั้น ดังนี้ ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า น ตํ ความว่า ภิกษุทั้งหลาย มารดาพึงทำเหตุนั้นไม่ได้ บิดาก็ทำไม่ได้ ญาติเหล่าอื่นก็ทำไม่ได้ ฯ บทว่า สมุมาปณิหิตํ ความว่า อันบุคคลตั้งไว้ในกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ ฯ บทพระคาถาว่า เสยฺยโส นํ คโต กร ความว่า ย่อมกระทำให้บุคคลให้ประเสริฐกว่า คือ ให้ยิ่งยวดกว่ากว่าเหตุนั้น ฯ จริงอยู่ บิดามารดาเมื่อจะให้ทรัพย์แก่บุตรทั้งหลาย ย่อมสามารถที่จะให้ทรัพย์ ชนิดที่ไม่ต้องทำการงานเลี้ยงชีวิตไปได้โดยสะดวกในอรรถาเดียวเท่านั้น แต่ที่ชื่อว่า บิดามารดา สามารถจะให้สิทธิคือความเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ

๑๖๑

แก่นุตรทั้งหลายไม่มีเลย จะป่วยกล่าวไปใยถึงทิพยสมบัติ หรือสมบัติมีปฐมฌาน เป็นต้น ไม่จำต้องกล่าวถึง ในการให้โลกุตตรสมบัติเลย ฯ ส่วนจิตที่ตั้งไว้ชอบ ย่อมสามารถจะอำนาจสมบัตินั้น แม้ทุกประการให้ได้ ฯ ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาค จึงตรัสค้ำนั้นไว้แล ฯ เพราะฉะนั้น จิตเฉพาะที่ใคร ๆ ควรตั้งไว้ชอบเท่านั้น จึงจะอำนาจความสุขทุกอย่างให้ได้ ฯ

๒. จริงอยู่ จิตที่ตั้งไว้ผิด ย่อมอำนาจทุกข์ทุกอย่างให้ ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า พวกโจร พวกคนมีเวร ย่อมไม่สามารถจะทำความพินาศ ใดให้ได้ จิตที่ตั้งไว้ผิดภายในของสัตว์เหล่านี้เท่านั้น ย่อมกระทำความพินาศนั้น ให้ได้ ดังนี้แล้ว ตรัสพระคาถานี้ ในจิตวรรค ธรรมบทนั้นนั่นเอง ว่า

โจรเห็นโจร ก็หรือว่า คนมีเวรเห็นคนมีเวร
พึงทำความย่อยยับ นั้นใด จิตที่ตั้งไว้ผิด
พึงทำเขาให้เร็วกว่าความย่อยยับ นั้น ดังนี้ ฯ

โจร ชื่อว่า ทิโส ในพระคานัน ฯ บทว่า ทิสํ แปลว่า โจร ฯ พึงเพิ่มบาลีที่เหลือว่า ทิสฺวา เข้ามา ฯ สองบทว่า ยนฺตํ กยฺรา ความว่า พึงทำความย่อยยับนั้นใดแก่โจรผู้ที่ตนเห็นแล้วนั้น ด้วยสามารถทำร้ายบุตรภริยา ทำอสังหาริมทรัพย์มีนาเป็นต้นให้เสียหาย หรือปลงชีวิต ฯ บุคคลผู้ผูกเวรไว้ด้วย เหตุบางอย่างนั่นเอง ชื่อว่า เวรี ฯ บทว่า เวรินํ ความว่า เห็นบุคคลผู้มีเวร เห็นปานนั้น ฯ บทว่า มิฉฺฉปณฺหิตํ ความว่า อันบุคคลตั้งไว้แล้วในอกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ ฯ บทว่า ปาปิโย แปลว่า ให้เป็นผู้เลวที่สุดกว่า ฯ บทว่า น ได้แก่ ซึ่งบุคคลผู้ที่ตั้งจิตไว้ผิด ฯ บทว่า ตโต ความว่า กว่าบุคคลผู้เป็นโจรและผู้มีเวร อันโจรและคนมีเวรทั้งหลายเห็นแล้วนั้น หรือว่า กว่าความย่อยยับนั้น ฯ บทว่า กร แปลว่า พึงกระทำ ฯ มีคำอธิบายที่ท่านกล่าวไว้ดังนี้ว่า โจรหรือคนมีเวร เมื่อผิดในสัตว์และพัสดุทั้งหลายมีบุตรภริยา นา สวน โค และกระบือ เป็นต้น ตนผิดต่อผู้ใด เห็นโจรหรือคนมีเวรผู้ผิดในตนเหมือนอย่างนั้น แม้นั้น

๑๖๒

ยอมกระทำความย่อหย่อนอันใดให้แก่โจรหรือผู้มีเวรนั้น จิตที่ตั้งไว้ผิดพึงทำ
บุคคลนั้น ให้เลวที่สุดกว่า กว่าโจรและคนมีเวรที่จะพึงทำต่อกันนั้น หรือกว่า
ความย่อหย่อนนั้น ๆ แท้จริง โจรและคนมีเวรทั้งหลาย จะพึงบันดาลทุกข์ให้เกิดขึ้น
หรือจะพึงกระทำชีวิตให้ตักขย ในอรรถาพนี้เท่านั้น ส่วนจิตที่ตั้งไว้ผิด ให้ถึง
ความย่อหย่อนในปัจจุบันแล้ว ยังส่งไปในอบาย ๔ ไม่ให้เพื่อที่จะโง่หัวขึ้นได้
แม้ตลอดแสนอรรถาพ ๆ

พระธรรมปัญญาภรณ์ ฐมฺมรตโน วัดปากน้ำ
สนามหลวงแผนกบาลี

เจलय
ตรวจแก้.

ประโยค ป.ร. ๔
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗

๑. ดังได้สดับมา ในพระนครสาวัตถี ได้มีพราหมณ์ชื่อว่าอทินน-
ปุพพกะ เขาไม่เคยให้สิ่งของอะไร ๆ แก่ใคร ๆ เพราะเหตุนั้น ประชาชน
ทั้งหลายจึงรู้จักเขาว่า อทินนปุพพกะ นั้นแหละ ฯ เขาได้มีลูกชายคนเดียว
เป็นที่รักใคร่พอใจ ฯ ต่อมาเขาต้องการจะให้ทำเครื่องประดับให้แก่ลูกชายนั้น คิด
ว่า ถ้าเราจักบอก (จ้าง) แก่ช่างทอง เราก็จะต้องให้ค่าจ้าง ดังนี้แล้ว จึงทูลทองคำ
ด้วยตนเอง ทำให้เป็นตุ้มหูเกลี้ยง ๆ แล้วได้ให้ (แก่ลูกชาย) ฯ เพราะเหตุนี้ ลูก
ชายของเขาจึงได้ปรากฏว่า ชื่อมัญญกุณฑล นั้นเอง ฯ ในเวลาที่ลูกชายนี้นั้นมีอายุ
ได้ ๑๖ ปี เกิดเป็นโรคผอมเหลืองขึ้น ฯ มารดามองดูลูกชายแล้ว พูกว่า ท่าน
พราหมณ์ โรคเกิดขึ้นแก่ลูกชายของท่านแล้ว ขอท่านจงให้หาหมอรักษาโรค
นั้นเถิด ฯ พราหมณ์พุดว่า นางผู้เจริญ ถ้าเราจักนำหมอมามาไซ้ เราก็จะต้องให้ค่า
จ้างและรางวัล (แก่เขา) เธอไม่มองดูความสิ้นเปลืองทรัพย์ของเรา ฯ นางพราหมณ์
ถามว่า เมื่อเป็นเช่นนั้น ท่านจักทำอะไรเล่า ฯ พราหมณ์พุดว่า ความสิ้นเปลือง
ทรัพย์ของเรา ย่อมไม่มี โดยประการใด เราจักทำโดยประการนั้น ฯ พราหมณ์นั้น
ไปยังสำนักพวกหมอแล้ว ถามว่า พวกท่านปรุขยานานไหนด ชื้อแก่โรคอย่างโน้น
 ฯ ลำดับนั้น หมอเหล่านั้นก็บอกยาที่จะหาได้มีเปลือกไม้เป็นต้น แก่เขา ฯ
พราหมณ์นั้น นำเอายาที่พวกหมอบอกนั้นมาปรุยาแก่ลูกชายนั้น ฯ เมื่อพราหมณ์
นั้นปรุยานั้นอยู่นั้นแหละ โรคได้รุนแรง เข้าถึงภาวะที่ไม่อาจรักษาได้ ฯ
พราหมณ์รู้ว่าลูกชายนี้นั้นทุพพลภาพแล้ว จึงเชิญหมอมาคคนหนึ่ง ฯ หมอนั้นตรวจ
ดูแล้ว จึงพุดว่า พวกเรามีกิจอยู่อย่างหนึ่ง ท่านจงเชิญหม่อื่นมาให้รักษาเถิด ดัง
นี้แล้ว บอกเลิกกะพราหมณ์นั้น ออกไปแล้ว ฯ พราหมณ์รู้เวลาที่ลูกชายนี้นั้นใกล้
จะตายแล้ว คิดว่า เหล่าชนที่มาแล้ว ฯ เพื่อต้องการจะเยี่ยมลูกชายนี้นี้ จักเห็นทรัพย์

๑๓๙

สมบัติภายในเรือน เราจักทำลูกขายนั่นไว้ข้างนอก ดังนี้แล้ว นำลูกขายออกไป
ให้นอนที่ระเบียงเรือนภายนอก ๆ

๒. ต่อมาในวันที่ ๗ แคว้นที่บวชแล้ว ท่านพระมหาโมคคัลลานะ
เข้าไปอาศัยหมู่บ้านกัลลวาละ อยู่ในแคว้นมคธ เมื่อถึงนิมิตระครอบงำแล้ว ผู้อัน
พระบรมศาสดาให้สลคใจแล้ว บรรเทาถึงนิมิตระได้แล้ว สดับพระธาตุ
กัมมัญฐานที่พระตถาคตทรงประทานอยู่นั่นเอง ยังกิจในมรรค ๓ เบื้องบนให้
สำเร็จ บรรลุถึงที่สุดสาวกบารมีญาณแล้ว ๆ ฝ่ายพระสารีบุตรเถระ ล่วงไปได้ถึง
เดือนแคว้นที่บวชแล้ว เข้าไปอาศัยกรุงราชคฤห์นั้นแหละ อยู่ในถ้ำสุกรขาตะ
พร้อมกับพระศาสดา เมื่อพระบรมศาสดาทรงแสดงเวทนาปริคคหสูตร แก่
ที่มณฑลปริพาชกผู้เป็นหลายของตนอยู่ ส่งญาณไปตามกระแสแห่งพระสูตร
ก็ได้บรรลุถึงที่สุดสาวกบารมีญาณ เหมือนผู้ที่บริโภคภัตตาหารที่เขาจัดแจงเพื่อผู้
อื่น ฉะนั้น ๆ มีคำถามว่า ก็ท่านพระสารีบุตรเถระผู้มีอายุ เป็นผู้ที่มีปัญญามาก มิใช่
หรือ เมื่อเป็นเช่นนั้น เพราะเหตุไร จึงบรรลุสาวกบารมีญาณ โดยกาล
ช้ากว่าพระโมคคัลลานะ ๆ ตอบว่า เพราะมีบริกรรมมาก ๆ เปรียบเหมือนอย่าง
พวกมนุษย์เข็ญใจ ประสงค์จะไป ณ ที่ไหน ๆ ก็ออกไปได้อย่างรวดเร็วทันที่
ส่วนพวกพระราชาสมควรได้บริกรรมมากมีการเตรียมช้างและราชพาหนะ
เป็นต้น ฉันทใด ข้ออุปมาขี้ ฟังทราบ ฉันทนั้น ๆ ก็ในเวลาบ่ายวันนั่นเอง
พระบรมศาสดาทรงทำการประชุมพระสาวก ที่พระเวฬุวันวิหาร ทรงประทาน
ตำแหน่งพระอัครสาวก แก่พระเถระ ๒ องค์ แล้วทรงแสดงพระปาฏิโมกข์ ๆ

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

๑๔๐

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔ แปล ไทยเป็นมคธ

๑. สาวคณิย์ กริ อทินนปฺพุทโก นาม พราหมโณ อโหสิฯ เตน กสฺสจิ
กิลฺลิจิ น ทินนปฺพุทฺ เตน ตํ อทินนปฺพุทโกเตว สณฺขานีสฺสุฯ ตสฺสเกปฺตโก
อโหสิ ปิโย มนาโปฯ อถสฺส ปิลนฺธํ การตุกาโม สเจ สุวณฺณ-
การสฺสาจิกิขฺสสามิ เวตนํ ทาทพฺพํ ภวิสฺสตีติ สยเมว สุวณฺณํ โภจฺญเตว มฺหฺสา
นิ กุณฺทลานิ กตฺวา อทาสิฯ เตนสฺส ปฺตฺโต มฺหฺสกุณฺฑลิตฺเตว ปณฺณายิตฺถฯ
ตสฺส โสฬสวสฺสกาเล ปณฺฑุโรโค อุทปาทิฯ มาตา ปฺตฺตํ
โอโลเกตฺวา พราหมณ ปฺตฺตสฺส เต โรโค อุปฺปนฺโน ติกิจฺญาเปหิ นนฺติ อาห
ฯ โภติ สเจ เวชฺชํ อานสฺสามิ ภคฺตเวตนํ ทาทพฺพํ ภวิสฺสตีติ ตํ มม ธนฺจฺเจทํ
น โอโลเกสฺตีติฯ อถ กิํ กริสฺสตี พราหมณาติฯ ยถา เม ธนฺจฺเจโท น โหติ ต
ถา กริสฺสามิตีติฯ โส เวชฺชานํ สนฺติกํ คนฺตฺวา อสฺสโรคสฺส นาม คฺคุมฺเห กิ
เภสชฺชํ กโรธาคิ ปุจฺฉิฯ อถสฺส เต ยํ วา ตํ วา รุกฺขจฺจาที อาจิกฺขนฺติฯ โส ตํ
อาหริตฺวา ปฺตฺตสฺส เภสชฺชํ กโรติฯ ตํ กโรนฺตสฺสวสฺส โรโค พลฺวา อโหสิ อเต
กิจฺจภาวํ อุปาคมิฯ พราหมโณ ตสฺส ทฺวพฺพลภาวํ ฌตฺวา เอกํ เวชฺชํ ปกฺโกสิ
ฯ โส โอโลเกตฺวา อมฺหากํ เอกํ กิจฺจํ อคฺคิ อณฺณํ เวชฺชํ ปกฺโกสิตฺวา ติกิ
จฺญาเปหิตีติ ตํ ปจฺจกฺขาย นิภฺษมิฯ พราหมโณ ตสฺส มรณฺสมยํ ฌตฺวา อิมสฺส
ทสฺสนตฺถาย อาคตาคตา อนฺโตเคเห สาปเตยฺยํ ปสฺสิสฺสสนฺติ พหิ นํ กริสฺสามิตี
ปฺตฺตํ นีหริตฺวา พหิ อาลินฺเท นิปฺชชาเปสิฯ

๒. อถายสฺมา มหาโมคฺคัลลาโน ปฺพุทฺชิตฺทิสฺสโต สตฺตเม ทิวเส
มคฺชรฺรฺเจ กุลฺลวาลกามกํ อุปนิสฺสาย วิหรนฺโต ถินมิทฺเธ โอบกฺกมนฺเต สตฺถารา สํ
เวชิตฺถ ถินมิทฺธํ วิโนเทตฺวา ตถาคเตน ทินนํ ธาตุกมฺมมฺหฺसानํ สฺสนฺนํ ไถว อุปริ
มคฺคตฺตยกิจฺจํ นิภฺฐาเปตฺวา สวากปารมีฌานสฺส มตฺถกํ ปฺตฺโต
สารีปฺตฺตตฺถโรปิ ปฺพุทฺชิตฺทิสฺสโต อทฺตมาสํ อติภฺกมิตฺวา สตฺถารา สทฺธี ตเมว

๑๔๑

ราชคหิ์ อุปนิสัสาย สุกรขาตเถเถ วิหรนุโต อุตตโน ภาคินะยสุส ที่มณขปริ
พพาชกสุส เวทนาปริคคหสุตตนะเต เทสิยมาเน สุตตานุสาเรน ฌาณิ
เปเสตวา ปรัสส วาฬมิติ ภัตติ ภูณชนุโต วีย สวากปารมีฌาณสุส มตถกั
ปตุโตฯ นนุ จายสุมา มหาปญโธ อถ กสุมา มหาโมคคัลลานโต จิรตเรน
สวากปารมีฌาณิ ปาปญิติฯ ปริกมมมหนตตายฯ ยถา หิ ทุกคตมณุสสา กตถ
จิ คนตุกามา จิปปเมว นิภขมณติ ราชุนิ ปน หตถิวาหนกปุปนาที
มหนตัม ปริกมมัม ลทฐั วญญติ เอว สมนปทมิท เวทิตพพัฯ ตัมทิวสเมว ปน สตถา
วาทมมานกจฉายาย เวพฺพวเน สวากสนนิปาตัม กตฺวา ทุวินฺนึ เถรานิ
อถคสวากญฺจานัน ทตฺวา ปาญิโมกขัม อุตฺทิสิฯ

๑๔๒

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗

๑. เอตถ จ ทสฺสนานุตฺตริยนฺติ อุตฺตริตฺรสฺส สตฺถุโน รูปทสฺสนมตฺตํ
นาธิปเปตํ อถโข ตสฺส รูปทสฺสนมฺเขน อเวจฺจปฺปสาเทน พุทฺธกุณฺเณ โอคฺคาเหตุวาทสฺสนํ
เตนาห อานนฺทเถโรคฺยาที ๑ ตตฺถ ทฺวฺจฺจพฺพโต ทสฺสนํ สตฺถุ รูปกาโย
ตตฺถาปฺยวิเสสโต รูปายคณํ เตนาห จกฺขุวิญญาณฺเณน ทฺวฺจฺจจฺจุติ ๑ นตฺถิ อิตฺโต
อุตฺตรนฺติ อนุตฺตรํ ตเทว อนุตฺตริยํ ทสฺสนนฺจ ตํ อนุตฺตริยญฺจาติ
ทสฺสนานุตฺตริยํ ๑ เสเสสุปี เอสฺว นโย ๑ อยฺยนฺตุ วิเสโส สฺยฺยตีติ สวณํ สตฺถุ วจฺนํ
๑ ลพฺภตีติ ลาภो สตฺถริ สทฺธา ๑ ลิกฺขิตฺตํ ลิกฺขา ลีลสฺมาธิปญฺญา ๑ ปริจฺจรณํ
ปาริจฺจริยา อุปฺปญฺจํ ๑ อนุสฺสรณํ อนุสฺสตีติ สตฺถุ คุณฺยานุสฺสรณํ ๑
อิทฺมปฺปิตฺติ ปุพฺเพ วุตฺโต นินฺนํ วิเสสสตฺตา วุตฺตํ ๑ สตฺถุ ทสฺสนนฺติ อานนฺทเถโร วิย
ปสาทกตฺติเมตฺตปฺปพฺภกํ สตฺถุ ทสฺสนํ ลกฺขิตฺวา ๑ ลิกฺขาตฺตญฺญตี ปุพฺพภาคฺลิกฺขาตฺต
ยํ ลิกฺขิตฺวา ๑ ตํ ทสฺสนนฺติ ทสฺสนมฺเขน ปวตฺตํ วิปฺสฺสนํ วทฺธเมตฺวา ๑
ทสฺสนมฺเขน ยาวอนฺโถมณฺญญํ วิปฺสฺสนาวารํ วทฺธเมตฺวา ตทฺถนฺตรํ
อญฺจมกฺกมฺมํ โอกกมฺมโต หิ ทสฺสนํ ลกฺขิตฺวา มคฺคํ ปาเปติ นาม ๑ อิตฺโต ปรี
ปวตฺตทสฺสนํ ทสฺสนเมว นาม ๑ มฺลทสฺสนํ สจฺจทสฺสนสฺสาปี การณภาวโต ท
สฺสนานุตฺตริยํ นาม ๑ เอส นโย เสสฺวานุตฺตริเยสุปี ๑ อิตฺติปิ โส
ภควาติอาทินา พุทฺธานุสฺสตีวเสน อนุสฺสตีชฺฌานํ อุปฺปาเทตฺวา ตํ ปทฺทญฺจํ กตฺวา
วิปฺสฺสนํ วทฺธเมตฺวา ๑ อนุสฺสตี วทฺธเมตฺวาติ วุตฺโตติ สกฺกิยา
เอกํ กุตฺตรวณฺณนํ นโย ๑

๒. อปโร นโย ๑ คหฺวญฺจํ อตฺตโน สนฺตํ อทาตุกามตฺยา นตฺถิตฺติ-
อาทินยปฺปวตฺโต อปฺปสวชฺโช สกฺกิยา หุตฺวา อตฺถภณฺชนตฺถํ วุตฺโต
มหาสวชฺโช ๑ ปทฺทญฺจํ อปฺปกมฺปิ เตลํ วา สบฺบิ วา ลกฺขิตฺวา หสฺสาธิปฺปาเยน

๑๔๓

อชช คามะ เตลั นทิมณเณ สนนทิตี ปุณณกถานเณ ปวตุโต อปฺปสวชฺช
อทิจฺเจว ปน ทิจฺจนฺตอทาณา นเณ วทนฺตานํ มหาสวชฺช ๑ ปุณณกถา นาม
อปฺปตาย อุณฺสส อตฺตสส ปุณณวเสน ปวตุตา กถา ๑ กามณฺจ อตฺตโน
สนฺตํ อทาคฺคกมตาย ปุณณกถานเณ จ ปวตุโต วิสฺวาทนนฺปรุเรกขารสฺเสว
มุสวาโท ตตฺถ ปน เจตนา พลวตี น โหตีติ อปฺปสวชฺชตา วุตฺตา ๑

ตสฺส จตฺตาริ สมฺภารา โหนฺติ อตถิ วตฺถุ วิสฺวาทนนฺจิตฺตํ ตชฺช
วายาโม ปฺรสุส ตทตฺถวิขานนฺนติ ๑

ตตฺถ ตชฺชโรติ ตสฺสานุโป วิสฺวาทนนฺรุโปติ อตฺถิ ๑ วายาโมติ วายาม
สีเสน ปโยคมาห ๑ วิสฺวาทนนฺรุโปติ ปโยเค กเตปิ ปเรน ตสฺมี อตฺถ
อวิณฺณเต วิสฺวาทนนฺส อสิขณฺโต ปฺรสุส ตทตฺถวิขานนํ เอโก สมฺภาริ
วุตฺโต ๑ เกจิ ปน อภูตํ วจัน วิสฺวาทนนฺจิตฺตํ ปฺรสุส ตทตฺถวิขานนฺนติ ตโย
สมฺภาราติ วทนฺติ ๑

สงฺกิลฺลิจฺจิตฺตสฺส ปเรสํ วา เกทาย อตฺตโน ปิยกมฺมตาย วา กายวจีปโยค
สมฺภุจาปีกา เจตนา ปิสุณฺวาจา ปิสุณํ วตฺติ เอตยาติ กตฺวา ๑

ตตฺถ สงฺกิลฺลิจฺจิตฺตสฺสาคิ โลเภณ โทเสน วา วิพาริตฺติจฺจิตฺตสฺส
อุปฺตูปิตฺติจฺจิตฺตสฺส วา พุสฺสิจฺจิตฺตสฺสาคิ อตฺถิ ๑

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

๑๔๔

เฉลย ประโยค ป.๕.๔

แปล มคธเป็นไทย

๑. นัยแห่งอรรถกถาเอกนิบาต อังคุตตรนิกายพร้อมทั้งฎีกาว่า ก็ใน
อนุตตรียสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้ามิได้ทรงประสงค์เพียงการเห็นพระรูปของ
พระบรมศาสดา ผู้ยอดเยี่ยมว่า เป็นทสสนานุตตรียะ โดยที่แท้ ทรงประสงค์การ
เห็นหยั่งลงในพระพุทธรูปด้วยความเลื่อมใสอันไม่คลอนแคลน มีการเห็น
พระรูปของพระบรมศาสดาพระองค์นั้นเป็นประธานว่า เป็นทสสนานุตตรียะ
เพราะเหตุนั้น พระอรรถกถาจารย์จึงกล่าวคำเป็นต้นว่า **อานนทอุเทโร** ดังนี้ ฯ
ในคำว่า **ทสสนานุตตรีย** นั้น ที่ชื่อว่า ทสสนะ เพราะควรเห็น ได้แก่ พระรูปกาย
ของพระบรมศาสดา อยาตนะคือรูป ก็ชื่อว่า ทสสนะในคำว่า **ทสสนานุตตรีย**
เมื่อนั้น โดยไม่แตกต่างกัน เพราะเหตุนั้น พระอรรถกถาจารย์ จึงกล่าวว่า
จกขุวิญญาณน ทฏฐ ดังนี้ ฯ ทสสนะอันยิ่งยกว่าทสสนะนี้ ย่อมไม่มี
เหตุนี้ ทสสนะนั้น ชื่อว่าอนุตตระ อนุตตระนั้นแล ชื่อว่าอนุตตรียะ
ทสสนะนั้นด้วยไม่มีทสสนะที่ยิ่งยกว่าด้วย เหตุนี้ ชื่อว่า ทสสนานุตตรียะ ฯ
แม้ในอนุตตรียะที่เหลือ ก็มีนัยนี้เหมือนกัน ฯ ส่วนความต่างกัน พึงทราบ
ดังต่อไปนี้ ที่ชื่อว่า สวณะ เพราะวิเคราะห์ว่า อันเขาย่อมฟัง คือพระคำรัสของ
พระบรมศาสดา ฯ ที่ชื่อว่า ลาภะ เพราะวิเคราะห์ว่า อันเขาย่อมได้ คือความเชื่อ
ในพระบรมศาสดา ฯ ที่ชื่อว่า ลิกขา เพราะพึงศึกษา คือ ศีล สมာธิ และปัญญา ฯ
การปรนนิบัติ ชื่อว่า ปาโรจิริยา คือการบำรุง ฯ การระลึกเนื่อง ฯ
ชื่อว่า อนุสสติ คือการระลึกเนื่อง ฯ ถึงพระคุณของพระบรมศาสดา ฯ คำว่า
อิทมปิ นี้ พระอรรถกถาจารย์กล่าวไว้เพราะไม่แปลกจากคำที่กล่าวไว้ก่อนแล้ว ฯ สอง
บทว่า **สตถุ ทสสน** ความว่า ได้การเห็นพระบรมศาสดาซึ่งมีความเลื่อมใส ความ
รักดี และความสนิทสนมเป็นเบื้องต้น เหมือนพระอานนทเถระได้
ฉะนั้น ฯ บทว่า **ลิกขาตตย** คือ ศึกษาไตรสิกขา อันเป็นส่วนเบื้องต้น ฯ

๑๔๕

สองบทว่า **ตํ ทสฺสนํ** คือ เจริญวิปัสสนาอันเป็นไปโดยอารมณ์มีการเห็นเป็น
ประธานแล้ว ก้าวลงสู่ภูมิอริยะที่ ๘^๗ อันเป็นลำดับต่อจากอนุโลมญาณนั้น
ชื่อว่า ได้ทสฺสนะแล้วทำตนให้บรรลุมรรค ๔ ทสฺสนะอันเป็นไปต่อจากนี้
ชื่อว่า ทสฺสนะแท้จริง ๔ ทสฺสนะเดิม ชื่อว่า ทสฺสนาอนุตตรียะ เพราะความเป็น
เหตุแม่แห่งการเห็นสัจจะ ๔ แม้นในอนุตตรียะที่เหลือทั้งหลาย ก็นัยนี้ ๔ ถลายน-
บุชชนทำฌานมีอนุสสติเป็นอารมณ์ให้เกิดขึ้น ด้วยอำนาจพุทธานุสสติโดยนัยเป็น
ต้นว่า **อิติปิ โส ภควา** แล้วทำฌานนั้นให้เป็นปทัฏฐานเจริญวิปัสสนาอยู่
พระอรธกถาจารย์กล่าวว่า เจริญวิปัสสนามีอนุสสติเป็นอารมณ์ ดังนี้ ๔

๒. อีกนัยหนึ่ง ๔ มุสาวาทของเหล่าภุคคหัตถ์ที่เป็นไปโดยนัยเป็นต้นว่า
ไม่มีเพราะไม่ต้องการให้ของ ๔ คน ชื่อว่ามีโทษน้อย (ส่วน) มุสาวาทที่มุสาวาท
บุคคลเป็นพยานกล่าวเพื่อหักรานประโยชน์ ชื่อว่ามีโทษมาก ๔ มุสาวาทของเหล่า
บรรพชิตที่เป็นไปโดยนัยแห่งบุรณกถาว่า วันนี้ น้ำมันในบ้านไหลนอง เหมือน
แม่น้ำ เป็นต้น เพราะได้น้ำมันหรือเนยใสเม้นิดหน่อยแล้วประสงคฺจะให้หัวเราะ
ชื่อว่า มีโทษน้อย ๔ ส่วนมุสาวาทของเหล่าบรรพชิตผู้พูดถึงสิ่งที่ตนไม่เห็นเลยโดย
นัย เป็นต้นว่า ตนเห็นแล้ว ชื่อว่า มีโทษมาก ๔ ถ้อยคำที่เป็นไปด้วยอำนาจเพิ่ม
เนื้อความที่พร่องเพราะมีน้อยให้เต็ม ชื่อว่า **บุรณกถา** ๔ วจีประโยค ที่เป็นไป
เพราะไม่ต้องการให้ของ ๔ คนก็ดี โดยนัยแห่งบุรณกถาก็ดี ชื่อว่ามุสาวาท
ของมุสาวาทที่บุคคลผู้มุ่งจะกล่าวให้คลาดเคลื่อนเป็นเบื้องหน้าแท้ แม้ก็จริง

^๗
อภฺฐมกฺกมฺม (ภูมิแห่งอริยบุคคลที่ ๘) ท่านลำดับพระอริยบุคคลอย่างนี้ คือ
บุคคลที่ตั้งอยู่ในอรหัตตผล เป็นที่ ๑ บุคคลที่ตั้งอยู่ในอรหัตตมรรค เป็นที่ ๒
บุคคลที่ตั้งอยู่ในอนาคามิผล เป็นที่ ๓ บุคคลที่ตั้งอยู่ในอนาคามิมรรค เป็นที่ ๔
บุคคลที่ตั้งอยู่ในสกทาคามิผล เป็นที่ ๕ บุคคลที่ตั้งอยู่ในสกทาคามิมรรค เป็นที่ ๖
บุคคลที่ตั้งอยู่ในโสคาปัตติผล เป็นที่ ๗ บุคคลที่ตั้งอยู่ในโสคาปัตติมรรค เป็นที่ ๘
อภฺฐมกกถาวรรณนา อภ. เล่ม ๔ กถาวัตถุ หน้า ๖๒๖

๑๔๖

ถึงอย่างนั้นเจตนาในมุสาวาทนั้น หารุนแรงไม่ เหตุนั้น พระอรรคณาจารย์ จึงกล่าวว่า มุสาวาทมีโทษน้อยไว้ ๆ

องค์ของมุสาวาทนั้นมี ๔ ประการ คือ เรื่องไม่จริง ๑ จิตคิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน ๑ ความพยายามเกิดจากจิตนั้น ๑ คนอื่นเข้าใจเนื้อความนั้น ๑ ๆ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **ตชฺโซ** ความว่า สมควรแก่จิตนั้น คือสมควรแก่การกล่าวให้คลาดเคลื่อน ๆ พระอรรคณาจารย์กล่าวถึงประโยคโดยมุ่งถึงความพยายามด้วยบทว่า **วายาโม** ดังนี้ ๆ การที่คนอื่นเข้าใจเนื้อความนั้น ท่านกล่าวว่าเป็นองค์หนึ่ง (ของมุสาวาท) เพราะแม้เมื่อมุสาวาทบุคคล ทำความพยายามด้วยมุ่งหมายจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน เมื่อคนอื่นไม่เข้าใจเนื้อความนั้น การกล่าวให้คลาดเคลื่อนก็ไม่สำเร็จ ๆ ส่วนอาจารย์บางพวก กล่าวว่า (มุสาวาท) มีองค์ ๓ ประการ คือ เรื่องไม่จริง ๑ จิตคิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน ๑ คนอื่นเข้าใจเนื้อความนั้น ๑ ๆ

เจตนาอันยังกายประโยคและวชิประโยคให้ตั้งขึ้น เพื่อให้คนอื่นแตกกันก็ดี เพื่อประสงค์จะทำตนให้เป็นที่รักก็ดี ของบุคคลผู้มีจิตเศร้าหมอง ชื่อว่า ปิสุณวาจา เพราะวิเคราะห์ว่า เป็นเครื่องกล่าวคำส่อเสียดแห่งปิสุณวาจบุคคล ดังนี้ ๆ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **สงฺกิลฺลฺลจิตฺตสฺส** ความว่า ผู้มีจิตถูกโลภะหรือโทสะเบียดเบียนหรือผู้มีจิตถูกโลภะหรือโทสะแผดเผา อธิบายว่า ผู้มีจิตถูกโลภะหรือโทสะประทุษร้าย ดังนี้ ๆ

พระธรรมเจดีย์ ฐมฺมเสฏฺโฐ วัดกัลยาณมิตร วรมหาวิหาร
สนามหลวงแผนกบาลี

เจดย
ตรวจแก้.

